UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD
Institut politologických studií

Michal Kuzmič

Čína jako nepřítel?
Reprezentace Číny v bezpečnostním diskurzu USA

Diplomová práce

Praha 2012

Autor práce: **Bc. et Bc. Michal Kuzmič**

Vedoucí práce: **JuDr. PhDr. Tomáš Karásek, PhD.**

Rok obhajoby: 2012

Bibliografický záznam

KUZMIČ, Michal. *Čína jako nepřítel? : Reprezentace Číny v bezpečnostním diskurzu USA*. Praha : Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, 2012. 128 s. Vedoucí diplomové práce JuDr. PhDr. Tomáš Karásek PhD.

Anotace

Diplomová práce s názvem *Čína jako nepřítel? : Reprezentace Číny v bezpečnostním diskurzu USA* zkoumá diskurzivní základy americké politiky ve vztahu k Číně ve vojenském, ekonomickém a politickém sektoru. První kapitola představuje koncepty potřebné pro formální analýzu reprezentace Číny. Vychází přitom z poststrukturalistické teorie konstruktivismu a klasické teorie politična Carla Schmitta. Druhá kapitola uvádí čtenáře do historických souvislostí, které předcházely zkoumanému období (2001-2011) a zahrnuje také výsledky výzkumu Evelyn Goh. Ta se věnuje vnitřnímu oficiálnímu diskurzu USA o Číně v 60. a 70. letech 20. století. Třetí kapitola shrnuje základní rysy diskurzu po roce 2001 v otázce označování Číny, ve vývoji konceptu „zodpovědného podílníka“ a v otázce geopolitické revize identity USA. Kapitoly 4 až 6 kopírují sektorální dělení kodaňské školy. Jednotlivé sektory jsou dále rozděleny na dílčí témata, jež jsou analyzována ve třech krocích. (1) Nejprve jsou nalezeny prvky reprezentace Číny a jejich vývoj v období 2001-2011, (2) následuje identifikace prvků identity USA v daném kontextu a (3) analýza navazující politiky. Za účelem větší formalizace jsou reprezentace Číny přiřazeny ke stupňům jinakosti navrženým v první kapitole.

Abstract

The master thesis titled *China as the Enemy? : Representations of China in the U.S. Security Discourse* explores discursive foundations of American policies towards China in military, economic and political sector. First chapter introduces concepts used in the formal analysis of China representations. It departs from post-structuralist theory of discourse by Ernesto Laclau, Chantal Mouffe and Lene Hansen and combines it with several other authors including the classical work of Carl Schmitt *On the Political*. The second chapter offers historical overview of key events and discourses that preceded George W. Bush Administration. One part is devoted to Evelyn Goh’s analysis of internal official discourse of the “rapprochement” period between China and the U.S. Third chapter contains sections

on basic characteristics of the official discourse in recent years including signifiers of China, the concept of "responsible stakeholder" and the geopolitical shift to Pacific in U.S. identity construction. Chapter 4, 5 and 6 follow the sectoral division and are further subdivided into individual themes. These are analyzed in three steps. First, the basic elements of China representation are introduced and their dynamics in the period 2001-2011 analyzed. Second, elements of the U.S. identity in the given context are revealed and third, links to particular policies towards China are identified. To further formalize the results, representations are linked to pre-defined degrees of otherness.

Klíčová slova

USA, Čína, oficiální diskurz, sektory bezpečnosti, konstrukce identity, stupně jinakosti.

Keywords

USA, China, official discourse, sectors of security, identity construction, degrees of otherness.

Rozsah práce: 182 655 znaků včetně mezer (157 261 znaků bez mezer).

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne Michal Kuzmič

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval JuDr. PhDr. Tomáši Karáskovi PhD. za cenné připomínky a vstřícný přístup při vedení diplomové práce.

Obsah

Obsah ... 7
Projekt diplomové práce ... 9
Úvod ... 15
K tématu práce ... 15
Výzkumná otázka a postup ... 15
Metoda výzkumu ... 16
Archiv textů ... 17
Struktura práce ... 18
Výchozí literatura o reprezentaci Číny ... 18
1 Konceptuální zastřešení: Identita, jinakost a politika ... 21
1.1 Podobnost, odlišnost a jinakost ... 21
1.2. Význam jinakosti pro formování vlastní identity ... 22
1.3 Stupně jinakosti: teoretické východisko ... 24
1.4 Vztah identity, reprezentace a politiky ... 26
1.5 Konceptualizace stupňů jinakosti ... 27
2 Historie vztahů USA s Čínou: klíčové události, diskurzivní reprezentace a politika USA ... 32
2.1 Prehistorie vztahů: od *Čínské císařovny* k poslednímu císaři (1784-1911) ... 32
2.2 Čína na cestě k demokracii a modernitě? (1911-1949) ... 35
2.3 Čínská jinakost v období Maovy vlády (1950-1978) ... 38
2.4 Období socializace Číny (1979-2000) ... 41
2.5 Závěry k historické kapitole ... 45
3 Základní rysy oficiálního diskurzu USA o Číně ... 47
3.1 Označování Číny v letech 2001-2011 ... 47
3.2 „Zodpovědný podílník“ Roberta Zoellicka ... 48
3.3 Asijsko-pacifický obrat USA ... 51
4 Reprezentace Číny ve vojenském sektoru ... 52
4.1 Rozčlenění vojenského sektoru ... 52
4.2 Okruh první: Hájení hodnot mimo USA ... 53
4.2.1 Stabilita a změna v diskurzu Tchaj-wanu ... 53
4.2.2 Globální veřejné statky ... 57
4.3 Okruh druhý: Hra na třetího ... 61
4.3.1 Čína jako spojenec ve „válce s terorismem“ ... 61
4.3.3 Proliferace: od „problematického proliferátora“ k „problematickým entitám“ ... 63

4.4 Okruh třetí: Jeden na jednoho? 70
4.4.1 Modernizace čínské armády a chování Číny k USA 71
4.5 Shrnutí k vojenskému sektoru 79
5 Reprezentace Číny v ekonomickém sektoru 81
5.1 Okruh první: Ekonomika USA v ohrožení 81
5.1.1 Bilaterální obchodní nerovnováha 81
5.1.2 Měnový kurz 86
5.1.3 Čínské dolarové rezervy 88
5.2 Okruh druhý: Čínská odpovědnost v globální ekonomice 90
5.2.1 Energetická politika Číny 91
5.2.2 Globální nerovnováha a ekonomická krize 92
Shrnutí k ekonomickému sektoru 95
6 Reprezentace Číny v politickém sektoru 98
6.1 Demokracie, lidská práva a vláda zákona v Číně 98
Závěr 104
Resumé 107
Summary 107
Seznam tabulek 108
Literatura 109
Monografie 109
Články v periodikách 110
Review článku 111
Zprávy Congressional Research Service (CRS) 111
Prameny 113
Články představitelů administrativy 113
Slyšení před orgány Kongresu 113
Zprávy orgánů administrativy a ostatní dokumenty 117
Veřejné projevy 119
Internetové zpravodajství 123
Ostatní internetové zdroje 124
Audio a video 124
Seznam příloh 125
Přílohy 126

Projekt diplomové práce s názvem: Čína jako nepřítel? : Reprezentace Číny v bezpečnostním diskurzu USA

Michal Kuzmič

Univerzita Karlova v Praze

Fakulta sociálních věd

Institut politologických studií

Obor Bezpečnostní studia

Souhlasím s vedením diplomové práce:

JUDr. PhDr. Tomáš Karásek Ph.D.

Úvod: Vymezení tématu, výzkumná otázka

Vzestup Číny jako ekonomické supervelmoci v našem století je obecně vnímán jako nesporný fakt. Vojenský rozměr čínského rozmachu s sebou pak pravděpodobně přinese proměnu statusu Číny v jednu ze dvou vůdčích velmocí vedle USA. Pokud přijmeme tyto dva předpoklady, přijdou na řadu dvě klíčové otázky: „jak" a „kdy". Otázka „jak" vyvolává napětí, protože se ptá především po tom, zda můžeme očekávat vojenský konflikt. Otázka „kdy" se potom ptá, kolik času „nám" zbývá.

Cílem práce *je* přispět k pochopení současného vztahu USA a Číny a popsat, *jak je Čína reprezentována v americkém oficiálním bezpečnostním diskurzu a jakým bezpečnostně-politickým strategiím dávají jednotlivé reprezentace vzniknout*. Výzkum se omezí na období 2001-2010. Práce vychází z předpokladu, že diskurzivní obraz Číny převládající v americké administrativě určuje americkou bezpečnostní politiku. Nejde tedy o interpretaci toho, jaká Čína ve skutečnosti je, ale jak Čínu vnímají orgány odpovědné za navrhování a provádění konkrétních politik (prezident, ministr zahraničí, poradce pro národní bezpečnost). Ačkoli se tedy práce vyhne jakýmkoli predikcím, s ohledem na otázku „jak" nabídne alespoň základní vodítka.

Post-strukturalistické východisko

Práce staví na ontologických předpokladech post-strukturalismu, tj. radikálně konstruktivistické teorie sociální reality formulované mezi jinými Ernesto Laclauem. Diskurz v tomto pojetí formuje bezpečnostní politiku (stejně jako veškeré sociální procesy) beze zbytku, tj. „není nic mimo text" (Foucault). Materiální i ideové procesy získávají význam jedině skrze diskurz. Jedinou odlišností v „kvalitě" procesů je míra jejich usazení (zobjektivnění nebo stabilizace): např. ekonomické ukazatele platí za relativně více usazené prvky diskurzu, o jejichž významu se v daném období nepochybuje. Na druhou stranu americký bezpečnostní diskurz ve vztahu k Číně se jeví jako více nestabilní a mění se i v krátkém období vlivem neustálé reartikulace nebo náhlých diskurzivních zlomů – dislokací, tedy okamžiků, kdy se dosavadní význam (reprezentace) jeví jako neudržitelný.

Metodologie

Metodologickou oporu pro analýzu textů americké bezpečnostní politiky poskytuje práce Lene Hansen. Ze čtyř intertextuálních výzkumných modelů, jež uvádí ve svém „manuálu" (*Security as Practice: Discourse Analysis and the Bosnian War*) pro analýzu diskurzu, použiji model 1 zaměřený na oficiální diskurz. Předmětem analýzy tu jsou oficiální texty, které na sebe přímo či nepřímo navazují. Vzhledem ke specifickému americkému prostředí, kde policy-making často vychází z prací think-tanků (např. Council on Foreign Relations) nebo nezávislých (či

„nezávislých“) výzkumníků, mohou být do analýzy zařazeny i některé akademické texty a komentáře (součást modelu 3B).

Komplexní rozbor bude sledovat sektorové členění bezpečnosti navržené v 90. letech autory kodaňské školy. V ekonomickém, vojenském, politickém a societálním analytickém sektoru bude možné odděleně zkoumat, zda USA vnímají Čínu jako existenční hrozbu, která je předmětem sekuritizace, a tedy jako *nepřítele*, jak jej definoval Carl Schmitt (oba koncepty přínosně propojila Roxanne L. Doty v článku *States of Exception on the Mexico–U.S. Border: Security, ‘‘Decisions,’’ and Civilian Border Patrols*). Alternativou tohoto krajního chápání je obraz Číny jako *rivala, partnera* či *spojence* (typologie bude blíže vysvětlena v přípravné teoretické části). Toto konceptuální členění navazuje na anglickou dvojici pojmů „Self“-„Other“, výchozí dyádu ve studiu kolektivních identit. Cílem je na konkrétním případu odlišit více *stupňů jinakosti* (degrees of otherness) USA vůči Číně. Navržené členění umožňuje jednak komparaci mezi jednotlivými sektory, jednak komparaci v čase a mezi dvěma administrativami (George W. Bush a Barack Obama).

Metodologickým omezením je jednostrannost analýzy, která se zaměřuje pouze na americký diskurz a opomíjí tak čínskou stranu *diskurzivního setkání* (discursive encounter). Na druhou stranu využití „kodaňského“ rámce pro analýzu umožní vytvořit plastický obraz, jehož ambicí je sloužit dalšímu výzkumu.

Postup (metoda) výzkumu

Sektorové členění, okruhy témat

Ve zvoleném období 2001-2010 jsou každému z bezpečnostních sektorů přiděleny hlavní okruhy témat, které určují charakter amerického postoje k Číně. Zatímco členění sektorů vychází z rozlišení referenčních objektů vnímané hrozby, okruhy dále zaměřují výzkum textu na konkrétní linie konfliktu. Vojenský sektor zahrnuje dva diskurzivní okruhy: (1) geopolitický (vnímání teritoriálních ambic Číny) a (2) diskurz čínského zbrojení. Ekonomický sektor je rozdělen na (1) čínskou obchodní a měnovou politiku a (2) investiční politiku. Menší prostor bude věnován politickému sektoru, kde se v sázce ocitají ideologické základy USA. Čínské spojení autokracie a kapitalismu zpochybňuje nezbytnost demokracie pro dlouhodobou prosperitu a tedy i potřebnost USA jako jejího ochránce. Jeden analytický okruh představuje americký postoj k čínskému režimu a k dodržování standardů lidských práv.

Specifický sektor představuje societální bezpečnost, která jako referenční objekt definuje politickou, popř. národní identitu. Americká politická identita vzniká jako výsledek vnitřní identifikace a souběžné konfrontace s vnějším druhým (zastáncem tohoto pojetí je např. David Campbell). Některé její více usazené složky překonávají krátkodobý kontext (demokratické

poslání), jiné jsou vystaveny tlakům na změnu v závislosti na okolí (globální dosah projekce moci USA). Ve výsledku je tak americká národní identita ve stálém ohrožení, které vyžaduje opakovanou artikulaci (sebepotvrzení) jak ve sféře rétoriky (vytyčení národního zájmu), tak v konkrétních politikách (např. garance bezpečnosti na Dálném východě). Koncept americké národní identity se přinejmenším implicitně objevuje ve všech okruzích a zastřešuje tak celou práci (např. ve vojenském sektoru jde o postavení supervelmoci, v ekonomickém sektoru je v sázce status garanta světového ekonomického řádu a v politickém sektoru „eschatologická" demokratizační úloha USA).

Výběr textů a rozbor

Texty pro analýzu jsou rozděleny na oficiální a akademické. Oficiální texty zahrnují Národní bezpečnostní strategie, dokumenty vládních ministerstev a agentur, prezidentské projevy, projevy ministrů, tiskové konference vládních orgánů. Jde tedy o kombinaci původně řečových aktů a formalizovaných textů. Akademické texty budou použity v případě, že některý z oficiálních textů na ně bude explicitně či implicitně odkazovat. Celkový počet dokumentů by se měl pohybovat kolem jednoho sta.

Samotná analýza textů se zaměří na jejich shodné znaky a intertextuální odkazy v rámci vymezených okruhů. Diskurzivní obrazy budou přiřazeny k předdefinovaným typům (stupňům) jinakosti a bude interpretována vazba na konkrétní politiky. V případě ekonomického sektoru bude zapotřebí provést alespoň stručnou analýzu obchodní a měnové politiky USA ve vztahu k Číně.

Struktura práce

Struktura práce kopíruje sektorové členění. Po úvodní teoretické části a definici stupňů jinakosti budou následovat kapitoly podle jednotlivých sektorů rozdělené dále do podkapitol podle dílčích okruhů. Předpokládaná struktura:

Úvod

1. Teorie
   1.1 Vztah identity a bezpečnosti
   1.2 Stupně jinakosti, návrh typologie
2. Diskurzivní analýza – Reprezentace Číny v bezpečnostním diskurzu USA
   2.1 Vojenský sektor
   2.2 Ekonomický sektor
   2.3 Politický sektor
   2.4 Societální sektor, shrnutí a formalizace k předchozím kapitolám

Závěr

Literatura

Monografie

- BLANKERT, Jan Willem. *China rising : will the West be able to cope? : the real long-term challenge of the rise of China*. New Jersey : World Scientific, 2009, ISBN: 978-981-283-795-0 , 160 s.
- BLIJ, Harm de. *Why geography matters : three challenges facing America : climate change, the rise of China, and global terrorism*. New York : Oxford University Press, 2007, ISBN: 0195315820, 308 s.
- CAMPBELL, David. *Writing Security : United States Foreign Policy and the Politics of Identity*. Minneapolis : University of Minnesota Press, 1992, ISBN: 0-8166-2221-3, 269 s.
- HANSEN, Lene. *Security as Practice : Discourse Analysis and the Bosnian War*. New York : Routledge, 2006, ISBN: 13:9-78-0-415-33575-1, 258 s.
- KOZÁK, Kryštof (ed.). *Zahraniční politika USA na začátku 21. století*. Praha : Asociace pro mezinárodní otázky, 2009, ISBN: 978-80-87092-11-8, 312 s.
- LAMPTON, David M. *Same Bed, Different Dreams : Managing U.S.-China Relations, 1989-2000*. Berkeley : University of California Press, 2001, ISBN: 0-520-21590-7, 518 s.
- SCHMITT, Carl. *The Concept of the Political*. Chicago : The University of Chicago Press, 2007. ISBN: 9780226738840, 162 s.
- SUETTINGER, Robert M. *Beyond Tiananmen : The Politics of U.S.-China Relations 1989-2000*. Washington : Brookings Institution Press, 2003, ISBN: 0-8157-8206-3, 570 s.
- TAO, Xie. *U.S.-China Relations : China Policy on Capitol Hill*. New York : Routledge, 2009, ISBN: ISBN 0-203-89014-0, 203 s.
- WANG, Chi. *George W. Bush and China : policies, problems, and partnership*. Lanham : Lexington Books, 2009, ISBN: 978-0-7391-2917-3, 137 s.

Články

- DOTY, Roxanne Lynn. States of Exception on the Mexico–U.S. Border: Security, ‘‘Decisions,’’ and Civilian Border Patrols. *International Political Sociology*. 2007, No. 1, s. 113–137
- CHIN-CHUAN, Lee. Established Pluralism : US elite media discourse about China policy. *Journalism Studies*. 2002, Vol. 30, No. 3, s. 343-357.
- FRIEDBERG, Aaron L. The Future of U.S.-China Relations : Is Conflict Inevitable?. *International Security*. 2005, Vol. 30, *No. 2, s. 7-45*.
- LI, Juan. Intertextuality and national identity: discourse of national conflicts in daily newspapers in the United States and China. *Discourse & Society*. 2009, Vol. 20, No. 1, s. 85-121.
- Ó TUATHAIL, Gearóid and AGNEW, John. Geopolitics and discourse : Practical geopolitical reasoning in American foreign policy. *Political Geography*. 1992, Vol. 11, No. 2, s. 190-204.
- RUMELILI, Bahar. Constructing Identity and relativ to diference: understanding the EU’s mode of differentiation. *Review of International Studies*. 2004, No. 30, s. 27-47.

Zprávy Congressional Research Service

- KAN, Shirley A. China/Taiwan: Evolution of the “One China” Policy—Key Statements from Washington, Beijing, and Taipei. *Congressional Research Service*. RL30341, 2009, 82 s.
- KAN, Shirley A. U.S.-China Military Contacts: Issues for Congress. *Congressional Research Service*. RL32496, 2010, 64 s.
- LUM, Thomas. China’s Assistance and Government-Sponsored Investment *Activities in Africa, Latin* America, and Southeast Asia. *Congressional Research Service*. R40940, 2009, 23 s.
- MORISSON, Wayne M. China’s Economic Conditions. *Congressional Research Service*. RL33534, 2009, 36 s.MORISSON, Wayne M. China-U.S. Trade Issues. *Congressional Research Service.* RL33536, 2009, 32 s.
- MORISSON, Wayne M. and LABONTE, Marc. China*’s Holdings of U.S. Securities: I*mplications for the U.S. Economy. *Congressional Research Service*. RL34314, 2009, 16 s.

- MORISSON, Wayne M. and LABONTE, Marc. Chin*a's Currency: An Analysis of the* Economic Issues. *Congressional Research Service. RS21625, 2010,* 39 s.

Dokumenty

Národní bezpečnostní strategie 2002-2010, dokumenty vládních ministerstev a agentur, prezidentské projevy, projevy ministrů, tiskové konference vládních orgánů, …

Úvod

K tématu práce

Rychlý rozvoj Číny vyvolává v západní literatuře napětí a nutí přemýšlet. Bude čínský vzestup znamenat pád Západu? A co vlastně takový pád obnáší? Dokáže současný mezinárodní systém vstřebat tak obrovského hráče, aniž by se sám radikálně změnil? A jak v testu obstojí USA? Ať už konkrétní autoři zastávají neúprosnou logiku realismu a tezi „nové studené války" nebo podporují liberalistické teorie jako je například Karabellova „superfúze"[1] či již ustoupivší Fergusonova „Chimerika"[2], panuje mezi nimi shoda na klíčovém významu způsobu, jakým se k Číně budou chovat Spojené státy.

Chování, tj. politika USA ve vztahu k Číně, vychází ze sdílených představ o Číně a jejím místě ve stávajícím systému. Jaké chování můžeme od USA v budoucnosti očekávat s rostoucí pociťovanou mocí Číny, je již dnes částečně zakotveno v oficiálním diskurzu amerických představitelů. Vycházíme přitom z předpokladu, že se USA nerozhodují v každé nové situaci vždy nezávisle a užitkově racionálně, ale na základě usazených reprezentací, které překračují okamžitý kontext. A právě těmto reprezentacím Číny je věnována následující práce.

Výzkumná otázka a postup

Rámcová výzkumná otázka práce zní: *jak je Čína reprezentována v oficiálním diskurzu USA a jakým politikám na straně USA dávají jednotlivé reprezentace vzniknout?* Prostřednictvím teoretické konzultace, kterou přináší první kapitola, je tato otázka metodologicky dále zpřesněna, aby k jednotlivým reprezentacím bylo možné přiřadit předdefinované analytické stupně jinakosti: přítel, podmíněný přítel či nepřítel v úrovni politična, a soupeř či spojenec jako podstupně přítele.

Práce vychází z analytického dělení kodaňské školy na bezpečnostní sektory. Jejich chápání je zde však poupraveno v souladu s vlastní poststrukturalistickou teorií identity. Ta je definována jako vícesložková konstrukce, která v sobě zahrnuje několik rovin, na nichž se USA vymezují ve vztahu k Číně. V jednotlivých rovinách jsou dále vybrány okruhy témat, jež se v oficiálním diskurzu projevují buď politizací, nebo sekuritizací. Ačkoli Čína

[1] KARABELL, 2009.
[2] FERGUSON, 2008. V češtině se můžeme setkat i s přepisem „Čimerika" (angl. Chimerica). Ta ovšem potlačuje odkaz na bájnou antickou chiméru.

nemusí vystupovat nezbytně jako funkcionální aktér hrozby (či výzvy – viz kapitola 4.1) ve vztahu k USA, vždy plní úlohu Druhého, vůči němuž se oficiální diskurz v konkrétním kontextu vymezuje. Cílem každé kapitoly je určit, jak je v dané interakci Čína reprezentována ve smyslu vlastností a chování. S nalezenými prvky reprezentace Číny vždy korespondují prvky identity USA, na něž je diskurzivně napojeno přijetí politik („policies“) ve vztahu k Číně. S původní koncepcí bezpečnostních sektorů se tedy práce rozchází v pojetí politické identity (identity státu) jako zastřešující kategorie.[3] Bezpečnostní sektory jsou zde ztotožněny s rovinami politické identity.

Členění práce do kapitol odpovídá rozdělení na tři sektory: vojenský, ekonomický a politický. Výběr témat je odvozen od dílčích referenčních objektů, jejichž bezpečnost USA brání. Ve vojenském sektoru jsou vymezeny tři okruhy témat podle vzájemného postavení USA a Číny v konkrétní interakci. První okruh zahrnuje témata Tchaj-wanu a globálních veřejných statků. Druhý okruh téma boje s terorismem a téma proliferace se dvěma dílčími případy Severní Koreje a Íránu. Třetí okruh je ztotožněn s tématem čínské modernizace a chování Číny ve vztahu k USA ve vojenské oblasti. Ekonomický sektor zahrnuje okruh obchodní nerovnováhy se třemi dílčími tématy (čínská obchodní politika, měnový kurz a čínské dolarové rezervy), a okruh globální ekonomické stability s tématem čínské energetické politiky a tématem globální nerovnováhy a světové krize. Politický sektor zahrnuje jediný okruh s jedním tématem, které slučuje demokratizaci a lidská práva a vládu zákona.

Pro jednotlivá témata jsou na konci podkapitol vždy shrnuty v tabulce prvky reprezentace Číny, hlavní změny v oficiálním diskurzu daného tématu ve zkoumaném období (2001-2011), prvky identity USA vztahující se k tématu a navazující politiky USA. Na konci kapitol k jednotlivým sektorům jsou nalezené reprezentace přiřazeny ke stupňům jinakosti navrženým v teoreticko-konceptuální části (Kapitola 1).

Metoda výzkumu

Hlavní část práce spočívá v sémantické analýze textu. Ve vybraném archivu textů (viz následující bod) budeme hledat stabilní významové vazby mezi jednotlivými prvky diskurzu. Stabilita je dána zejména opakováním vazeb mezi prvky ve více textech, jejichž zdrojem jsou prohlášení různých členů administrativy. Logická vazba na politiku musí být

[3] V původním konceptu se hovoří buď o chráněné hodnotě „politické ideje“ v politickém sektoru nebo o kolektivní identitě na jiné než státní úrovni analýzy v sektoru societálním. (BUZAN et al, 2005)

z textu jednoznačně patrná. Může jít o explicitní prohlášení typu: „odpovědí na proliferaci zbraní z Číny je zákaz dovozu dotyčným čínským společnostem“, nebo o implicitní vazby, které plynou z obecné znalosti kontextu a intertextuálních odkazů, například: „pilířem politiky k Tchaj-wanu je Zákon o vztazích s Tchaj-wanem a tři společná komuniké“. Pro relativně velké množství zkoumaného textu (řádově tisíce stran primárních dokumentů) nebylo provedeno dvojí čtení. Z povahy výzkumu také plyne otevřenost práce k dalším pozměňujícím interpretacím.

Archiv textů

Archiv textů se zakládá na přepisech řečových aktů. Ty je nejlépe rozčlenit podle (1) publika, jemuž jsou adresovány, a (2) míry obecnosti výpovědí. První (a nejméně zastoupenou) skupinu tvoří prohlášení nejvyšších vládních představitelů (prezidenta, ministrů a jejich zástupců) učiněná během setkání s čínskými protějšky. Ta se projevují nejvyšší mírou obecnosti, jež je podřízena i pravidlům diplomatického protokolu. Druhou skupinou jsou prohlášení týchž politiků k domácímu publiku z řad užší veřejnosti (např. univerzitní přednášky) či veřejnosti širší (zprávy o stavu Unie). U těchto textů se však rovněž setkáváme s nízkou mírou detailnosti. Třetí a klíčovou skupinu textů tvoří naopak relativně detailní projevy níže postavených členů administrativy před *U.S.-China Economic and Security Review Commission* (dále jen Komise pro Čínu)[4] a před jednotlivými výbory a podvýbory Kongresu. Tyto projevy na úrovni specializovaných úředníků jsou reprezentativní, zaměřené na konkrétní okruhy témat a jasně strukturované do dvou částí (připravené prohlášení a diskuze, v níž je oficiální diskurz podroben testu koherence). Možné zkreslení vzniklé přepisem přitom ve všech případech zanedbáváme. Analýza dále pracuje s veřejnými zprávami ministerstva obrany USA (*Quadrennial Defense Reviews, Reports on Military Power of the People's Republic of China* a příbuzné tituly).

Zaměření na veřejnou část oficiálního diskurzu je nutné chápat jako výrazné omezení a konečné závěry považovat za předběžné. Tuto cenu je však nutné zaplatit při analýze toho, co Campbell nazývá „historií přítomnosti“.[5] Ideální analýza oficiálního diskurzu by zahrnovala také neveřejné dokumenty a projevy členů americké

[4] Komise byla zřízena Kongresem USA v říjnu 2000 za účelem monitorování, vyšetřování a vytváření každoročních zpráv o Číně pro Kongres. Komise také sestavuje doporučení vztahující se k politice USA ve vztahu k Číně. Jejích slyšení se účastní přední američtí specialisté na Čínu a často také zástupci administrativy USA.
[5] CAMPBELL, 1992, s. 5.

administrativy. Ty jsou však zpravidla zveřejňovány až po jejich „vychladnutí“ po několika desítkách let. Dnes máme k dispozici některé uniklé fragmenty oficiálního diskurzu, k nimž patří například Wikileaks. Jde však o diskurzivně „neopracované“ vstupní údaje pocházející obvykle ze zastupitelských úřadů v zahraničí, u nichž není možné určit, jakého významu nabyly uvnitř administrativy.

Struktura práce

Práce sestává ze šesti kapitol. První kapitola shrnuje teoretická východiska a definuje koncept a typologii stupňů jinakosti. Druhá kapitola poskytuje přehled čínsko-amerických vztahů od období sblížení 60. a 70. let do roku 2000 s důrazem na diskurz administrativy USA. Třetí kapitola představuje obecnou charakteristiku oficiálního diskurzu Číny v období 2001-2011 včetně analýzy konceptu „zodpovědného podílníka“. Následuje hlavní výzkumná část členěná na vojenský, ekonomický a politický sektor ve čtvrté, páté a šesté kapitole. Jednotlivé okruhy témat v rámci kapitol obsahují shrnující tabulky výsledků. Závěr shrnuje společné znaky nalezených reprezentací a k nim přiřazené stupně jinakosti.

Výchozí literatura o reprezentaci Číny

Zatímco v oblasti teorie není nouze o množství inspirativní literatury, na půdě empirie je publikací poskrovnu. Teoretická část se v první řadě opírá o texty poststrukturalistických teoretiků jazyka Chantal Mouffe a Ernesto Laclaua a na ně navazuje konstruktivistickou teorií bezpečnostních studií v chápání Davida Campbella, tzv. „kodaňské školy“ zastoupené Ole Wæverem a Lene Hansen, a také Roxanne Lynn Doty z Arizona State University. Teorie je rozšířena poznatky Bahar Rumelili, která vyučuje na Koç University v Istanbulu, a již klasickou knihou Carla Schmitta *Pojem politična*.

Zkoumání diskurzivních reprezentací v oblasti mezinárodní politiky a bezpečnosti je obecně považováno za mladou disciplínu. O tom svědčí i relativně malé množství publikací, které se věnují tak významnému vztahu, jakým je ten mezi USA a Čínou. Pokud použijeme rozlišení na intertextuální modely, jak je koncipovala Lene Hansen,[6] můžeme pozorovat, že většina autorů se zaměřuje na zkoumání historického oficiálního diskurzu USA o Číně. Důvod pro to je pravděpodobně dvojí: (1) analýza oficiálního diskurzu se nejvíce blíží tradičnímu pojetí mezinárodních vztahů (ať už realisticky či liberalisticky

[6] HANSEN, 2006, s. 57.

orientovanému), kde stát reprezentovaný vládou je téměř výlučným aktérem mezinárodní politiky. Propojení mezi oficiálním diskurzem a politikou je na tomto poli nejvíce patrné a případné rozšíření na další modely se týká pouze zahrnutí diskurzu opozice v podání Kongresu. (2) Orientace na historický diskurz je dána dostupností dříve tajných primárních dokumentů.

Oficiálním historickým diskurzem se zabývá Oliver Turner, který na University of Manchester pracoval na jaře 2012 na dizertaci na téma „historických a současných obrazů Číny v USA“[7] a v roce 2011 publikoval kratší text o období před druhou světovou válkou a po roce 1989.[8] Turner přistupuje k obrazům („images“) Číny jako ke komplexním diskurzivním konstrukcím, u nichž ovšem zatím neodlišuje jednotlivé roviny či sektory vymezení identity. Jeho ambiciózní projekt se nejvíce blíží pojetí této práce a může čtenáři posloužit jako kontrolní text.

Již v roce 2005 vydala svoji práci o diskurzu americko-čínského sbližování konce 60. a začátku 70. let Evelyn Goh z University of London.[9] Goh se dostala do větší hloubky ve smyslu rozlišení více subdiskurzů uvnitř amerických oficiálních kruhů, jež jednoznačně propojila s konkrétními politikami. Goh sama považuje svoji podrobnou práci za rozšiřující doplněk zkoumání americko-čínských vztahů, který umožňuje objasnit rozhodování americké administrativy v momentech, kdy existovalo více strategických možností ve vztahu k Číně. Goh také poskytuje inspiraci pro formální řešení výzkumu této práce.

Mezi autory, kteří se věnují soudobému americkému diskurzu o Číně, patří Liu Yongtao z Fudan University v Číně nebo Juan Li z University of Saint Thomas v Minnesotě. Liu publikoval na téma oficiálního veřejného diskurzu ideologie neokonzervativismu. Zajímavější text od Juan Li popisuje diskurzivní setkání amerického a čínského mediálního diskurzu během krizí spojených se zasažením čínské ambasády v Bělehradě americkou raketou v roce 1999 a se střetem amerického a čínského vojenského letounu v dubnu 2001. Mediální diskurz čínské politiky je předmětem analýzy z roku 2002 od Chin-Chuan Lee z University of Minnesota[10] a silněji normativně zabarvené stati od Jianqing Wu z Univerzity v Čching-tao.[11] Jako reprezentanta analýzy

[7] Profile of Oliver Turner.
[8] TURNER, 2011.
[9] GOH, 2005.
[10] LEE, 2002.
[11] WU, 2010.

čínského diskurzu o USA pak můžeme uvést knihu Rexe Li, jenž se zaměřil na čínské akademiky a experty[12] (čtvrtý model Lene Hansen).

Zejména v souvislosti s olympiádou v Pekingu v roce 2008 a s výstavou EXPO 2010 v Šanghaji se objevilo také nezanedbatelné množství literatury zaměřené na výzkum mezinárodního statusu Číny. Metodou specificky navrženého výběrového šetření se například Annisa Lai Lee[13] snaží vysledovat dopady pekingské olympiády na branding Číny v Hong Kongu. Vedle marketingově pojatého výzkumu se stejné problematice na poli sociální psychologie věnoval také kolektiv kolem Shirley Cheng.[14]

[12] LI, 2008.
[13] LEE, 2010.
[14] CHENG et al, 2010.

1 Konceptuální zastřešení: Identita, jinakost a politika

Autoři, kteří zkoumají konstrukci hrozeb a vytváření identity sdílejí obvykle východiska poststrukturalismu, ne tak ale pojmový a konceptuální aparát. Koncepty, které jsou samy produktem interakce textů různých autorů a které zaznamenávají neustálý vývoj, je zapotřebí dočasně „usadit", aby mohly být použity jako měřítko jiných textů, které produkuje oficiální diskurz USA o Číně. Cílem první kapitoly proto bude utřídit klíčové pojmy a koncepty a vhodně je propojit pro účely dalšího zkoumání.

1.1 Podobnost, odlišnost a jinakost

Pro poststrukturalistické myšlení představuje klíčovou kategorii jinakost („Otherness"). Jinakost „Druhého" („Other") upevňuje význam sebe sama („Self").[15] Jde o poměrně usazenou sociologickou teorii, kdy odlišnost od Druhého posiluje vnímání vlastní identity (vlastní význam). V konkrétním kontextu se v češtině často hovoří o rozdělení „my" a „oni", což ovšem postrádá smysl u případů, kdy jsou zkoumány dvě politické identity z pohledu třetího pozorovatele.

Ernesto Laclau a Chantal Mouffe vynalezli základní pojmový aparát, kterým dále rozvinuli starší teorii binárních protikladů a učinili ji snáze použitelnou pro zkoumání formování významu. Jen v krátkosti: význam je založený na vztazích ekvivalence či podobnosti („logic of equivalence") a vztazích odlišnosti („logic of difference") mezi prvky diskurzu. Na úrovni jazyka jsou těmito prvky pojmy, na úrovni společnosti jsou jimi individuální a kolektivní identity. Významová podobnost (také je možné mluvit o příbuznosti) je přitom podmíněna výskytem odlišnosti. Netriviálním příkladem je podobnost demokratického Japonska a demokratického Tchaj-wanu tváří v tvář odlišnosti komunistické Číny. Demokratičnost Japonska přitom ve srovnání s USA nebo Kanadou pro mnohé autory bledne. Společným označením[16] („signifier") je zde „demokracie", jejíž význam stojí a padá s přítomností nedemokratické alternativy.

Laclau a Mouffe hovoří o ekvivalenčním řetězci („chain of equivalence"), který ustavuje význam svých prvků. Prvky (pojmy) uvnitř ekvivalenčního řetězce jsou si navzájem podobné, a navzdory dílčím odlišnostem sdílejí společnou identitu. Toho je dosaženo díky vymezení se („othering") vůči vnější jinakosti, kterou je možné chápat jako

[15] „Druhý" se tedy vždy vyznačuje jinakostí, jak je patrné z anglické podoby slov.
[16] „Signifier" je také překládáno jako označující.

odlišnost na vyšším stupni, jež rozdíly mezi prvky ekvivalenčního řetězce činí zanedbatelnými a dává vyniknout jejich podobnosti. Jinakost tedy lze chápat jako radikální odlišnost, která tvoří alternativu vůči vlastnímu významu, tj. vlastní identitě. Sluší se dodat, že vymezení podobnosti, odlišnosti a jinakosti podléhá neustálé reformulaci během opakovaných interakcí mezi prvky.

Lene Hansen se v knize *Security as Practice* podařilo učinit teorii Laclaua a Mouffe více využitelnou pro praktické zkoumání diskurzu. Nejprve rozlišila dva významotvorné procesy: napojení („linking“) a odlišení („differentiation“), které konstruují vztahy podobnosti a vztahy odlišnosti mezi prvky diskurzu. Ke konstrukci významu podle Hansen dochází napříč texty, jež jsou propojené skrze explicitní a implicitní intertextuální vazby. První typ vazeb představují přímé citace a odkazy, zatímco druhý je charakterizován využitím sdílených konceptů nebo i jen narážek.

Prvky se dále vyznačují odlišnou mírou usazení, tj. mírou, v jaké je jejich význam považován za ustálený. Formování významu je označováno za nekončící intersubjektivní proces, v jehož rámci dochází v jednom směru k usazování významu prvků (také stabilizaci, sedimentaci, naturalizaci či zobjektivnění) a ve druhém směru k jeho problematizaci (také destabilizaci či politizaci[17]). Každé opakování význam mírně pozměňuje, a buď posiluje jeho dosavadní chápání, nebo jej naopak oslabuje.

1.2. Význam jinakosti pro formování vlastní identity

Vztah vlastní identity a jinakosti se vyznačuje několika spornými momenty, z nichž minimálně tři si zde zaslouží zvláštní prostor.

(1) Nabízí se otázka, zda identita ke svému vymezení jinakost *nezbytně* potřebuje. Podle přístupu k tomuto problému odlišuje Bahar Rumelili ve svém článku[18] dva proudy konstruktivismu: symbolický interakcionismus a kritický konstruktivismus. První z nich odpovídá záporně a nachází jiná vysvětlení pro konstituci identity například v procesu socializace (zde vystupuje u Rumelili jako reprezentant Alexander Wendt). Druhý proud vyzdvihuje podmínku aktu odlišení („practices of differentiation“) od oponující struktury (sem řadí Rumelili například Roxanne Lynn Doty a patří sem i Lene Hansen). Rumelili podotýká, že spor patrně pramení z odlišného chápání jinakosti.[19] Z toho plyne, že vymezením různých stupňů jinakosti je možné oba tábory usmířit.

[17] Zde však budeme s politizací pracovat v duchu kodaňské školy. Ta ji chápe pouze jako dílčí stadium problematizace, které předchází sekuritizaci.
[18] RUMELILI, 2004.
[19] RUMELILI, 2004, s. 34.

(2) Poststrukturalistická teorie umožňuje překlenout i navazující otázku, je-li identita konstituována *výhradně* skrze jinakost. Spor o to, zda vedle identity založené na procesu vymezení se existuje také identita jádrová založená na imanentní identifikaci („core identity"), je však neopodstatněný. Materiální a ideové „danosti" jako např. rasa obyvatelstva nebo náboženská příslušnost jsou totiž společnosti zprostředkovány skrze diskurz, jenž jim dává význam vztažením k více Druhým rasám a náboženstvím. USA pochopitelně nezakládají svou identitu výhradně na své jinakosti ve vztahu k Číně. To ovšem teorii o konstitutivní úloze jinakosti nevyvrací. Teorie nepopírá existenci určitých tvrdých proměnných, jejich význam je však vždy konstruován skrze vymezení vůči jejich alternativám.

Sociální identita je složená z mnoha významů v mnoha rovinách, které mohou nacházet své protivy uvnitř více jiných složených identit. Čína může představovat pro USA jinakost v některých rovinách (např. nedemokratičnost), zatímco v jiných rovinách (např. „velikost" národa[20]) se USA mohou s Čínou identifikovat, čímž se vymezují vůči národům, které za „veliké" nepovažují. Pokud tedy sociolog prohlásí, že jedna kolektivní identita (např. Evropa) vidí ve druhé svého radikálně odlišného Druhého (např. Rusko), má na mysli zpravidla jen některé významové roviny, zatímco jiné potlačuje.

(3) Třetí otázkou se vracíme k prvnímu odstavci a sporu o chápání jinakosti. Otázka zní, kde jsou *hranice antagonismu* mezi vlastní identitou a identitou Druhého? Je identita založena výhradně na negativním, v podstatě nepřátelském, vymezení se vůči jinakosti? Analytických řešení tohoto problému existuje více.

David Campbell v knize *Writing Security* vychází z vlastního pojetí diskurzů ohrožení („discourses of danger") „skrze něž může být počáteční nejednoznačnost ukotvena v souladu s projevy identity".[21] Campbell pokračuje: „Nebezpečí (jehož krajní podobou je smrt) může být proto považováno za nového boha pro moderní svět států, ne protože je příznačné [jen] pro naši dobu, ale protože replikuje logiku křesťanského evangelismu strachu. [vl. překlad]"[22] Nebezpečí chápáno v existenciální podobě tedy podle Campbella plní funkci konstitutivního Druhého. Jinakost je identifikována s ohrožením vlastní identity.

[20] Ve smyslu „greatness of the nation".
[21] CAMPBELL, 1992, s. 55.
[22] Tamtéž

1.3 Stupně jinakosti: teoretické východisko

Celá řada autorů s Campbellovým užším pojetím nesouhlasí. Sociální realita podle nich vyžaduje pestřejší analytický aparát. Určitou variací na Campbellův pohled je přístup Evelyn Goh, která ponechává jinakost jako speciální případ, který existuje vedle jiných podob reprezentace, jež s sebou nemusí nést prvek nebezpečí či ohrožení. Lene Hansen volá ve své *Security as Practice* po rozlišování více „stupňů jinakosti" („degrees of Otherness") a navrhuje, aby byla Campbellova teorie v tomto ohledu revidována.[23] Jak si však ve své recenzi posteskl Jonas Hagmann, Lene Hansen naznačila, že se chystá vykročit z ustálené dichotomie „Self" a „Other", její koncepce však zůstala zatím nejasná.[24]

Hansen nastínila směr, jímž je možné se ubírat, v analýze případu války v Bosně, když pro tři základní historické západní diskurzy o Balkánu určila tři odlišné stupně jinakosti: (1) „odlišný a obdivovaný" pro „Byronský Balkán", (2) „odlišný a nerozvinutý" pro diskurz „Balkánské civilizace" a (3) „radikálně odlišný (‚Other') a ohrožující" pro diskurz „Balkanizace". Hansen neposkytla odpověď na důležitou otázku, zda vnímá stupně jinakosti jako analytické kategorie, které lze používat jako ideální typy (jako k nim budeme přistupovat zde), nebo zda je chápe výhradně jako konkrétní empirické reprezentace nalezené při analýze textu.

Bahar Rumelili uvádí další autory, kteří pracují s více podobami jinakosti, aniž by se odvolávali na koncept Lene Hansen. Jennifer Milliken například pracuje se vztahy lídr-partner a ochránce-děti ve vztazích USA a nezápadních nebo rozvojových zemí za studené války. Roxanne Lynn Doty ve svých *Imperial Encounters* o americké občanské válce rovněž identifikuje vztah ochránce („guardian") a dítěte.[25] V českém prostředí využil podobného metaforického odlišení „rodič-dítě" Jaroslav Fiala, ve své analýze oficiálního diskurzu USA o revoluční Kubě v letech 1959-1960.[26] Tzv. diskurz infantilizace[27] je poměrně častým jevem, kde určitá skupina představitelů jednoho státu (politické identity) vnímá druhý stát jako méně vyspělý, ať už po stránce ekonomické nebo sociálně-politické. Jak uvidíme dále, takový vztah lze v některých ohledech vyčíst i v oficiálním diskurzu USA o Číně.

Po větší konceptuální propracovanosti „stupňů jinakosti" tedy existuje z empirie vycházející přirozená poptávka. To, že Hansen hovoří o stupních („degrees") a ne třeba o

[23] HANSEN, 2006, s. 33.
[24] HAGMANN, 2007, s. 638.
[25] RUMELILI, 2004, s. 35.
[26] FIALA, 2011
[27] Tamtéž

typech („types“), vede k úvaze, že jinakost v jejím myšlení tvoří jistou hierarchickou posloupnost od Druhého, jenž se vyznačuje relativně nízkou intenzitou jinakosti, k Druhému, jehož jinakost je pociťována jako maximálně intenzivní. Tomu však odporuje způsob, jakým se stupni jinakosti sama pracuje v případě Balkánu. Posloupnost netvoří ani dyády, s nimiž pracují další uvedení autoři. Takový stav však neumožňuje pochopit, jaký vztah mezi jednotlivými stupni je a jak jeden stupeň může přecházet v jiný. V další části se tento rozpor pokusíme překonat a vymezit vlastní pojetí základních stupňů jinakosti s využitím teorie Carla Schmitta a dalších. Cílem bude odlišení stupňů jinakosti tak, aby jednotlivé stupně bylo možné používat jako stabilní, na kontextu nezávislé analytické kategorie.

Lene Hansen naznačila směr, jenž se zdá být hodný následování. Současně se však mohou objevit pojetí, která by mohla svést z nastoupené cesty k přesnější konceptualizaci. Příkladem je práce Natalji Jovanović *Degrees of Otherness: Fetishization of the ‚West‘*.[28] V ní autorka provádí sociálně psychologickou analýzu vztahu dvou studentů z odlišných kultur v povídce *Muzeum* od súdánské spisovatelky Leily Aboulely. Jovanović používá termín „stupně jinakosti“ zjevně nezávisle na Lene Hansen a pojímá je ve smyslu rovin, na nichž se dva jednotlivci vůči sobě vymezují. Hovoří celkem o sedmi stupních: (1) viditelná jinakost, (2) kulturní a náboženská jinakost, (3) vzdělanostní jinakost, (4) třídní a (5) genderová jinakost, (6) „diasporická“ jinakost a (7) vnitřní jinakost.[29]

Ačkoli z pohledu teorie Lene Hansen jde v případě Jovanović o slepou kolej, poukazuje pojetí makedonské autorky na možnost vícenásobného vymezování se v různých rovinách, z nichž v každé je jinakost založená na jiných atributech a může být pociťována s odlišnou intenzitou. Zde můžeme vidět paralelu se sektorálním dělením kodaňské školy, které umožňuje analytické rozložení tentokrát mezistátního vztahu v závislosti na referenčním objektu a povaze hrozby ze strany Druhého. Hrozbu přitom můžeme definovat jako krajní projev jinakosti, který ohrožuje zachování atributu vlastní identity. Než však přikročíme k jasnější konceptualizaci stupňů jinakosti, musí být objasněn vztah mezi diskurzivní reprezentací a politikou.

[28] JOVANOVIĆ, 2009.
[29] JOVANOVIĆ, 2009.

1.4 Vztah identity, reprezentace[30] a politiky

Problém formování identity je úzce spojen s prováděním zahraniční politiky a zvláštní akcent nabývá na poli bezpečnosti. Slovy Lene Hansen: „Teoreticky, diskurz zahraniční politiky může být konceptualizován jako jednoduchý model, jehož cílem je vytvoření stabilního spojení mezi identitou a politikou. [vl. překlad]“[31] Jde o diskurzivní proces, který můžeme analyticky rozložit na čtyři prvky: chápání (1) *vlastní politické identity* je vždy určováno ve vztahu k identitám Druhých. Tyto identity jsou však přístupné pouze v podobě (2) *reprezentací*. (3) *Vztah* mezi vlastní identitou a reprezentací identity Druhého podléhá další interpretaci, na niž „logicky“ navazují (4) *konkrétní politiky*. Zahraniční a bezpečnostní politiky ve vztahu jedné politické identity (státu) ke druhé jsou založeny na interpretaci vztahu mezi vlastní identitou a reprezentací identity Druhého. Takto strukturovala diskurz americké zahraniční politiky ve vztahu k Číně Evelyn Goh.[32] Všechny čtyři prvky diskurzu přitom podléhají přeměně v závislosti na kontextu, a tendence k jejich stabilizaci proto může mít pouze dočasný úspěch.

Určující vliv reprezentace Druhého na politiku ve vztahu k němu je empiricky podložený předpoklad. Peter Hays Gries dlouhodobě zkoumá vliv vnímání Číny na rozhodování amerických obyvatel a mocenských elit. Gries rozšiřuje výzkum formování americko-čínských vztahů, který se podle jeho pozorování dominantně orientuje na rovinu systémovou spíše než na rovinu vnitropolitickou, aniž by produkoval „solidní výzkum“ o determinantách zahraniční politiky.[33] Jeho výsledky lze navíc zobecnit a propojit s koncepcí stupňů jinakosti.

Ve své psychologické studii z roku 2009 Gries na individuální (psychologické) rovině dokázal, že existují relativně stabilní vazby mezi vlastní ideologickou identifikací, reprezentací Číny jako hrozby a hájením „tvrdé politiky“ ve vztahu k ní.[34] Griesův test potvrdil předpokládané výrazné korelace mezi identitou lidí hlásících se ke konzervativismu a hájením „realistických“ politik typu zadržování („containment“). Naopak sebeidentifikovaní liberálové vykazovali daleko menší tendenci k negativní reprezentaci Číny a hájili kooperativní rozměr politiky. Gries uzavírá: „Politická ideologie […] má jasný dopad na způsoby jakými Američané vnímají Čínu, čímž je nejspíše

[30] V češtině se rovněž používá pojem „zobrazování“, viz např. FIALA, 2011.
[31] HANSEN, 2006, s. 26.
[32] GOH, 2005, s. 8.
[33] GRIES, 2009, s. 229.
[34] GRIES, 2009, s. 231.

kompenzován nedostatek poznání o Číně. [vl. překlad]“[35] Ačkoli Griesova východiska nelze označit za poststrukturalistická (Gries hovoří o nesprávné reprezentaci – „misrepresentation“, čímž evokuje existenci reprezentace správné, dostupné skrze lepší poznání), jeho závěry plně podporují tezi o propojení vlastní identity, reprezentace Druhého a konkrétní politiky.

Zde můžeme navázat poukazem na diskurzivní povahu politiky samotné. Politika je součástí diskurzu, neboť „není nic mimo text“. [36] A protože politické akty plní podobně jako text symbolickou úlohu a jsou skrze symboly zprostředkovány, můžeme také politiku jako text číst. V další části je konečně navrženo pět základních stupňů jinakosti jako rámcová typologie reprezentací.

1.5 Konceptualizace stupňů jinakosti

Jednotlivé stupně jinakosti můžeme chápat jako základní typy diskurzivních reprezentací Druhého, k nimž mohou být přiřazeny empiricky nalezené reprezentace. Je dále vhodné zdůraznit, že nejde o redukci reprezentací, jež zpravidla zahrnují neomezené množství napojených prvků, které se vyznačují odlišnou mírou usazení. Stupně jinakosti zde představují zastřešující koncept, který zdůrazňuje vybrané (1) znaky reprezentací ve vztahu k vlastní identitě a (2) z těchto vztahů plynoucí politiky.

Reprezentace Druhého se opírají o nepřeberné množství metafor nebo – jak píše Campbell – způsobů figurace („modes of figuration“), které přibližují Druhého vlastnímu chápání a ve svém významu často předepisují konkrétní politiku v zacházení s ním. Například koncept „failed state“ hovoří o selhání státu, na nějž logicky navazuje požadavek nápravy. Někteří autoři (např. Robert Rotberg) pracují s metaforami nemoci, které vybízí státy zdravé k léčbě nemocného. Podobných metafor si všímá Campbell, který považuje negativní socio-medicínské figurace za jedny z nejběžnějších.[37] Stupně jinakosti, jak jsou chápány zde, pak umožní typizovat opakované vzorce reprezentací a navazujících politik. Za klíčové kritérium je přitom považováno, zda je Druhý považován za ohrožení či nikoli, zda jde o nepřítele či o přítele.

Dostáváme se ke Carlu Schmittovi. Schmittův koncept politična, který je založen na rozlišování přítele a nepřítele, bude východiskem konceptu stupňů jinakosti. Jak tedy Schmitt odlišuje přítele a nepřítele? A proč je právě tato dyáda považována za výchozí?

[35] GRIES, 2009, s. 231.
[36] Jde o okřídlenou poznámku Jacquese Derridy.
[37] CAMPBELL, s. 99.

Zde by se slušelo představit plný text Schmittova *Pojmu politična*[38], pro větší úspornost ale musí postačit citace: "Smyslem odlišení přítele a nepřítele je označit nejzazší stupeň intensity spojení nebo oddělení, asociace nebo disociace; toto rozlišení může teoreticky i prakticky obstát, aniž by se musela současně uplatnit všechna ona morální, estetická, ekonomická nebo jiná rozlišení. Politický nepřítel nemusí být morálně zlý, nemusí být esteticky ošklivý; nemusí vystupovat jako hospodářský konkurent, a dokonce se může zdát výhodné uzavírat s ním obchody."[39]

Vztah přátelství či nepřátelství je považován Schmittem za nadřazený všem ostatním, za vztah, který předchází vztahům založeným na dyádách krásný/ošklivý, rentabilní/nerentabilní, dokonce i zlý/hodný. Nepřítel je totiž spojený s ohrožením vlastní existence a v souladu s konstruktivistickou teorií Schmitt tvrdí, že každý sám rozhodne "zda jinakost cizince znamená v konkrétně existujícím konfliktu negaci vlastního způsobu existence, a zda se proti ní vystupuje nebo bojuje, aby byl zachován bytostně vlastní způsob života."[40] Jde o konstrukci hrozby, tj. proces sekuritizace, jak jej chápe kodaňská škola, který určí, kdo je nepřítel.[41]

Toto propojení konceptů Carla Schmitta a Ole Wævera přesvědčivě popsala Roxanne Lynn Doty v článku *States of Exception on the Mexico–U.S. Border: Security, "Decisions," and Civilian Border Patrols*.[42] Pro Doty je nepřítel funkcionálním aktérem existenciální hrozby ve vztahu k danému referenčnímu objektu. Nepřítel představuje nejzazší negativní stupeň jinakosti. Doty dále ztotožnila „kodaňský" koncept výjimečného opatření, které se stává legitimním v procesu sekuritizace, se Schmittovým výjimečným stavem.[43] Krajním výjimečným stavem je pak přímý konflikt. To, že nepřítel představuje hrozbu, je tedy jeho hlavním znakem. Navazující politiku představuje přijetí výjimečného opatření a potenciálně vojenský konflikt. Vedle explicitní sekuritizace pak ke způsobu figurace mohou patřit například již zmíněné metafory nemoci.

Jak ale vnímat přítele? Stupeň přítele logicky znamená absenci hrozby, tj. absenci sekuritizace. To je tedy jeho obecným znakem. Pro definování vyplývající politiky je však

[38] SCHMITT, 2007.
[39] SCHMITT, 2007, s. 27.
[40] SCHMITT, 2007, s. 27.
[41] Carl Schmitt v předmluvě k *Pojmu politična* zmiňuje více „typů" nepřítele: nepřítel konvenční, nepřítel skutečný a nepřítel absolutní, a lituje, že je nebyl schopen dostatečně vysvětlit. Lepší rozlišení těchto pojmů by mohlo poukázat na to, zda Schmitt vnímal nepřítele jako skutečného, v realitě založeného druhého, nebo zda jej chápal výhradně ve smyslu sociální konstrukce, jak nasvědčuje uvedená citace. Na navrženou typologii, která má sloužit jako analytický nástroj k uchopení sociální konstrukce, ale tato debata vliv nemá.
[42] DOTY, 2007
[43] Doty dále úspěšně obhájila tezi, že tím, kdo takové opatření přijímá, nemusí být vždy stát (Schmittův tradiční suverén), ale také nestátní/substátní aktéři (např. civilní hlídky domobrany – američtí „vigilantes").

pouhá negace nepřítele málo, snad kromě obecně definované snahy předcházet konfliktu. Proto můžeme vyjít ze Schmittovy dyády a posunout se na nižší stupeň jinakosti, kdy už nerozhoduje pouze diskurz ohrožení, ale rovněž znaky zájmu a dodržování společných norem. Přítel, jehož zájmy jsou reprezentovány jako shodné se zájmy vlastními, a jehož chování je reprezentováno jako v souladu se společnými normami, bude považován za spojence. Reprezentace spojence pak budou pracovat s metaforami zdůrazňujícími podobnost (např. bratr nebo sestra) a navazující politikou bude spolupráce. V dané rovině vymezení (bezpečnostním sektoru) pak vztah se spojencem nebude mít konfliktní potenciál. Spojenec je tedy protipólem nepřítele.

Vedle spojence však může být Druhý reprezentován jako nositel zájmů antagonistických zájmům vlastním a/nebo jako porušovatel uznávaných norem. Pokud však nedochází k sekuritizaci hrozby ze strany Druhého, ale k pouhé politizaci konfliktu (artikulace, která nevyžaduje výjimečné opatření), budeme hovořit o soupeři. Politikami, které se vztahují na soupeře, budou soutěžení a dialog, tj. na jedné straně snaha o získání výhody, na straně druhé snaha o udržení konfliktu v mezích rétorické (transakční) výměny. Zvláštním „podtypem" soupeře je pak v ekonomickém sektoru konkurent, kde je odlišnost zájmů vnímána jako legitimní, pokud je jich dosahováno v rámci usazených (liberálních) pravidel. Od soupeře může vést cesta jak k nepříteli, tak ke spojenci. V odlišných sektorech navíc mohou reprezentace Druhého odpovídat různým stupňům jinakosti. Například politický soupeř o regionální vojenskou převahu, může být současně ekonomickým spojencem ve snaze podpořit vlastní ekonomiku, jako tomu je v případě USA a Číny.[44]

Pro doplnění tří popsaných stupňů jinakosti (nepřítel, přítel-spojenec a přítel-soupeř/konkurent) zavedeme ještě „kvalifikační kritérium". Klíčovou podmínkou pro vymezení vztahu přítel/nepřítel je totiž rovnocennost Druhého. Reprezentace rovnocennosti Druhého (nebo i jeho nadřazenosti) implicitně poukazuje na jeho schopnost ohrozit referenční objekt. Jinými slovy, aby se Druhý mohl stát přítelem či nepřítelem, musí dosáhnout alespoň takové úrovně, aby toto rozlišení mělo pro vlastní vymezení smysl. Pokud je Druhý reprezentován jako podřadný (bez schopnosti ohrozit referenční objekt), nemůže být nepřítelem ale ani přítelem ve shora vymezeném smyslu. Podřadný Druhý je tak pouze podmíněným přítelem, jehož „přátelskost" je podmíněna jeho nedostatečnou silou. Navazující politikou pak bude ovlivňovat rozvoj Druhého tak, aby se

[44] Zde narážíme na téma čínských devizových rezerv.

v budoucnosti (až bude rovnocenným) stal přítelem a v ideálním případě spojencem. Typickými metaforami podřadnosti je v rovině vojenské slabost, v rovině ekonomické nerozvinutost nebo v rovině societální například barbarství. Následující tabulka shrnuje navrženou typologii stupňů jinakosti.

<table>
<tr><th>Rovnocennost Druhého</th><th>Úroveň politična</th><th colspan="2">Povaha přítele</th></tr>
<tr><td rowspan="2">Rovnocenný Druhý
(prvkem reprezentace je rovnocennost, schopnost ohrozit RO)</td><td>Nepřítel
Znak: sekuritizován, hrozba pro referenční objekt
Politika: výjimečná opatření, konflikt</td><td colspan="2"></td></tr>
<tr><td>Přítel
Znak: Není hrozba pro RO
Politika: Předcházení konfliktu (?)</td><td rowspan="2">Soupeř/konkurent
Znak: Odlišný zájem a/nebo nedodržování norem, politizován
Politika: Soutěžení, dialog</td><td rowspan="2">Spojenec
Znak: Společný zájem a dodržování norem
Politika: Spolupráce</td></tr>
<tr><td>Nerovnocenný / podřadný Druhý
(prvkem reprezentace je nevyspělost)</td><td>Podmíněný přítel
Znak: Nemůže být hrozbou pro RO
Politika: Podpora proměny v přítele</td></tr>
</table>

Tabulka 1: Typologie stupňů jinakosti

Navržená typologie není v plném souladu se Schmittovým vymezením, jež jí slouží pouze jako východisko. Carl Schmitt označil dyádu přítel/nepřítel za exkluzivně *politickou* (spojenou s političnem), zatímco například ekonomiku vnímal jako v zásadě nepolitickou, čistě na transakci a konkurenci založenou sféru sociálního života. Zde však vycházíme ze sektorálního pojetí bezpečnosti, které ekonomické sféře *politický* rozměr neupírá, ať už na úrovni přežití domácí průmyslové výroby jako kritické složky národního hospodářství nebo na úrovni zachování kapitalistického systému s jeho normou volného obchodu.

Existují také alternativní vymezení, která můžeme nalézt v tak nepravděpodobných oblastech jako je teorie managementu. Stybel a Peabody[45] například mezi pracovními kolegy odlišují přítele a nepřítele na jedné straně od soupeře a spojence na straně druhé na základě projevů chování. Kritériem je jim trvalost (nepodmíněnost) spolupráce bez ohledu na konkrétní kontext v případě přítele a konzistentní snaha překazit úsilí kolegy na straně nepřítele. Spojenci a soupeři se pak mění jedni v druhé podle konkrétní situace čistě na základě oportunní logiky momentálního zájmu. Byť uvádíme toto behaviorální odlišení spíše pro ilustraci, i zde nalezla výše uvedená typologie určitou inspiraci ke stanovení kritérií reprezentace jinakosti.

[45] STYBEL, PEABODY 2005.

Další kapitola poskytne první příležitost k aplikaci teorie stupňů jinakosti. V rámci historického přehledu vztahů USA a Číny nabídne druhá část pro některá období i analýzu diskurzivních reprezentací Číny provedenou Oliverem Turnerem a Evelyn Goh.

2 Historie vztahů USA s Čínou: klíčové události, diskurzivní reprezentace a politika USA

Ačkoli nadpis této kapitoly hovoří o historii, v případě diskurzu zahraničněpolitických vztahů Číny s ostatními státy je historie vždy současně přítomností. Minulá příkoří ze strany koloniálních mocností (mezi nimi také USA) mají určující roli ve formování čínské zahraniční politiky a zpětně se pak odráží v přístupu ostatních států k Číně. Ať už jde o americké dělové čluny na řece Jang-c‘ nebo americkou „agresi“ v Koreji 50. let, čínští představitelé pracují s reprezentacemi, které umožňují stavět se do role oběti, které má být umožněno vrátit se na její právoplatné místo velmoci. To je důvodem, proč je v Číně i dnes možné narazit na demonstranta, který protestuje proti druhé opiové válce, jež skončila před více než 150 lety.[46]

Význam historie pro současný americký oficiální diskurz o Číně je dán jednak přímými dopady vlastních minulých politik, jako je obrana Tchaj-wanu během Korejské války, jednak reflexí současného čínského diskurzu a politiky ve vztahu ke křivdám minulosti, zejména v oblasti územní suverenity Číny. Stejně jako d dalších kapitolách, bude i zde předmětem zájmu především perspektiva USA, a to jak v oficiálním, tak v širším veřejném diskurzu. V některých momentech se však s využitím textu Warrena Cohena[47] dostane i na některé prvky diskurzivního setkání s Čínou. Co do literatury, pracuje druhá kapitola se sekundárními prameny a reinterpretuje, co už bylo jednou interpretováno jinými.[48] Kapitolu tedy můžeme chápat jako historický úvod k vlastnímu výzkumu.

2.1 Prehistorie vztahů: od *Čínské císařovny* k poslednímu císaři (1784-1911)

Počátky vztahů USA s Čínou v období císařství pod dynastií Čching (do roku 1911) charakterizuje několik významných momentů, které můžeme shrnout pod pět označení: (1) geografická izolace, (2) priorita obchodu, (3) misie, (4) politický nezájem, a (5) „šakalí politika“.

[46] GRIES, 2009, s. 224.
[47] COHEN, 2010.
[48] Obrovské množství primárních materiálů neumožňuje provést v rozumném čase vlastní analýzu.

Ad 1) Geografická odloučenost Číny posilovala na straně USA význam zprostředkujících článků. Tyto články ovšem měly vlastní agendu, ať už šlo o zájmy obchodníků nebo christianizační úsilí misionářů. Vznikal tak prostor pro ovlivnění diskurzu Číny, jenž se vyznačoval nepříliš informovanými reprezentacemi Číny. Oliver Turner hovoří o „těžké romantizaci,“[49] jíž podléhal zejména veřejný diskurz během prvních kontaktů s Čínou. V ekonomické oblasti pak působil magnet obrovského čínského trhu.[50] Přímým kontaktem se zástupci Číny byla pouze imigrace čínských kuliů (dělníků) do USA zhruba od poloviny 19. století. Šlo o komunity osamělých mužů, kteří v amerických „Chinatowns“[51] vybudovali „karikaturu vlastní domoviny,“[52] kde holdovali opiu a gamblingu. To podle Cohena oslabovalo jejich respekt v USA a zkreslovalo vnímání Číny jako celku v očích Američanů.[53] Čínská imigrace byla postupně vnímána jako nežádoucí znečišťující prvek, což reflektovala legislativní omezení imigrace z let 1870, 1882 nebo 1892.[54]

Ad 2) V období od roku 1784, kdy k čínským břehům přirazila americká obchodní loď *Čínská císařovna*, do 30. let 19. století dominoval zájem obchodní expanze soukromých subjektů. Jejich politikou byla adaptace na přísné podmínky císařského tributárního systému, který Američany (a cizince obecně) vnímal jako lidi podřadné, jimž byl zpočátku vymezen zvláštní karanténní prostor v jedné ze čtvrtí Kantonu (Kuang-čou). Deficitní obchodní bilance s Čínou (zejména díky čaji) vedla americké obchodníky k napodobení britských společností v nelegálním vývozu opia do Číny.[55] V polovině 19. století realizovaly americké společnosti asi 10% obchodu s opiem[56] a třetinu celkového objemu zahraničního obchodu Číny,[57] byť pro USA se jednalo o zanedbatelné procento.

Ad 3) Křesťanští misionáři začali do Číny přicházet ve 30. letech 19. století. Turner klade jejich činnost do kontextu civilizačního úsilí, kdy se začala v USA dominantně prosazovat reprezentace Číny jako barbarského (podřadného) druhého. Jedním z vedlejších dopadů v Číně nelegálního úsilí o christianizaci bylo vypuknutí Tchaj-pchingského povstání (1851-64), s jehož potlačením nakonec koloniální mocnosti pomohly císařské

[49] TURNER, 2011, s. 34.
[50] SUTTER, 2005, s. xxxvii.
[51] První „Chinatown“ byl vytvořen v San Franciscu v roce 1848.
[52] COHEN, 2010, s. 33.
[53] COHEN, 2010, s. 34.
[54] SUTTER, 2005, s. xviii.
[55] Císařský zákaz dovozu opia do Číny platil již od roku 1800. (COHEN, s. 5-6)
[56] SUTTER, 2005, s. xlii.
[57] COHEN, 2010, s. 14.

vládě.[58] Později byla snaha o zcivilizování Číňanů akcentována ve veřejném diskurzu v USA během čínsko-japonské války (1894-95),[59] kdy Japonsko reprezentovalo úspěšný americký projekt, který měl být v Číně zopakován.

Ad 4) Až do 50. let 19. století neměly USA v Číně politické zastoupení a obchodníci své zájmy hájili skrze konzuly z vlastních řad. Relativní politický nezájem o Čínu byl dán prioritním postavením Latinské Ameriky jako „zadního dvorku" USA a orientací na Evropu. Postupné politické zapojení USA mělo reaktivní povahu a spíše než z předem připravené koncepce vycházela americká politika z chování ostatních velmocí v Číně.

Ad 5) „Šakalí politika" označuje americkou snahu o nenápadnou „low profile" obchodní expanzi, která by nevzbudila odpor u Číňanů. Politika stála na principu „minimaxu": s minimálním diplomatickým úsilím a jen výjimečně s využitím síly se snažily USA dosáhnout stejných výsad, jakých se dostalo ostatním mocnostem. V rámci první nerovnoprávné smlouvy mezi Čínou a USA z Wang-sia z roku 1844 si cestou doložky nejvyšších výhod USA zaručily rovný přístup do tzv. smluvních přístavů a stejné majetkoprávní výhody (např. nákup půdy) jako Velká Británie, jež však na rozdíl od USA o tato práva musela vést s Čínou válku. Navzdory občasným zákrokům amerických dělových člunů (např. devastace pěti pevností na Perlové řece v listopadu 1856), se tak USA dařilo podle Cohena zachovat si poměrně dobrý image u čínského císařského dvora.

Politika USA ve vztahu k Číně se koncem 19. století stabilizovala na dvou požadavcích: (1) udržet svobodu obchodních aktivit ve všech sférách vlivu ostatních mocností a (2) pro tento účel zachovat teritoriální celistvost čínského území. Územně jednotná Čína měla být překážkou přímé kolonizaci ze strany Velké Británie, Francie, Ruska, Německa a Japonska, k níž by po parcelaci Číny pravděpodobně došlo. Tzv. politika „otevřených dveří" ministra zahraničí Johna Haye kombinovala obchodní zájmy USA jako imperiální mocnosti[60] (od roku 1899 se Američané stali kolonisty na Filipínách) s ochranářskou politikou ve vztahu k čínské územní celistvosti. S tím souvisela i snaha udržet si náklonnost Číny. Tato politika tlumila konflikt s císařovnou Cch'-si během

[58] Povstání patří mezi největší konflikty lidské historie s 20 až 40 miliony oběťmi.
[59] COHEN, 2010, s. 39-40.
[60] Ovšem bez vlastní sféry vlivu v Číně.

boxerského povstání,[61] kdy USA podle Cohena záměrně oddělily střet cizinců s Boxery od politiky ve vztahu k trůnu navzdory otevřené císařské podpoře povstání.[62]

I přes pozdější ústupky expandujícímu Japonsku za vlády Theodora Roosevelta, lze Hayovu doktrínu považovat za základ uvažování USA o Číně v první polovině 20. století. Čína byla podřadným objektem, jenž měl být obchodně využíván v rámci stanovených pravidel a cestou misií také postupně civilizován a modernizován podobně jako před ní Japonsko. Roosevelt podle Cohena v tomto misionářském duchu přistupoval v počáteční fázi i k ruské expanzi v Mandžusku, když prohlásil: „stejně jako pomohl ruský postup Turkestánu, tak podle mě pomůže také Číně.“[63] Pozdější pád císařství v roce 1911 podle Turnera v americkém oficiálním i veřejném diskurzu vzbudil nová očekávání spojená s demokratizující se Čínou, jejímž patronem se USA měly stát.[64]

2.2 Čína na cestě k demokracii a modernitě? (1911-1949)

Limity podpory suverenitě Číny potvrdil zdrženlivý rétorický odpor USA k tzv. „21 požadavkům“ Japonska z roku 1915. Japonsko požadovalo upevnění a rozšíření své sféry vlivu v Šan-tungu, Mandžusku a Vnitřním Mongolsku a ustoupilo pouze v oblastech nejzávažnějšího omezení čínské domácí suverenity (např. v otázce kontroly čínské policie). Cohen hovoří o dlouhodobé politice appeasementu americké vlády dané nízkou prioritou východní Asie v zahraniční politice USA.

[61] Boxeři, neboli Společnost spravedlivých a harmonických pěstí, bojovali v letech 1899-1901 proti cizincům a křesťanům v Číně, kteří byli chápáni jako zdroj čínského ponížení. V roce 1900 obléhali Boxeři s císařskou podporou diplomatickou čtvrť v Pekingu. Spojení „harmonie“ a „pěsti“ jako symbolu odporu stojí za povšimnutí, neboť poukazuje na chápání významu harmonie, jenž nevylučuje násilí. Zda toto pozorování lze vztáhnout také na chápání významu „harmonického rozvoje“, který je heslem současné čínské politiky, budiž ponecháno pro diskuzi na jiném místě.

[62] COHEN, 2010, s. 52.

[63] Rooseveltova citace podle: COHEN, 2010, s. 56.

[64] COHEN, 2010, s. 55; TURNER, 2011, s. 37. Na straně Číny lze rozlišit dvě hlavní fáze ve vývoji postoje k cizincům. Symbolickým vyjádřením první fáze je „kchou tchou“ – tradiční poklona císaři, při níž se klanějící musel opakovaně udeřit hlavou o zem, aby tak demonstroval svoji podřízenost. Do opiových válek tuto praxi běžně cizinci vykonávali, stejně jako přijímali například omezení pohybu stanovená císařem. Cohen vymáhání podřízeného chování na „barbarských“ cizincích přičítá kultuře Číňanů – „pravděpodobně nejvíce etnocentrického lidu na světě.“ (COHEN 2010, s. 3) S jistým zjednodušením lze tvrdit, že s opiovými válkami skončilo období respektování čínské důstojnosti a s každým dalším ponížením vzrůstalo nacionalistické (protiimperialistické) vnímání cizinců, které kulminovalo v Boxerském povstání (1899-1901), v bojkotu amerického zboží v roce 1905 a později v Hnutí 4. Května (1919). USA se díky „šakalí politice“ a později Hayově doktríně spojené s omezenou vojenskou přítomností dařilo udržet relativní sympatie Číny déle než ostatním mocnostem. V klíčových momentech narušení rovnováhy sfér vlivu však navzdory očekáváním čínské vlády USA neposkytly účinnou materiální protiváhu pronikání Japonska.

Postupná dezintegrace Číny a soupeření mezi jednotlivými mocenskými centry i uvnitř nich nepřinesly v americké politice nezasahování zásadní změnu. Ve smlouvě devíti velmocí, která byla jedním z výsledků Washingtonské konference v roce 1922, se hovoří o nezasahování do čínských záležitostí, a Číně mělo podle ní být umožněno sjednocení vlastními silami, stejně jako měla země projít nerušenou modernizací. Čína byla reprezentována jako jedna země bez jednotného vedení, která však i přes tento přechodný nedostatek postupuje na cestě k demokracii a modernímu státu. Ministr (nejvyšší zastupitel) USA v Číně v této době například vyhodnotil Čínu jako zralou na zavedení autonomních cel a zrušení cizích poštovních úřadů.[65]

Po selhání pokusu o nové císařství Jüana Š'-kchaje se vedle Japonců v Mandžusku, oficiální vlády „Pej-jang" v Pekingu, kantonské vlády Sun Jat-sena a řady vojenských regionálních režimů začala od roku 1921 prosazovat také Komunistická strana. Podle Cohena charakterizovalo americkou politiku následujících let zmatení. Komunistická strana byla zpočátku identifikována s banditismem a ideologický prvek byl vnímán jako nepodstatný.[66] Jako hlavní favorit USA na převzetí odpovědnosti za demokratizaci a modernizaci Číny byla chápána Národní strana (Kuomintang) a její vůdce Čankajšek,[67] jemuž se podařilo vytvořit novou centrální vládu v Nankingu v roce 1928. Spolupráce Kuomintangu se Sovětským svazem, a současná Čankajškova „protiimperialistická" politika a boj s čínskými komunisty však vnášely do amerického diskurzu prvky kognitivní disonance, které zpochybňovaly demokratický kurz změn. Z toho plynula opatrná politika USA, která spočívala spíše v opouštění privilegií nerovnoprávných smluv po vzoru Velké Británie než v aktivní podpoře nacionalistů.[68]

Rokem 1928 končí Turnerova analýza amerického oficiálního a veřejného diskurzu předválečné Číny, kterou shrnuje Tabulka 2. Pokud vztáhneme Turnerovy výsledky v ideologické rovině k typologii stupňů jinakosti, dostaneme typ podmíněného přítele a spojence, tedy Druhého, který ve své odlišnosti není rovnocenný (je nedospělý), ale současně má zájem rozvinout se v demokracii.

[65] COHEN 2010, s. 96. vojenské posádky mocností v Číně zatím zůstaly.
[66] COHEN 2010, s. 150-151.
[67] Tradiční český přepis.
[68] Smlouva USA s Čankajškovou vládou o autonomních clech a garanci vzájemné doložky nejvyšších výhod byla podepsána v červenci 1928. COHEN 2010, s. 110.

Perioda	Převažující diskurzivní reprezentace Číny	Identita USA	Politika ve vztahu k Číně
Počáteční kontakt (po roce 1784)	Romantizace, idealizace	…	…
Pokračující styky v období tributárního práva a období do pádu císařské dynastie (19. Stol.)	Necivilizovaný druhý, nedodržuje pravidla	USA jako šiřitel civilizace	Využití tlaku ostatních velmocí na Čínu a opiových válek ve svůj prospěch Intervence proti boxerskému povstání
Od pádu císařství do vlády nacionalistů (1912-1928)	Čína jako civilizující se druhý, podřadný ve vztahu k USA, obdivovaný vůdce (Sun Jat-sen)	USA jako patron („nový paternalismus“) a vzor	Omezení nepřátelských aktů Podpora zavedení republikánských institucí

Tabulka 2: Diskurzivní reprezentace Číny v USA v letech 1784-1928 podle Olivera Turnera

Reakce na japonskou okupaci Mandžuska a severních částí Číny sledovala vzorec předchozí americké politiky, byť v zesílené podobě. Japonsko bylo označeno za porušovatele přinejmenším tří právních norem (závazků v rámci Společnosti Národů, Briand-Kellogova paktu a Smlouvy devíti velmocí) a USA výslovně neuznaly okupaci Číny a pozdější vznik Mandžukua (1932). Přibyla také symbolická demonstrace vojenské síly v podobě posílené námořní přítomnosti a vylodění námořní pěchoty v Šanghaji.[69] V bilanci hrozeb stál však konflikt s Japonskem výše než zmenšení čínského území a USA nebyly ochotny plnit roli garanta čínské suverenity za cenu války. [70] Rovněž Kuomintang během třicátých let nepreferoval Japonce jako prioritního nepřítele a soustředil se na boj s čínskými komunisty.

Japonská invaze roku 1937 nevyprovokovala americkou vojenskou odezvu ani ve chvíli, kdy Japonci potopili americký dělový člun *Panay* na řece Jang-c´ v prosinci 1937.[71] Cohen sugestivně dokládá americké priority tabulkou s podíly Číny a Japonska na zahraničním obchodu USA (v roce 1937: Čína 1,5%, Japonsko 8,6%),[72] čímž vyzdvihuje obchodní stránku problému jako by šlo o trumf, který nelze přebít. Prioritní zájmy USA se však brzy změnily, když se Japonsko spojilo s nepřáteli evropských spojenců v rámci osy. K otevření kanálů s americkou vojenskou pomocí došlo v květnu 1941 v rámci zákona o půjčce a pronájmu a k přímé vojenské spolupráci po útoku na Pearl Harbor.

[69] COHEN, 2010, s. 120.
[70] Jako nikoli nevýznamnou paralelu s dnešní vzájemnou ekonomickou závislostí USA a Číny lze vnímat politiku USA, která v roce 1934 oslabila čínskou vládu, když jednostranné zvýšení ceny stříbra zákonem Silver Purchase Act v USA způsobilo odliv čínské stříbrné měny a následnou těžkou deflaci a nedostatek zápůjčního kapitálu v Číně. COHEN, s. 126.
[71] SUTTER, s. xlviii.
[72] COHEN, 2010, s. 136.

Pro diskurz o Číně v USA během války v Pacifiku jsou významné dva momenty: (1) Čína se nestala hlavním bojištěm, (2) Čankajšek byl vnímán jako překážka čínské jednoty. Cohen hovoří o očekávání amerického vojenského vedení, které doufalo ve schopnost obrovského čínského území vtáhnout a vázat na sebe japonské síly, podobně jako kdysi ruské území pohltilo Napoleona,[73] a mělo tak přispět k oslabení japonského tažení na moři. Tuto představu však pro USA zhatila Čankajškova neochota s Japonci bojovat. Navzdory snaze USA o prosazení alespoň dočasné jednotné fronty a nominálnímu příměří, Kuomintang bojoval přednostně s Komunisty, na něž si údajně šetřil 500 000 nejlepších vojáků.[74]

Poválečný rozkol v oficiálním diskurzu reflektoval na jedné straně tendenci odmítnout Čankajška jako personifikaci demokratické Číny a pozitivně přijmout nastupující komunistický režim jako neohrožující protiváhu SSSR (George Kennan), na druhé straně byla požadována konzistence a odpor proti rozšiřování komunismu (prezident Truman). Výsledkem byla oficiální indiference k výsledku občanské války, když počátkem roku 1950 Truman vyhlásil nezájem o osud Kuomintangu vyhnaný na Tchaj-wan,[75] a současně USA neuznaly Čínskou lidovou republiku (ČLR). CIA očekávala pád Kuomintangu na ostrově do konce roku 1950.[76] USA ve vztahu k Číně zvolily vyčkávací taktiku, která počítala s dobytím Tchaj-wanu.

2.3 Čínská jinakost v období Maovy vlády (1950-1978)

Síla diskurzu zadržování, který posílil s počátkem Korejské války v červnu 1950, přinesla obrat v definování amerických zájmů ve východní Asii. USA se sérií více či méně promyšlených strategických kroků dostaly do pozice garanta bezpečnosti v Tchajwanské úžině. Těmito kroky byly: (1) samotná intervence v Koreji, kde USA bránily stát, jenž se původně nacházel až za pomyslnou hranicí jejich zájmu. Hranice zájmu tak byla posunuta a USA změnu reflektovaly druhým krokem – (2) vysláním Sedmé flotily do úžiny mezi čínskou pevninu a Tchaj-wan. Na doporučení Ministra zahraničí Achesona USA zamezily vedení útoku jedním či druhým směrem přes úžinu. (3) Neautorizované rozhodnutí generála MacArthura vyslat tři letecké jednotky na ochranu Čankajškova režimu na Tchaj-wanu pak druhému kroku dalo jednoznačně protičínský (ČLR) význam. S pomocí vojenské

[73] COHEN 2010, s. 145-146.
[74] COHEN 2010, s. 143. Přesto se USA podařilo Čankajška přesvědčit, aby v roce 1944 umožnil vyslání americké vojenské mise za Komunisty do Jün-nanu.
[75] COHEN 2010, s. 184.
[76] COHEN 2010, s. 186.

techniky byla narýsována nová hranice zájmu USA, která se v oblasti souostroví Ma-cu a Ťin-men přiblížila ke komunistické Číně na necelých 20 kilometrů. Formálně nový stav stvrdila smlouva o obraně mezi USA a Čínskou republikou (Tchaj-wanem) z roku 1954. Čína byla pro USA nepřítelem a tento stav trval přinejmenším do začátku 60. let. Určité ritualizace dosáhlo nepřátelství v opakovaných (a ze strany USA podporovaných) útocích menšího rozsahu vedených Tchaj-wanem na pevninu. Naopak ostřelování ostrovů přilehlých k pevnině ze strany Číny roku 1955 přineslo Tchaj-wanu ztrátu ostrůvků I-ťiang-šan a další významnější ostřelování zažil Tchaj-wan v roce 1958.

Jak se měnil oficiální diskurz USA ve vztahu k Číně v letech 1961-1968, popsala detailně Evelyn Goh.[77] Autorka rozlišuje čtyři subdiskurzy podle čtyř reprezentací Číny (viz Tabulka 3), které paralelně existovaly v americké administrativě a s různou intenzitou se projevovaly v souvislosti s některými historickými událostmi.[78] (1) Subdiskurz „Rudé hrozby" byl podle Goh zřetelný v roce 1962 v souvislosti s krizí v Tchajwanské úžině a čínsko-indickou válkou a v roce 1964 po prvním čínském testu jaderné zbraně. (2) Subdiskurz „Revolucionářského soupeře" se projevoval v letech 1963-1965 a Goh zde zdůrazňuje vazbu na uvolňování vztahů se SSSR, nástup prezidenta Johnsona po zavraždění Kennedyho a eskalaci konfliktu ve Vietnamu spolu s diplomatickými neshodami SSSR s čínskými představiteli. (3) Subdiskurz „Modernizátora v potížích" souvisel s událostmi let 1961-62 a 1965-66, když americká administrativa reflektovala selhání Maova Velkého skoku vpřed a později, když Johnson přijal za svou politiku „zadržování bez izolace" prosazovanou viceprezidentem Humphreym a McNamarovu politiku „budování mostů".[79] Ta zahrnovala například ukončení zákazu cestování do Číny pro zdravotnický, akademický a další vědecký personál. (4) Subdiskurz „Znovuožívající mocnosti" souvisí zejména s rozpoznáním Číny jako státu, jenž má vlastní mocenské ambice diktované realistickými zájmy (v kontrastu se zájmy čistě ideologickými). Goh klade počátky takového nahlížení Číny do období 1964 až 1968 a jeho projevem měl být například americký návrh z roku 1965 konzultovat s Čínou narušení jejího teritoria.[80] Zobecněním výsledků Evelyn Goh s využitím typologie stupňů jinakosti dojdeme k závěru, že od prvních dvou subdiskurzů Číny jako nepřítele vedla cesta přes druhé dva diskurzivní proudy k reprezentaci Číny jako podmíněného (podřadného) spojence.

[77] GOH 2005
[78] Pro tabulkové shrnutí viz GOH 2005, s. 86-87.
[79] GOH 2005, s. 59.
[80] GOH 2005, s. 71.

Oboustranné otevírání většímu kontaktu mezi USA a Čínou za Nixonovy vlády podle Goh odviselo zejména od postoje konkrétních osobností. Kissingerova osobní náklonnost a obdiv k Číňanům (např. k Čou En-lajovi)[81] stála za postupně rostoucí dominancí diskurzu „Ohrožené velmoci" („Threatened Major Power") v americké zahraniční politice. Chování Číny se podle Kissingera řídilo podobnou logikou jako chování USA, což mělo umožnit vzájemné porozumění a spolupráci. Zdůraznění podobnosti a vymezení se vůči společnému nepříteli – SSSR, umožnilo dříve nemožné spojenectví. Klíčové události opětného sblížení („rapprochement") byly dvě Kissingerovy návštěvy v Číně, ping-pongová diplomacie a smrt prosovětského generála Lina Biao[82] (1971). Následovala Nixonova návštěva v Pekingu a podpis Šanghajského komuniké o uznání vlády ČLR jako reprezentanta jedné Číny (1972) a později Maova smrt (1976). Také za Fordovy a později Carterovy administrativy se například díky Národnímu poradci pro bezpečnost Brzezinskimu prosadil diskurz Číny jako spojence (byť nerovnocenné povahy) založený podle Goh na ideologii realpolitiky. Protisměrný diskurz Kongresu a v administrativě zastoupený ministrem zahraničí Cyrusem Vancem byl prezidentem Carterem potlačen ve prospěch lepších vztahů s Čínou. 1.1. 1979 byly navázány oficiální diplomatické styky a smlouva o vzájemné obraně s Čínskou republikou (Tchaj-wanem) byla jednostranně vypovězena prezidentem.[83]

[81] KISSINGER: U.S.-China Ties Hold Promise and Peril [audio], 2011.
[82] COHEN, 2010, s. 220.
[83] Účinnosti nabylo vypovězení po uplynutí roční lhůty 1.1. 1980.

Obrazy (Reprezentace)	Identita Číny, charakteristika	Identita USA, charakteristika	Politiky (navržené a realizované)	Cíle
„Rudá hrozba“ („Red Menace“)	Sovětský spojenec, totalitární, expanzionistický, rostoucí ofenzivní kapacita	Demokracie, milující mír, vůdce „svobodného světa“	Zadržování a izolace: podpora nekomunistickým státům v Asii, obrana a uznání Tchaj-wanu, neuznání ČLR	Omezit čínskou expanzi a schopnost ohrozit „svobodný svět“, významně oslabit komunistický režim
„Revolucionářský soupeř“ („Revolutionary Rival“)	Proponent militantní ideologie a revolučních válek, soupeř sovětskému vlivu a vůdcovství SSSR v rozvojových a komunistických státech	Demokratické, milující mír, vůdce „svobodného světa“ + ochota jednat s komunistickou mocností, když omezí projevy nepřátelství	Kontrarevoluční války, konvenční války	Zadržet mezinárodní komunistickou expanzi, demonstrovat selhání čínského modelu militantního komunismu oproti modelu „détente“ se SSSR
„Modernizátor v potížích“ („Troubled Modernizer“)[84]	Slabá rozvojová země, rozkol ve vedení mezi ideology a modernizátory	Univerzální model socioekonomického rozvoje	Selektivní humanitární pomoc, neomezený pohyb lidí a ne-strategického zboží	Podpořit umírněné prvky čínského vedení usilující o socioekonomický rozvoj
„Znovuožívající mocnost“ („Resurgent Power“)	Mezinárodní hráč na vzestupu a tradiční velmoc frustrovaná historickým ponížením a momentální slabostí	Dogmatický, nerealistický vůdce, necitlivý ke zraněné čínské hrdosti	„Dvě Číny“, omezování nepřátelských/provokativních akcí, projevy uznání čínského historického statusu	Přesunout břemeno na Čínu, zajistit znovunabytí mezinárodní důvěryhodnosti, utlumit čínské nepřátelství

Tabulka 3: Čtyři reprezentace Číny v oficiálním diskurzu USA o Číně v letech 1961-1968 [vl. překlad]. GOH 2005, s. 83.

2.4 Období socializace Číny (1979-2000)

Čtyři modernizace[85] vyhlášené Teng Siao-pchingem v roce 1978 značí v americkém zahraničně-politickém diskurzu počátek socializace Číny. Od této doby začíná mít rostoucí význam sektorální dělení vztahu USA s Čínou. Ve vojenském sektoru byl určujícím prvkem zájem USA bránit mír v Tchajwanské úžině, v ekonomickém sektoru zase postupná integrace Číny do světové ekonomiky.

Kongres (většiny obou zastoupených stran) přibrzdil sbližování s Čínou, když v rámci zákona Zákona o vztazích s Tchaj-wanem[86] na jaře 1979 zavázal USA k zajištění obrany Tchaj-wanu a balancování čínských sil prodejem zbraní na ostrov. Rétorické a diplomatické oddělení dvou Čín zpočátku podporoval také Ronald Reagan (v úřadu od ledna 1981).[87] Pod vlivem ministra zahraničí Alexandera Haiga však Reagan nakonec v srpnu 1982 podepsal komuniké o souhlasu USA s postupným znovusjednocením pevniny

[84] V popisu charakteristiky subdiskurzu „Modernizátora v potížích“ se Goh rozchází s naší teorií jinakosti, když říká, že Čína byla vnímána spíše jako „v pohybu – pomalu ale jistě – k vlastnímu obrazu Ameriky“ než jako „Druhý“ (GOH 2005, s. 61). Tato citace svědčí o užším chápání jinakosti u Goh než z jakého vycházíme zde.
[85] Šlo o modernizační program koncipovaný už v šedesátých letech Čou En-lajem pro oblasti zemědělství, průmyslu, národní obrany a vědy a technologie.
[86] *Taiwan Relations Act.*
[87] COHEN 2010, s. 225.

a ostrova a postupném omezení prodeje zbraní na Tchaj-wan.[88] Ze dvou Čín se tímto podpisem opět stala jedna dočasně rozdělená a Reaganova vláda se přihlásila k dřívější Nixonově a Kissingerově „One China Policy". Současně však USA uvažovaly o Číně jako o neschopné Tchaj-wan vojensky dobýt díky nedostatečné výzbroji pro obojživelnou invazi, oficiální diskurz tak čínskou hrozbu desekuritizoval a jako cíl si vytkl dlouhodobé udržení odstrašující sebeobranné kapacity na Tchaj-wanu.[89] Čína v tchajwanském kontextu vystupovala jako nerovnocenný vojenský soupeř.

Chápání Číny jako prostředku v obnovených zbrojních závodech se SSSR a důraz na kontrolovanou kultivaci Číny v ekonomické sféře spojuje Cohen se jmenováním nového ministra zahraničí – George Schultze. Sutter[90] vedle Schultze připomíná význam Paula Wolfowitze (Schultzův náměstek pro oblast východní Asie), Richarda Armitage (řídil vztahy s Čínou na ministerstvu obrany) a Gastona Sigura (poradce Národní bezpečnostní rady a pozdější nástupce Wolfowitze). S rostoucím tempem závodů, rostla ochota USA úžeji s Čínou obchodně spolupracovat. USA během 80. let postupovaly od politiky minimálního vývozu citlivých technologií až k instrumentální politice prodeje zbraní Číně v rámci Foreign Military Sales Program. S určitým zjednodušením můžeme říci, že Čína v kontextu konce studené války nebyla nahlížena jako vlastní subjekt, ale obchod s ní se stal oním výjimečným opatřením ve vztahu k (re-)sekuritizované „Říši zla".

Naopak v ekonomickém sektoru se Čína (jako subjekt) začala postupně socializovat do poválečného uspořádání definovaného dominancí USA, což dokládá kaskáda vstupů do liberálních ekonomických organizací: Mezinárodního měnového fondu (MMF) a Světové banky (1980), později vstup do Asijské rozvojové banky (únor 1986) a přihláška do systému Všeobecné dohody o clech a obchodu (GATT) v červenci 1986. Do Číny pomalu pronikaly také první americké firmy (např. KFC).[91] Události Tchien An-men roku 1989 znamenaly v ekonomické sféře pouze krátkodobé přerušení nastoupeného trendu.[92] Otevřeně však odhalily význam ideologického konfliktu s Čínou (politický sektor) ve veřejném diskurzu reprezentovaném Kongresem a občanskou společností a také ostatními demokratickými státy.

[88] SUTTER, 2005, s. lxiv.
[89] Zde vycházíme z odhadů CIA z konce 70. let. COHEN, 2010, s. 223.
[90] SUTTER, 2005, s. lxiv.
[91] KARABELL, s. 2009.
[92] Např. zmíněné KFC znovuotevřelo svoji provozovnu přímo na náměstí již necelý týden po masakru, který se udál v jeho okolí v červnu 1989. (KARABELL, 2009, s. 6)

Odchýlení oficiálního diskurzu vlády George H. W. Bushe od celospolečenského důrazu na obranu demokratických hodnot (včetně lidských práv) v Číně nepřipadalo v období po masakru[93] v úvahu. Bush, jenž choval k Číně sympatie[94], tak musel potlačit vlastní dlouhodobé vidění Číny, které favorizovalo spolupráci, aby byl v domácím kontextu akceptován. Dříve vojenská a ekonomická rozhodnutí byla podmíněna požadavkem demokratizace. Jako žádoucí krok bylo přijato embargo na vývoz zbraní do Číny, zatímco o každoroční schválení celní doložky nejvyšších výhod sváděla Bushova vláda v letech 1990 a 1991 s Kongresem napínavou (a nakonec úspěšnou) bitvu.[95] *Hong Kong Policy Act* přijatý Kongresem v srpnu 1992 měl umožnit pokračování volného obchodu s Hong Kongem i po roce 1997, zatímco pro zbývající část Číny, jejíž součástí se území mělo stát, mohlo být odstranění bariér podmíněno politickými kritérii. Téma vnitropolitického vývoje Číny začalo na počátku devadesátých let působit citelné dilema ve veřejném diskurzu americké politické identity, z nějž podle Suttera úspěšně v prezidentské kampani těžil Bill Clinton.[96]

Hledání stabilní rovnováhy v hierarchii jednotlivých sektorů (vojenského, ekonomického a politického) v oficiálním diskurzu bylo nadále problematizováno s koncem nepřátelství se SSSR a počátkem období „světového vůdcovství“.[97] USA se staly vítězem studené války. Čína už nebyla přednostně vojenským spojencem, stala se především narušitelem demokratických norem – podřadným soupeřem, jež má být potrestán za svoje chování. Nepotrestání by totiž znamenalo ztrátu vlastní konzistentnosti USA. Ve vojenské oblasti se toto chápání doplňovalo se snahou Bushova poradce Jamese Lilleyho (bývalého velvyslance v Číně) prosadit prodej stíhaček F-16 (celkem 150 kusů) Tchaj-wanu v roce 1992 jako odpověď na modernizaci čínského letectva.[98] V ekonomickém sektoru však bylo potřeba rozsoudit protichůdné pozice administrativy[99] a Kongresu, což nový prezident Clinton vyřešil exekutivním nařízením 128590, kterým

[93] Často se uvádí v uvozovkách pro zdůraznění snahy o neutrální přístup k tomuto pojmenování. Uvozovky však lze číst i jako politický postoj.
[94] Cohen vysvětluje smířlivost G.H.W.Bushe s Čínou jako důsledek jeho tamního působení ve funkci vedoucího styčného úřadu USA v letech 1974 a 1975. COHEN, 2010, s. 232.
[95] COHEN, 2010, s. 246. Přímý dopad na vzájemnou obchodní výměnu měl být předpokládaný pokles objemu vzájemného obchodu o 50%, tj. asi 6 miliard USD; s. 246). Bush však pravděpodobně zohlednil také symbolickou stránku věci (ponížení Číny).
[96] SUTTER, 2005, s. xxix.
[97] Li Dongyan cituje George H.W. Bushe: „Byli jsme vůdci Západu, teď jsme se stali vůdci světa.“ (In: LI, 2008, s. 48)
[98] COHEN, 2010, s. 251. Cohen také uvádí vliv texaské zbrojařské lobby.
[99] Clinton artikuloval obavu ze „vzájemné izolace“ USA a Číny při neschválení doložky.

v květnu 1993 podmínil prodloužení doložky nejvyšších výhod dodržením lidských práv, aby předešel přijetí téhož opatření v podobě zákona.[100]

Oficiální diskurz tedy propojil ekonomickou a politickou rovinu, jejich vztah ale nebyl vždy jednoznačný. Clintonova rétorika roku 1993 zdůrazňovala, že „polovina americké zaměstnanosti závisí na obchodu“[101] a „40 procent amerického obchodu závisí na asijsko-pacifickém regionu.“[102] Bylo americkým zájmem s Čínou obchodovat, ačkoli podle Clintona byla na „špatné straně historie“[103] v oblasti lidských práv a demokracie. Americká politika se tedy odvíjela na dvou paralelních kolejích, jejichž priorita se měnila podle aktuálního kontextu.

Mezi úspěchy v oblasti symbolické demokratizace Číny, na nichž se USA podílely spolu s OSN, byly dva čínské podpisy pod mezinárodními lidskoprávními pakty v letech 1997 a 1998.[104] Prvek kondicionality byl například akcentován, když v dubnu 1999 Clinton nepodpořil vstup Číny do WTO.[105]

K ekonomickému a politickému sektoru je nutné dále přičíst interakci se sektorem vojenským. Ideologické štěpení zde získalo nový význam, když ke konci své vlády v únoru 2000 Clinton podmínil geopolitické řešení tchajwanské otázky souhlasem obyvatel ostrova.[106] USA tak potvrdily, že vnímají Tchaj-wan jako demokracii, jejíž ohrožení nehodlaly dopustit.

Druhá polovina 90. let byla bohatá na události, které americký diskurz vojenského sektoru ve vztahu k Číně stavěly před nová dilemata. Oficiální diskurz přistupoval k situacím, jakým bylo čínské námořní cvičení v červnu 1995 jako k součásti symbolické komunikační výměny (byť nikoli podle diplomatického protokolu). Čína tehdy reagovala na návštěvu a přednášku tchajwanského prezidenta Leeho na Cornell University v Ithace. Také později v březnu 1996, když Čína před volbami na Tchaj-wanu „testovala“ svoje rakety v okolí ostrova, prohlásil náměstek ministra zahraničí pro východní Asii a Pacifik Winston Lord, že „současná situace nepředstavuje hrozbu pro Tchaj-wan v rozsahu, jaký

[100] COHEN, 2010, s. 251.
[101] LI, 2008, s. 61.
[102] Tamtéž.
[103] Clintonovo prohlášení z roku 1998. COHEN, 2010, s. 258.
[104] Mezinárodní úmluva o ekonomický, sociálních a kulturních právech (podpis 27.10. 1997, ratifikace 27.3. 2001); Mezinárodní úmluva o občanských a politických právech (podpis 5.10. 1998, dosud neratifikováno).
[105] COHEN, 2010, s. 261.
[106] KAN, 24.6. 2011, s. 26.

předjímali autoři Taiwan Relations Act.“[107] Diskurz Kongresu však čínskou aktivitu sekuritizoval[108] a Clinton pod tlakem zákonodárců vyslal dvě letadlové lodě s jejich skupinami (USS Independence a USS Nimitz) jako „preventivní opatření“.[109]

Z analýzy Shirley Kan[110] je patrné, že ze strany Clintonovy vlády k sekuritizaci čínské hrozby Tchaj-wanu nedocházelo. Důraz byl kladen na *proces* dialogu přes úžinu a vyvažovací (nikoli mediační) úlohu USA. Čína tedy nebyla vojenským nepřítelem, ale stále jen soupeřem. Reprezentaci Číny v tchajwanském kontextu a zejména ve vztahu k ohrožení vlastní vojenské síly USA v období po roce 2001 se podrobněji věnuje čtvrtá kapitola.

Dalšími vojenskými otázkami, které podléhaly v 90. letech politizaci v oficiálním diskurzu, byly čínská špionáž, prodej čínských zbraní nežádoucím příjemcům (např. Pákistánu) nebo Clintonovo povolení k vývozu amerických satelitů do Číny v roce 1998. Zásah čínské ambasády v Bělehradě při bombardování Kosova v květnu 1999 se stal předmětem nejedné diskurzivní analýzy (ať už jen na straně Číny v Shenově knize z roku 2007,[111] nebo jako diskurzivní setkání v textu Juan Li[112]). Na rozdíl od Číny však pro oficiální diskurz USA tato událost neměla dlouhodobý dopad.

2.5 Závěry k historické kapitole

První závěr hovoří o konstrukci reprezentace Číny v americkém oficiálním diskurzu v období 1784-2000, na níž měly vliv čtyři následující diskurzivní předpoklady. (1) Prvním byla ekonomická a vojenská důležitost Číny pro USA, která byla podmíněna intenzitou vzájemných interakcí. (2) Druhým faktorem bylo, zda byla Čína chápána v daném kontextu více jako objekt (popř. nástroj politiky) nebo jako subjekt dění. (3) Dále to byl vztah Číny k ostatním Druhým (Japonsku či SSSR) a (4) chápání čínské identity jako neměnné nebo jako identity v procesu proměny k identitě vlastní.

Zadruhé, diskurzivní reprezentace Číny se od konce 70. let staly komplikovanějšími konstrukcemi a s rostoucím počtem styčných ploch s USA se jeví jako vhodné rozlišit tři analytické sektory vzájemných interakcí: vojenský, ekonomický a politický. Jestliže pro

[107] KAN, 24.6. 2011, s. 22.
[108] Tamtéž.
[109] KNOWLTON, 12.3. 1996.
[110] KAN, 24.6. 2011.
[111] SHEN, 2007.
[112] LI, 2009.

období 60. a 70. let mohla Evelyn Goh rozlišit reprezentace postihující Čínu ve všech sektorech vztahu (rovinách vymezení) a interpretovat vazby na konkrétní politiky, v současné době se takový přístup jeví jako příliš zjednodušující. Následující kapitoly budou podrobně analyzovat vývoj amerických reprezentací Číny v období 2001-2011 a navazujících politik na straně USA v jednotlivých sektorech.[113] Výsledná podoba „složené" reprezentace identity Číny pak bude záviset na hierarchii mezi sektory.

Třetí závěr je spíše komentářem k výše navrženým historickým stupňům jinakosti Číny. Ty je nutné brát jako pouze částečně informované a tedy předběžné návrhy. Výjimku tvoří pouze stupně jinakosti přiřazené k subdiskurzům Evelyn Goh.

[113] Čtvrtý možný sektor – rovinu environmentální – ponecháme stranou analýzy. Pátý sektor societální bezpečnosti se v „kodaňském" chápání pojí s kolektivními identitami na jiné úrovni než je identita státu (politická identita). Proto jej zde nebudeme uvažovat.

3 Základní rysy oficiálního diskurzu USA o Číně

Třetí kapitola shrnuje tři základní rysy vývoje oficiálního diskurzu o Číně. Prvním z nich je nejednoznačnost označování Číny, která je spojena s neusazenou povahou nebo spíše s úplnou absencí jakékoliv komplexní reprezentace. Americké chápání Číny se neustále utváří a v posledních dvanácti letech nelze v případě ani jedné z administrativ hovořit o jednoznačné diskurzivní tendenci. Druhá část stručně předestírá vizi „zodpovědného podílníka" Roberta Zoellicka a postihuje hlavní funkce, jež v oficiálním diskurzu koncept plní. Ve třetí části je pak připomenut diskurzivní obrat USA k Asii a Pacifiku, jenž nabral na intenzitě s nástupem Obamovy administrativy.

3.1 Označování Číny v letech 2001-2011

Oficiální diskurz se od počátku Bushovy vlády až do Obamovy současnosti vyrovnával s očekáváním historiků a „tradičních" (či „realistických") teoretiků mezinárodních vztahů o nevyhnutelnosti konfliktu plynoucího ze „vzestupu čínské moci". Prohlášení roku 2002[114] a 2009[115] konzistentně kladla důraz na nepředurčenost vztahu a jedinečnost historického kontextu. Dlouhodobě je také patrná snaha vymezit vztah vůči minulosti studené války a příbuzným analogiím[116] jako jsou „závody ve zbrojení" nebo obecnější „bezpečnostní dilema".[117] Podle Roberta Zoellicka se Čína roku 2005 lišila od bývalého Sovětského svazu pozdních 40. let hned ve čtyřech hlavních bodech: (1) neusilovala o šíření radikálních, protiamerických ideologií, (2) ačkoli *dosud* nedemokratická, neviděla svojí roli v temném konfliktu se světovými demokraciemi, (3) navzdory občasnému merkantilnímu chování, nebojovala na život a na smrt s kapitalismem a hlavně (4) Čína nevěřila, že její budoucnost závisí na svržení mezinárodního systému, neboť si sama uvědomuje svoji pozici v síti moderního světa.[118]

Pokud jde o označování Číny jako Druhého, byla Čína definována obvykle skrze to, co není, spíše než v pozitivním smyslu. Podle Jamese Kellyho z ministerstva zahraničí nebyla Čína roku 2001 ani „nepřítelem", ale ani „spojencem". Šlo podle něj o jistý „druh přítele" („kind of a friend"), takového, s nímž může mít člověk „těžké neshody".[119] Podle Paula Wolfowitze Čína v roce 2002 nebyla ani „nepřítelem" ani „strategickým

[114] HAAS, 5.12. 2002.
[115] STEINBERG, 24.9. 2009.
[116] Např. císařské Německo (HAAS, 5.12. 2002).
[117] STEINBERG, 24.9. 2009.
[118] Volně přeloženo podle ZOELLICK, 21.9. 2005.
[119] Where are U.S.-China Relations Headed?, 2001 , s. 10.

partnerem“.[120] Obecně však existovala snaha již od období před zářím 2001 vyhýbat se zkratkovitým označením jako „strategický konkurent“, které se objevovalo ve slovníku kandidáta Bushe v prezidentské kampani nebo u jeho pozdějších ministrů zahraničí Condoleezzy Rice[121] a Colina Powella.[122] Označení bylo v oficiálním diskurzu postupně úplně potlačeno a přežilo zejména v diskurzu médiálním a mezi akademiky. Chi Wang vymizení „nálepky“ spojuje s rostoucím vlivem členů administrativy, kteří před konfrontací upřednostňovali zapojení Číny („engagement“), jako byl například nejdéle sloužící americký velvyslanec v Pekingu Clark T. Randt Jr.[123] Diskurzivně pak byl vztah s Čínou problematizován jako mnohovrstevný nebo příliš komplexní, aby jej bylo možné shrnout pod jedno označení, slogan či text „nálepky na nárazník“.[124]

Jednoznačně Čínu pojmenovat se ukázalo být velmi složitým a snad i politicky nevděčným úkolem. Podobně jako George Bush i Barack Obama si dovolil zajít v pojmenování současné Číny nejdál ve své prezidentské kampani, když Čínu prezentoval jako někoho, kdo není ani nepřítelem, ani přítelem, ale je konkurentem („competitor“).[125] Takové označení podle Obamy předepisuje politiku spolupráce, k ucelené reprezentaci má však daleko. Jediným souhrnným označením, které lze současně považovat za svého druhu koncept, tak zůstává „zodpovědný podílník“ Roberta Zoellicka z roku 2005.[126]

3.2 „Zodpovědný podílník“[127] Roberta Zoellicka

„Zodpovědný podílník“ byl představen v roce 2005 v rámci původního řečového aktu náměstka ministra zahraničí Roberta Zoellicka.[128] Jde o úspěšně usazený koncept druhého Bushova funkčního období. Označení se objevilo v *Quadrennial Defense Review 2006* i ve zprávách o čínské vojenské moci.[129] V různých obměnách dnes označení

[120] WOLFOWITZ, 18.2. 2002.
[121] WANG, 2009, s. 35.
[122] POWELL, 20.7. 2001.
[123] Rice použila výraz ve svém textu ve *Foreign Affairs* z roku 2000. WANG 2009, s. xiii.
[124] Colin Powell citován v: Fifteen Years After Tiananmen. Is Democracy in China’s Future, 3.6. 2004, s. 4.
[125] SEHNÁLKOVÁ 2009, s. 143.
[126] Na oficiální diskurz má zpravidla vliv to, co politici sami čtou. Pro zajímavost tedy můžeme připomenout slavnou fotografii, na níž Barack Obama (ještě jako kandidát na prezidenta) drží v ruce Zakariův Postamerický svět. Zakariovo označení „vyzyvatel,“ jež pro Čínu autor v knize používá, však z pochopitelných důvodů do oficiálního diskurzu neproniklo.
[127] Překlad podle SEHNÁLKOVÁ 2009, s. 142. Sehnálková používá i významově nepřesný překlad „zodpovědný akcionář“ (s. 143). Delší, ale významově snad přesnější překlad by mohl znít „odpovědný člen společenství.“
[128] ZOELLICK, 21.9. 2005.
[129] BLANCHARD 2009, s. 257.

rezonuje také v rétorice Obamovy administrativy jako „zodpovědný globální podílník“[130] nebo „zodpovědný hráč v existujícím globálním systému“[131] a řidčeji zaznívá i v podobě původní.[132] Rovněž pro akademický diskurz představuje přednáška Roberta Zoellicka dlouhodobou inspiraci. Svým přínosem vystupuje například práce Erica Michaela Blancharda,[133] jež se zaměřuje vedle samotného konceptu i na jeho přijetí v čínské debatě. Jak tedy Zoellick svůj koncept vystavěl a v čem je jeho přednáška před Národním výborem pro americko-čínské vztahy[134] z 21.9. 2005 tak významná pro oficiální diskurz?

Koncept se skládá ze dvou částí: reprezentace Číny současné a vize Číny budoucí. Čína podle Zoellicka dosáhla již úspěšně fáze integrace do mezinárodního systému neboli, jak prohlásil již v roce 2002 Richard Haass, Čína je „in“.[135] Podle Zoellicka se čínský „drak“ zásluhou americké politiky zapojil do světového dění.[136] Zoellick v odkazu na politiku otevřených dveří hovořil o tom, že díky USA se Čína postupně integrovala do světových organizací jako OSN nebo WTO,[137] a stala se stranou dohod o ochraně ozonové vrstvy nebo o jaderných zbraních.[138] Formální členství v mezinárodním systému však podle Zoellicka na Čínu klade nové nároky plnit úlohu v udržování tohoto systému a v podporování mezinárodních norem.

Zoellickův „zodpovědný podílník“ plní v diskurzu americké administrativy přinejmenším trojí funkci (1) společného jmenovatele, (2) normativního apelu a (3) měřítka pokroku. Označení v sobě zahrnulo celou řadu „výzev“ spojených s „čínským vzestupem“, čímž pomohlo uspořádat dosavadní diskurz a učinilo jej (zdánlivě) lépe čitelným. Koncept měl půdu připravenou na více frontách od šíření jaderných zbraní po problematiku měnového kurzu a lidská práva a zaplnil důležité místo souhrnného pojmenování. Nešlo tedy zdaleka jen o chování Číny v oblasti vojenské (strategické), ale v nemenší míře také politické a ekonomické.

Normativní apel byl dán důrazem na nadřazení zájmu obecného nad zájem národní, tj. prvkem nesobeckosti. Čína jako velmoc („major power“) měla podle Zoellicka přijmout

[130] Zajímavostí je, že před Kongresem zaznělo „responsible global cooperators“, zatímco v přepisu téhož svědectví na stránkách ministerstva zahraničí je již „responsible global stakeholders“. (SHEAR, 10.9. 2009)
[131] HORMATS, 3.5. 2011.
[132] CLINTON, 14.12. 2011.
[133] BLANCHARD, 2009.
[134] National Committee on U.S.-China Relations, jeden z předních think tanků se specializací na Čínu v USA.
[135] HAASS, 5.12. 2002.
[136] ZOELLICK, 21.9. 2005.
[137] Světová obchodní organizace.
[138] Tamtéž.

obecný zájem za svůj a vytvořit tak mimo jiné pevný základ svého vztahu k USA. Zoellick při tom poukázal na odlišnost dvou typů vztahů. První jsou založeny jen na náhodném souběhu společných zájmů („common interests“), a mají proto „mělké kořeny“, zatímco druhé stojí na zájmech sdílených („shared interests“) a také na sdílených hodnotách, čímž se stávají hlubokými a dlouhotrvajícími.[139] V následujícím roce 2005 bylo ve slovníku prezidenta Bushe označení „společné zájmy“ v souvislosti s Čínou nahrazeno označením „oboustranné zájmy“ („mutual interests“). Zájmy tak byly konstruovány nejen jako podobné, ale i jako vzájemně propojené, ačkoli zpravidla nechyběl dodatek o souběžné (a legitimní) existenci neshod.

Třetí funkce je podobně jako druhá spojena s *vizí* Číny budoucnosti. Současná Čína je proto reprezentována jako adept na určitou jí předepsanou roli, jíž se v průběhu času více či méně přibližuje. Popularita konceptu v USA tak rovněž pramení z jeho schopnosti být chápán jako měřítko pokroku Číny na cestě k větší odpovědnosti – a tedy podobnosti vlastní identitě. Koncept nepracuje s konkrétními ukazateli čínského pokroku a ponechává prostor volné interpretaci, čímž se stává dvojnásob atraktivním. Vládní představitelé tak v srpnu 2006 před Komisí pro Čínu mohli bilancovat, do jaké míry se Čína stala „zodpovědným podílníkem“, aniž by pokrok měřili jasnými ukazateli.[140] Thomas Christensen z ministerstva zahraničí mohl ve svém slovním hodnocení, které se žánrem blížilo školnímu vysvědčení, konstatovat, že „si vedeme dobře a že existuje důvod k optimismu“, ačkoli například v otázce Súdánu byly USA i přes určitý pokrok „velmi zklamány“.[141]

V celém zkoumaném období (2001-2011) představuje „zodpovědný podílník“ ojedinělou snahu o komplexní konceptuální zastřešení chápání Číny a jejího vztahu k USA a ostatním aktérům mezinárodního systému. Koncept se nezaměřil na jediný aspekt vztahu, ale byl pokusem o složenou reprezentaci a vizi Číny. Proto se budeme s jeho prvky setkávat ve všech rovinách reprezentace Číny. Na druhou stranu nelze koncept považovat za ucelenou reprezentaci *současné* Číny, neboť je přednostně orientován na budoucnost a o současné Číně neříká o moc více než to, že se stala součástí mezinárodního systému.

[139] ZOELLICK, 21.9. 2005.
[140] China’s Role in the World: Is China a Responsible Stakeholder?, 3.-4.8. 2006.
[141] Tamtéž, s. 21-22.

3.3 Asijsko-pacifický obrat USA

Obrat USA k Pacifiku není novinkou posledních tří let, například s označením „pacifický národ“ se můžeme setkat přinejmenším od Bushovy vlády. Po nástupu prezidenta Obamy však nabyla tendence na síle. Hillary Clinton na svoji první zahraniční cestu vyrazila oproti tradici do východní Asie (Japonska, Indonésie, Jižní Koreje a Číny). Kontinuum výrazů využívané oficiálními představiteli administrativy sahá od mocnosti „pacifické“ přes „asijsko-pacifickou“ až po „asijskou“. Obrat je patrný zejména ve vojenském, ekonomickém a environmentálním sektoru. Změny se ale týkají také sektoru politického a dokonce u tématu lidských práv můžeme vysledovat určitý průnik s „asijskými“ hodnotami stability a důstojnosti. Geopolitická revize identity USA byla nedávno zpečetěna také článkem Hillary Clinton *America's Pacific Century* z listopadu 2011.[142]

Vedle roviny symbolické, kdy se čelo USA přesouvá z východního pobřeží na západ, vzniká prostor pro výrazné změny v oblasti přesměrování materiálních zdrojů USA. Ať už jde o stahování z Iráku a Afghánistánu nebo o snižování počtu vojáků na základnách v Německu, diskurzivní obrat se týká především roviny vojensko-strategické. Význam změny zde není třeba dlouze vysvětlovat a několikrát se jej navíc dotkneme v dalších kapitolách. Obecně však můžeme konstatovat, že intenzivní výskyt prvků asijsko-pacifické identity USA jednoznačně poukazuje na záměr, jenž je spojen s legitimizační funkcí diskurzu. Zatímco například u zahraničních investic nejsou na legitimitu kladeny takové nároky, pro zvyšování vojenské přítomnosti v regionu (nota bene v období rozpočtových škrtů) je zapotřebí vytvořit správné podmínky. Zde se však již dostáváme za hranici cíle práce, kterým je popis mechanismu, jakým se diskurz mění, a nikoli (nebo jen v omezené míře) kritická analýza motivací aktérů v diskurzu.

[142] CLINTON, listopad 2011.

4 Reprezentace Číny ve vojenském sektoru

Dostáváme se k hlavní části analýzy. Následující kapitoly se zabývají současnými reprezentacemi Číny v oficiálním diskurzu USA ve vojenském, ekonomickém a politickém sektoru. Jedním z obecných znaků diskurzu je jeho orientace na budoucnost. Od 90. let se v amerických oficiálních dokumentech začaly objevovat předpovědi o předpokládaném trvání americké vojenské a ekonomické převahy, jejichž termín se nyní blíží naplnění.[143] Oficiální diskurz počátku 21. století je tak typický dynamickou proměnou v reakci na „vzestup Číny". Campbellova „historie přítomnosti" se tedy v případě Číny stává současně i „historií budoucnosti".

4.1 Rozčlenění vojenského sektoru

Ve vojenském sektoru se postupně zaměříme na tři okruhy témat podle postavení Číny v konkrétní interakci s USA. (1) V prvním okruhu je Čína chápána jako funkcionální aktér, jehož vlastnosti či chování podléhají politizaci nebo sekuritizaci. V prvním případě se v oficiálním slovníku běžně setkáme s označením „výzva" či „předmět obav",[144] ve druhém případě jde o „hrozbu". Referenčním objektem však nejsou přímo USA, ale třetí objekt (Carpentier používá termín „obět"[145]). Zde se budeme věnovat případu Tchaj-wanu a tzv. globálních veřejných statků. (2) Druhý okruh tvoří interakce, kde funkcionálním aktérem „výzvy" (či „hrozby") ve vztahu k referenčnímu objektu USA jsou třetí aktéři (teroristé nebo „darebné státy"). Čína v těchto interakcích zaujímá pozici druhotného funkcionálního aktéra, který svým konáním působí na přímé funkcionální aktéry. Sem spadá proliferace zbraní z Číny a „válka s terorismem". (3) Třetí okruh opět pracuje s Čínou jako s funkcionálním aktérem, jehož chování je politizováno či sekuritizováno ve vztahu k referenčnímu objektu, jímž je tentokrát vojenská moc USA a zájmy USA ve východní Asii (sem spadá zejména modernizace čínské armády). Všechny tři okruhy se na mnoha místech v oficiálním diskurzu překrývají, jejich analytické oddělení ale odpovídá i způsobu, jakým k nim přistupuje Komise pro Čínu, a jeví se jako smysluplné.

[143] Např. Rex Li připomíná *Quadrennial Defense Review* z května 1997, kde se píše: „V období po [roce] 2015 existuje možnost, že se objeví regionální velmoc nebo globální soupeř. Někteří za takové soupeře považují Rusko a Čínu, ačkoli jejich budoucnost je poměrně nejistá." (The Report of the Quadrennial Defense Review, 1997.)
[144] Angl. „Matter of concern".
[145] CARPENTIER 2011. Carpentier se však věnuje pouze ideologickému modelu války.

4.2 Okruh první: Hájení hodnot mimo USA

4.2.1 Stabilita a změna v diskurzu Tchaj-wanu

Otázka Tchaj-wanu je historickým neuralgickým bodem zahraniční a bezpečnostní politiky USA ve vztahu k Číně. Během zkoumaného období bylo možné pozorovat, že diskurz Tchaj-wanu si žil ve vztahu k dalším tématům diskurzu Číny paralelním, relativně stabilním životem. Například do vize „zodpovědného podílníka" vstoupil Tchaj-wan jen okrajově. Ačkoli nelze říci, že by byl v Zoellickově konceptu zcela opomenut, jak píše s odkazem na Roberta Rosse Eric Blanchard,[146] Zoellick tématu příliš prostoru nevěnoval a požadavek omezil pouze na mírový přístup Číny.[147]

Spíše než prvky reprezentace jednotlivých stran konfliktu byla v diskurzu Tchaj-wanu dlouhodobě akcentována snaha o udržení míru v úžině, tj. politika samotná. To lze vykládat jako důsledek usazené povahy reprezentace obou stran konfliktu. Na jedné straně stálo pouto „demokratické zkušenosti"[148] s Tchaj-wanem, s nímž USA udržují neoficiální styky, na straně druhé nedemokratická Čína, připravená využít své strukturální převahy k nátlaku na Tchaj-wan a porušovat tak pravidla mírového dialogu.

USA se staví do pozice vyvažovatele, který má kompenzovat čínskou snahu o vydírání ostrova. Během Bushovy vlády byly USA podle Richarda Lawlesse osamocené „ve své politické odvaze, strategickém imperativu a pocitu morální odpovědnosti pomáhat Tchaj-wanu."[149] Lawless tak za ministerstvo obrany zdůraznil vedle morální nadřazenosti demokracie také vojenský význam ostrova pro USA, který ilustruje v akademickém diskurzu již okřídlené MacArthurovo označení „nepotopitelná letadlová loď"[150]. USA tak hájily ostrov přinejmenším ze tří artikulovaných důvodů: (1) historické konzistence, (2) podobnosti Tchaj-wanu jako demokracie, a (3) vojenského zájmu.

Důraz v diskurzu však nebyl tolik kladen na vlastnosti účastníků, ale spíše na zachování *stavu* míru a *procesu* mírového řešení.[151] Stabilní principy „politiky jedné Číny" byly rituálně opakovány v odkazu na Zákon o vztazích s Tchaj-wanem a „tři společná

[146] BLANCHARD 2009, s. 256.
[147] ZOELLICK 2005.
[148] Why Taiwan Matters II, Part II, 4.10. 2011, s. 10.
[149] Hearing on Military Modernization and Cross-Strait Balance, 6.2. 2004, s. 10.
[150] Viz např. video: A STRATFOR Conversation: George Friedman and Special Guest Robert Kaplan [online].
[151] Každé prohlášení ze strany USA o řešení problému je pozorně sledováno v Číně i v americkém akademickém diskurzu. Zvláštní pozornosti se dostalo v říjnu 2004 Powellovu prohlášení o „mirovém sjednocení", které musel ministr v zápětí odvolat. (WANG, 2009, s. 36)

komuniké“[152] a s menší pravidelností také na tzv. „šest ujištění“[153] jak při diplomatických setkáních, tak před Kongresem. Poukaz na závazek administrativy plynoucí ze zákona měl zdůraznit kontinuitu americké politiky, nezávislé na změnách v Bílém domě a fungoval i jako určité alibi administrativy při diplomatických jednáních s čínskou stranou.[154]

Zákon představuje podle tajemníka ministryně zahraničí Kurta Campbella „jeden z nejdůležitějších aktů legislativního určování zahraniční politiky v [americké] historii.“[155] Jeho základním předpokladem je myšlenka, že k udržení míru v úžině a demokracie na ostrově je nezbytná odstrašující vojenská síla Tchaj-wanu. Richard Lawless tuto myšlenku v únoru 2004 napojil na Národní bezpečnostní strategii USA 2002, která volala po „budování rovnováhy moci, jež prospívá svobodě“[156]. Nejčastěji opakovaným ustanovením zakotveným v zákoně je povinnost USA zajistit dostatečnou schopnost sebeobrany Tchaj-wanu cestou prodeje zbraní a další nemateriální podpory od USA, což v praxi zahrnuje například výcvik Tchajwanců v USA nebo vysílání blíže neurčeného počtu amerických vojenských poradců na ostrov.[157] Tabulka 4 poskytuje ilustrativní přehled nárůstu objemu prodejů zbraní na Tchaj-wan ve zkoumaném období v reakci na čínské zbrojení.

Rok	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Cena (mil. USD)	1082	1521	775	1776	280	-	3717	6463	-	6392	5852

Tabulka 4: Vývoz zbraní z USA na Tchaj-wan. Hodnoty vývozních kontraktů oznámených Kongresu, výše se mohla v závislosti na konkrétním obsahu smluv lišit. Zdroj dat: KAN, 7.3. 2012.[158]

Vedle toho zákon zavazuje USA k udržování vlastní schopnosti odolat vojenské síle či nátlaku, který by mohl ohrozit bezpečnostní, sociální nebo ekonomický systém na Tchaj-wanu. Nevyřčený závazek Tchaj-wan bránit – tzv. politika strategické dvojznačnosti, byla podle USA užitečným nástrojem vyvažování v úžině. TRA představuje specifickou podobu institucionalizovaného výjimečného opatření. Dlouhodobé trvání

[152] Společná komuniké USA a Číny z let 1972, 1979 a 1982.
[153] V roce 1982 „USA [Tchaj-wanu] přislíbily, že 1. neurčí konkrétní datum, ke kterému bude ukončen prodej zbraní Tchaj-wanu, 2. nebudou vystupovat jako prostředník mezi ČLR a Čínskou republikou, 3. nepřistoupí k revizi Zákona o vztazích s Tchaj-wanem, 4. nebudou nutit Tchaj-wan k tomu, aby s ČLR vyjednával, 5. nepovedou konzultace s ČLR před prodejem zbraní Tchaj-wanu, 6. nezmění svůj postoj vůči suverenitě vlády nad Tchaj-wanem.“ (SEHNÁLKOVÁ 2009, s. 155)
[154] Například v: Remarks by the President and Vice Premier of China Qian Qichen in Photo Opportunity, 22.3. 2001.
[155] China’s Military Modernization and U.S. Export Controls, 2006, s. 32.
[156] V originále „building a balance of power that favors freedom“, citováno v: Hearing on Military Modernization and Cross-Strait Balance, 6.2. 2004, s. 9.
[157] V otázce schvalování nákupů americké techniky byla podle Lawlesse demokratičnost Tchaj-wanu jistou přítěží, která odbyt zbraní komplikuje. (Hearing on Military Modernization and Cross-Strait Balance, 6.2. 2004, s. 17).
[158] Pro podrobný přehled techniky viz KAN, 7.3. 2012, s. 61-64.

zákona již dalo vzniknout v USA usazené normě rovnováhy, resp. statu quo[159] (podobně jako détente za studené války). To vede k nutnosti neustálého přizpůsobování, které lze chápat buď jako permanentní nízko-intenzitní sekuritizaci nebo jako dlouhodobě politizovaný proces soupeření, kde hrozbu představuje výrazná odchylka od normy. Zde se přikláníme ke druhému výkladu.

Vedle Zákona o vztazích s Tchaj-wanem představuje další pilíře americké politiky „nepodpora"[160] samostatnosti Tchaj-wanu a bilaterální, resp. nikoli unilaterální charakter mírového řešení konfliktu. To při důsledné interpretaci implicitně zahrnuje apel na demokratické rozhodnutí nejen na straně Tchaj-wanu, ale i na straně Číny, když USA volají po řešení podle „přání lidů na obou stranách úžiny".[161] Převzetí politiky minulosti tak na jednu stranu situaci administrativy ulehčovalo, odpadala totiž diskuze o smysluplnosti amerického závazku a s ní spojené politické náklady změny. Na druhou stranu se z Tchaj-wanu stal zabudovaný prvek konfliktu ve vztahu k Číně.[162]

Dynamiku amerického diskurzu ovlivňovala smělá prohlášení tchajwanského prezidenta Chena (Demokratická pokroková strana) a jím vyhlášená mobilizační[163] referenda o vztahu k Číně či vstupu do OSN z let 2004 a 2008.[164] Zvýšenou pozornost přitahovaly vždy období předvolebních kampaní (poslední volby se konaly v lednu 2012). Pro reprezentaci Číny bylo však podstatné přijetí čínského Zákona proti odtržení Tchaj-wanu v roce 2005 a zejména vojenská aktivita Číny v oblasti modernizace a posílení arzenálu v úžině. K počátečnímu posunu rovnováhy došlo podle Lawlesse během prvního Bushova funkčního období, kdy Čína zvýšila „stupeň sofistikace" svých zbraní a posílila své možnosti vydírání.[165] Peter Rodman v roce 2006 naznačil, že USA by si v případě krize již nemohly dovolit přesunout do blízkosti Tchaj-wanu dvě letadlové lodě tak snadno

[159] China's Military Modernization and Cross-Strait Balance, 15.9. 2005, s. 57.
[160] Zde se zdůrazňuje odlišnost „nepodpory" („non-support") od odporu („opposition").
[161] Why Taiwan Matters II, Part II, 4.10. 2011, s. 12. Nutno dodat, že explicitně takový požadavek nezaznívá a vzhledem k čínskému nacionalismu a vysoké míře indoktrinace čínské populace, s níž oficiální diskurz pracuje, by v tomto případě nebyl ani opodstatněný.
[162] Vzhledem k nevyjasněnému mezinárodnímu statusu Tchaj-wanu zde hrají velkou symbolickou úlohu zejména okolnosti návštěv tchajwanských představitelů v USA. Jde například o otázky udělování tranzitního povolení, možnost Tchajwanců mluvit s médii nebo i volba letadla, kdy USA upřednostňují méně konfliktní řešení s využitím neoficiálních letů před vládním speciálem. V USA díky tomu vzniká i napětí mezi administrativou, která obecně usiluje o tlumení diplomatického tření s Čínou, a Kongresem, který často podporuje jednoznačnou podporu Tchaj-wanu. (KAN, 24.6.2011)
[163] Chen je používal jako nástroj své volební kampaně.
[164] Nakonec v obou případech bez potřebné minimální účasti.
[165] Hearing on Military Modernization and Cross-Strait Balance, 6.2. 2004, s. 26.

jako za Clintonovy vlády v roce 1996.[166] Se stále většími obavami bylo ze strany USA nahlíženo rozmisťování modernizované techniky na čínské straně úžiny, zejména balistických raket s krátkým doletem (SRBM) a střel s plochou dráhou letu. Ještě v roce 2004 mělo jít celkem o zhruba 500 raket[167], v roce 2011 už to bylo raket asi 1100.[168] Z pohledu USA jde o „zbytečné a kontraproduktivní vojenské posilování".[169]

Podle Michaela Schiffera (Lawlessova nástupce) v posledních letech Peking významně posílil své strukturální páky vůči ostrovu a vyvinul některé obranné prvky pro zamezení přístupu amerických sil do oblasti (tzv. A2/AD schopnost[170]), čímž posunul rovnováhu ve svůj prospěch.[171] To reflektují i zprávy o čínské vojenské moci, které zdůrazňují destabilizující dopad čínské modernizace na bezpečnost regionu. Čína by podle Schiffera měla čtyři základní možnosti útoku: (1) karanténu či blokádu, (2) omezené užití síly například cestou diverze či speciálních operací, (3) letecký a raketový útok nebo (4) obojživelnou invazi na menší ostrůvky.[172] Na USA a Tchaj-wan jsou tak kladeny nové nároky na udržení tzv. „asymetrické rovnováhy" jako vytvoření mobilních a lépe kamuflovaných obranných systému na ostrově nebo zpevňování obrany vojenských objektů (zejména letišť).[173] Modernizované letouny F-16C/D však USA Tchaj-wanu naposledy v listopadu 2011 poskytnout odmítly,[174] jelikož podle dřívějšího odůvodnění není na ostrově dostatečné zázemí a letadla nepředstavují adekvátní odpověď v dané situaci.[175]

Paralelně s počtem raket však s nástupem prezidenta Ma (Kuomintang) v roce 2008 rychle rostlo i množství přímých kontaktů mezi obyvateli Číny a Tchaj-wanu.[176] Vedle dlouhodobé kapitálové provázanosti dané tchajwanskými investicemi na pevnině k tomu v červnu 2010 přibylo významné ekonomické pojítko v podobě Rámcové dohody o

166

167 Tamtéž, s. 18.
168 Taiwan-China: Recent Economic, Political and Military Developments Across the Strait, and Implications for the United States. 18.3. 2010, s. 15.
169 Tamtéž
170 V angličtině „Anti-Access/Area Denial Capability".
171 Taiwan-China: Recent Economic, Political and Military Developments Across the Strait, and Implications for the United States. 18.3. 2010, s. 21.
172 Na invazi hlavního ostrova Čína techniku dosud nemá. Tamtéž, s. 26.
173 Tamtéž, s. 22.
174 KAN 7.3. 2012, s. 23. Tchaj-wan s nimi však v rozpočtu na rok 2012 počítá.
175 Taiwan-China: Recent Economic, Political and Military Developments Across the Strait, and Implications for the United States. 18.3. 2010, s. 32.
176 V roce 2010 se například uskutečnilo přes úžinu 270 pravidelných letů týdně. (Taiwan-China: Recent Economic, Political and Military Developments Across the Strait, and Implications for the United States. 18.3. 2010, s. 18)

hospodářské spolupráci (ECFA).[177] Na politické frontě navíc roku 2008 ustalo soupeření o diplomatické uznání ze strany třetích zemí a Čína umožnila Tchaj-wanu v dubnu 2009 stát se pozorovatelem ve shromáždění Světové zdravotnické organizace.[178] Tyto procesy přinesly určitý ústup Tchaj-wanu ve vztahu k ostatním tématům v diskurzu o Číně.

Případ Tchaj-wanu v sobě spojuje stabilitu danou principy americké politiky s nestabilitou, kterou vnáší prvek čínského zbrojení. Komplikujícím prvkem je také americká politika dvojznačnosti, jež během zkoumaného období rovněž prošla určitým vývojem. Na počátku vystupuje prohlášení prezidenta Bushe z dubna 2001, kdy by podle něj v případě čínského útoku proti Tchaj-wanu měly USA závazek použít „cokoli by bylo třeba, aby pomohly Tchaj-wanu se ubránit.“[179] V roce 2003 pak bylo potvrzeno částečné opuštění dvojznačnosti, když Bush oznámil čínskému premiéru Wenovi, že by se USA v případě unilaterálního nátlaku na změnu statusu Tchaj-wanu „zapojily“.[180] USA se však vždy vracely do výchozího bodu dvojznačnosti s poukazem na dodržení politiky jedné Číny. Obamova administrativa v tomto přístupu zůstala konzistentní.

Vztáhneme-li reprezentaci Číny v tchajwanském kontextu k typologii stupňů jinakosti, dojdeme k závěru, že USA stále silněji vnímaly Čínu ne jako podřadného soupeře ale jako soupeře rovnocenného ve vztahu k vnějšímu referenčnímu objektu (popř. oběti) Tchaj-wanu, jeho území a nezávislosti vnitřního politického rozhodování v otázce sjednocení.[181] Jde o posun od dřívějšího označování Číny jako „hrozby“, které bylo spojeno s přesvědčením o převaze USA nad Čínou v úžině. Čínu dříve stačilo pouze vyvažovat odstrašujícím arzenálem. Nyní však podle USA existuje rostoucí schopnost Číny ohrozit principy americké politiky, která je na převaze založená.

4.2.2 Globální veřejné statky

Součástí amerického obratu k Pacifiku a Asii je tendence USA rekonceptualizovat své zájmy v této oblasti jako zájmy univerzální. Typickým příkladem, který zaznamenal vzestup v posledních třech letech, jsou globální veřejné statky[182] („global commons“).

[177] Podobně jako běžné smlouvy o volném obchodu v ní jde zejména o snížení celní zátěže. Další smlouvy (např. o právech duševního vlastnictví) by měly následovat.
[178] Pod oficiálním názvem Čínská Tchaj-pej.
[179] BUSH, 25.4. 2001. Citace podle: KAN, 24.6. 2011, s. 66.
[180] Background Briefing on President’s Meeting with Chinese Premier Wen, 9.12. 2003.
[181] Raději se zde vyhneme termínu suverenita. Pokud bychom však použili Krasnerovu typologii, šlo by o suverenitu domácí. Krasner dále rozlišuje suverenitu vestfálskou, mezinárodní legální a suverenitu v kontextu interdependence. KRASNER 2001.
[182] Méně ekonomický překlad by zněl „globální společné“ nebo „globální obecné“.

Ačkoli pojem sám lze vystopovat přinejmenším na počátek 80. let, do oficiálního diskurzu USA začal pronikat nejspíše až od roku 2009, kdy Asijsko-pacifické centrum pro bezpečnostní studia (APCSS, spadá pod ministerstvo obrany) ve spolupráci s několika dalšími institucemi uspořádalo konferenci s názvem *Bezpečnost Pacifického lemu: Správa globálních veřejných statků*[183] za účasti některých představitelů vlády.[184] Konference měla pokračování v únoru 2010.

Koncept zahrnuje v oficiálním diskurzu USA (nebo také v diskurzu NATO[185]) hned čtyři skupiny globálních veřejných statků, tj. oblastí nespadajících pod suverénní kontrolu některého státu: námořní, vzdušné, vesmírné a kybernetické. Ve vztahu k Číně je pojem nejčastěji používán ve smyslu první skupiny statků. Ta zahrnuje například bezpečnost námořních tras v oblasti Adenského zálivu a v Jihočínském moři. Lze očekávat, že další tři skupiny budou akcentovány v souvislosti s konkrétními událostmi. Obsahově by konceptem šla uchopit například kolize letounu EP-3 v dubnu 2001 (viz dále), tehdy však byl problém pojímán jako čistě bilaterální. Do značné míry byl univerzální aspekt problému akcentován ve spojitosti s čínským testem protisatelitní střely (ASAT) v lednu 2007.

Čína se tak z amerického pohledu ocitá v novém kontextu. Ten je testem její zodpovědnosti, jehož výsledek, jak bývá u Číny zvykem, opět není jednoznačný. David Helvey z ministerstva obrany například ocenil čínskou aktivitu v boji s piráty.[186] Současně pod označení „mezinárodní veřejné statky“ („international public goods“)[187] zahrnul i udržování lidské bezpečnosti, když Číně pochválil za příspěvek 2100 mužů do operací OSN na udržení míru v roce 2010.[188] Zde se však přidržíme obsahu pojmu „global commons“, kde v posledních letech podléhá kritice čínské chování v Jihočínském moři. Chování Číny se zde neshoduje ani s normami prosazovanými USA ani s jejich zájmem.

USA důsledně oddělují teritoriální spory v oblasti, kde se oficiálně nestaví na ničí stranu, od dodržování norem svobodné plavby. Jako výchozí normu zde přitom USA konzistentně vyzdvihují zvykové mezinárodní právo v podobě Úmluvy OSN o mořském

[183] Pacific Rim Security: Managing the Global Commons, Honolulu, Hawaii, 10.-14.1. 2009.
[184] Asia-Pacific Center for Security Studies Summary of Completed Courses and Outreach Events [online].
[185] Assured Access to the Global Commons Final Report.
[186] China’s Foreign Policy: Challenges and Players. 2011, s. 28.
[187] S tímto pojmem v širším význam než u „global commons“ pracují také zprávy o vojenské moci Číny.
[188] Tím Helvey překročil význam původního konceptu. Tamtéž.

právu (UNCLOS), jejíž sice nejsou dosud stranou[189], ale podle slov Davida Sheara se jí řídí.[190] Čína naopak *je* stranou úmluvy a přihlásila se k ní společně se státy ASEAN i v Deklaraci o chování stran v Jihočínském moři v roce 2002.[191] Od podpisu této deklarace, který byl ze strany amerických představitelů oceněn jako čínský krok k větší transparentnosti,[192] se však mnohé změnilo. USA politizovaly čínská porušení UNCLOS například v případě zastrašování lodí amerických společností v letech 2007 a 2008[193] nebo u incidentů mezi čínskými plavidly a americkými vojenskými loděmi jako v případě *USS Impeccable* v roce 2009.[194]

Politizace se však neomezila pouze na námořní otázky. Gregory Schulte, odborník ministerstva obrany na vesmír, ve svědectví z roku 2011[195] vylíčil Čínu jako neodpovědnou vesmírnou mocnost, která přispívá k přeplněnosti prostoru kolem Země, ohrožuje zde techniku ostatních států a stupňuje konkurenci mezi státy (tzv. 3C: „congested, contested, competitive“).[196] První dva aspekty čínského chování podle Schulteho ilustruje čínské sestřelení vlastního satelitu v roce 2007, které bylo zdrojem 14% všech trosek, jež se pohybovaly na orbitě v roce 2011.[197] Tyto trosky zde vydrží i stovky let a budou ohrožovat vesmírnou techniku ostatních států. Důvodem čínské nezodpovědnosti je podle představitelů USA, že si Čína dosud neuvědomuje vlastní zájem, který spočívá v dodržení norem chování v mezinárodním prostoru, a který je pro oba státy společný. Čína se musí podle USA teprve naučit znát svůj zájem, k čemuž dochází i tím, že občas sama na své chování doplatí. Zde můžeme spatřovat prvek nevyspělosti Číny.

Čínská nezodpovědnost a „asertivita“ se týkala i dalších dvou oblastí: vzdušného prostoru a kyberprostoru. Zpráva o vývoji čínské armády z roku 2011 hovořila o „neobvykle blízkých průletech“ čínských letadel v mezinárodním vzdušném prostoru[198] a

[189] USA smlouvu podepsaly, ale neratifikovaly.
[190] China’s Activities in Southeast Asia and the Implications for U.S. Interests , 4.2. 2010, s. 22.
[191] Declaration on the Conduct of Parties in the South China Sea.
[192] China’s Military Modernization and Cross-Strait Balance, 15.9. 2005, s. 49.
[193] China’s Activities in Southeast Asia and the Implications for U.S. Interests , 4.2. 2010, s. 23.
[194] Incident s lodí *USS Impeccable* se odehrál v březnu roku 2009, kdy čínští rybáři zachytili a poškodili americký vlečený sonar a svými manévry měli ohrozit bezpečnost plavby a donutit americkou loď k zastavení.
[195] The Implications of China’s Military and Civil Space Program, 11.5. 2011.
[196] Tamtéž, s. 17.
[197] Tamtéž, s. 7.
[198] Annual Report to Congress: Military and Security Developments Involving the People’s Republic of China 2011, s. 56.

počítačových útocích, které měly původ v Číně.[199] Zde je však již interpretace čínského chování vztahována k bilaterálním vztahům s USA.

Politika USA ve vztahu ke globálním veřejným statkům je zakotvená v Národní bezpečnostní strategii 2010 (NSS 2010) a ve zprávě *Quadrennial Defense Review* z téhož roku (QDR 2010).[200] Strategie klade zachování svobodného přístupu ke globálním veřejným statkům na roveň schopnosti porazit asymetrické hrozby a posilovat mezinárodní partnerství. V NSS se dále píše, že pro ochranu této „pojivové tkáně"[201] světa je nutný multilaterální přístup. Taková politika se doplňuje s vyvažovacím přístupem k Číně na straně USA, jakožto „asijsko-pacifické mocnosti", byť v této části NSS Čína není explicitně zmíněna. Oproti vlastním vojenským zájmům USA je zde ale důraz kladen na zachování mezinárodních norem nebo na jejich vytváření, o něž se USA podle strategie hodlají zasadit v případě kyberprostoru.[202] USA dále v rámci společného dialogu pobídly Čínu, aby zvážila návrh EU o pravidlech chování ve vesmíru.[203] Staví se tak do role spolutvůrce, ochránce a vymahatele mezinárodních norem. USA podle Schulteho slov rovněž fungují jako poskytovatel „globálních statků" v případě GPS[204] nebo ohlašováním nebezpečí kolizí na oběžné dráze.[205]

Využívání konceptu „globálních veřejných statků" není dominantní a usazenou diskurzivní praxí. Paralelně představitelé administrativy ve všech čtyřech oblastech (moře, vzduch, vesmír a kyberprostor) pracují s americkým národním zájmem ve zjevně neuniverzálním smyslu. Teprve následující roky ukážou, do jaké míry se nový diskurz usadí. QDR 2010 však napovídá, že USA „očekávají, že budou stále více vystaveny výzvě zabezpečení a udržení přístupu ke globálním veřejným statkům, a že budou muset být také připraveny na operace v neznámých podmínkách a prostředí."[206] Podobně jako v případě Tchaj-wanu je i v tomto kontextu Čína reprezentována jako soupeř, který porušuje normy chování, zde však v podobě institucionalizované UNCLOS. Prvkem nerovnocennosti je pak to, že se Čína teprve učí znát vlastní zájem.

[199] Tamtéž, s. 6.
[200] S. 13-14.
[201] National Security Strategy 2010, s. 49.
[202] Tamtéž, s. 50
[203] The Implications of China's Military and Civil Space Program, 11.5. 2011, s. 17.
[204] Tamtéž, s. 23.
[205] Schulte uvedl, že USA bývají v pokušení nenahlásit Číně, že jejím satelitům hrozí střet s některým z úlomků, které vznikly v důsledku jejího pokusu se střelou ASAT. (Tamtéž, s. 14)
[206] Quadrennial Defense Review Report 2010, s. 103.

Tabulka 5 shrnuje nalezené prvky reprezentace Číny, změny v diskurzu, prvky identity USA a politiku USA pro témata Tchaj-wanu a globálních veřejných statků.

Téma	Reprezentace Číny: prvky	Změny 2001-2011	Identita USA: prvky	Politika USA ve vztahu k Číně
Tchaj-wan	Čína jako hrozba demokratickému Tchaj-wanu Narušitel rovnováhy (statusu quo)	Čína stupňuje konfliktní potenciál rozmisťováním nových raket, posiluje schopnost A2/AD, získává výhodu v „tchajwanském scénáři“ Od roku 2008 sbližování s Tchaj-wanem	Osamocený strážce míru a stability, nikoli však mediátor Odvaha Odpovědné plnění zákonných závazků Konzistentní a transparentní aktér	Vyvažování, prodeje zbraní Tchaj-wanu, vojenská spolupráce Strategická dvojznačnost Plánování pro „tchajwanský scénář“
Globální veřejné statky („global commons“)	Pouze částečně odpovědná Neodpovědné a asertivní chování na moři, ve vzduchu, ve vesmíru a v kyberprostoru Čína porušuje mezinárodní normy v Jihočínském moři	Prosazení konceptu od roku 2009 Paralelní diskurz národního zájmu USA	Poskytovatel globálních veřejných statků Spolutvůrce, ochránce a vymahatel univerzálních norem (např. UNCLOS)	Multilaterální spolupráce Dialog: snaha přesvědčit Čínu o jejím zájmu ve svobodném přístupu ke globálním veřejným statkům

Tabulka 5: Diskurz témat Tchaj-wanu a globálních veřejných statků - shrnutí

4.3 Okruh druhý: Hra na třetího

4.3.1 Čína jako spojenec ve „válce s terorismem“

11. září mělo jednoznačný vliv na vidění Číny v americkém oficiálním diskurzu, kde Čína klesla v pořadí priorit za „válku s terorismem“. Paul Wolfowitz vyjádřil tuto změnu (byť na úrovni regionu) ve svém konferenčním příspěvku v Hoover Institution v červnu 2002, když konstatoval: „[p]řed 11. zářím bych se mohl klonit k tomu říct, že největší výzvou, jíž [východoasijský] region čelí, je výzva rostoucí čínské moci a vlivu [vl. překlad].“[207] Otevření nové arény boje s terorismem však umožnilo pozitivní vnímání Číny jako „partnera“[208] nebo přímo „spojence“[209] USA, navzdory tomu, že se Čína sama nestala terčem globální džihádistické hrozby.[210]

[207] WOLFOWITZ, 5.6. 2002.
[208] Viz např. HAASS, 5.12. 2002.
[209] U.S.-China Relations: Status of Reforms in China, 2004, s. 2.
[210] The Impact of China’s Economic and Security Interests in Continental Asia on the United States, 2009, s. 7.

Tento pohled na Čínu byl poměrně konzistentní během celé Bushovy vlády, byť jeho artikulace postupně slábla. Čína spolupracovala na protiteroristických opatřeních na půdě OSN (např. hlasovala pro Rezoluci RB 1373[211]), podpořila právo USA na invazi do Afghánistánu a přispěla na jeho rekonstrukci. Také ve vztahu k iráckému tažení vyzdvihoval oficiální diskurz opět zejména kooperativní kroky Číny, jako její hlas pro rezoluci RB OSN 1441 s posledním ultimatem Husajnovi z listopadu 2002 a pro další poinvazní rezoluce (č. 1483, 1500 nebo 1511).[212] Politika USA měla rysy nejbližší spolupráce ze všech oblastí vztahu s Čínou, od sdílení zpravodajských dat, přes udržování styčných důstojníků FBI v Číně až k uznání Islámského hnutí Východního Turkestánu (ETIM) za teroristickou organizaci. Tři čínské přístavy[213] se zapojily do americké iniciativy pro zajištění bezpečnosti kontejnerové přepravy proti teroristické hrozbě (Container Security Initiative – CSI). USA a Čína také úzce spolupracovali při organizaci pekingské olympiády.

Stabilita diskurzu trvala až do Obamova geopolitického obratu a návratu pozornosti k rostoucí čínské moci. Jednak šlo o vnímání čínské nepodpory americké aktivitě ve Střední Asii, jednak o celkovou změnu priorit na straně USA. Středoasijský rozměr války s terorismem vnášel do tématu prvky napětí. Podle Michaela Schiffera např. v podobě snahy Číny vyvažovat americký vliv v Pákistánu.[214] Jako problém bylo rovněž označeno čínské zneužívání hrozby terorismu pro útlak ujgurského obyvatelstva.[215] K útlumu tématu významně přispělo stažení vojáků z Iráku a oznámení data stažení vojsk z Afghánistánu. Obama jednoznačně propojil ukončení válek na Blízkém východě s přítomností USA v Asii a Pacifiku 2011 ve své australské řeči z listopadu 2011.[216] Sbližující potenciál boje s terorismem se jevil v posledních letech jako výrazně slabší než po 11. září.

[211] Rezoluce z 28.9. 2001 platí pro všechny členy OSN. Na základě rezoluce vznikl Protiteroristický výbor OSN za účelem monitorování aktivit jednotlivých států, rezoluce dále podpořila sdílení zpravodajských informací mezi státy a zakotvila požadavek prověřování žadatelů o azyl pro jejich případné zapojení do teroristické činnosti.
[212] POWELL, 5.11. 2003.
[213] Šen-čen, Šanghaj a Hong Kong.
[214] The Impact of China's Economic and Security Interests in Continental Asia on the United States, 2009, s. 5.
[215] Tamtéž, s. 7.
[216] Remarks by President Obama to the Australian Parliament, 17.11. 2011.

4.3.3 Proliferace: od „problematického proliferátora“ k „problematickým entitám“

Téma proliferace je od 11. září úzce spjato se sekuritizovanými tématy terorismu a „darebných států“[217]. Jde nejen o šíření zbraní hromadného ničení (ZHN: zejména jaderných, chemických a biologických), jejich nosičů a technologií dvojího užití (spojených typicky s civilním jaderným programem), ale také o šíření konvenčních zbraní nežádoucím zákazníkům (například ruční protivzdušné střely). Obranou proti této hrozbě je kontraproliferace v oblasti vojenské a nonproliferace v oblasti politické, ekonomické a diplomatické.[218] Politická nonproliferace je docilována mezinárodními režimy, diplomatická prostřednictvím jednání a ekonomická zejména sankcemi ve vztahu ke konkrétním „proliferátorům“.

Přímým původcem nedovoleného nebo pro USA nežádoucího vývozu zbraní z Číny jsou konkrétní čínské „entity“ (společnosti nebo fyzické osoby) označované jako „sérioví proliferátoři“, za něž podle americké administrativy má Čína buď plnou odpovědnost (státem vlastněné podniky – SVP), nebo částečnou odpovědnost z pozice kontrolora (ostatní podniky). Mezi notorické „sériové proliferátory“ patřila až do roku 2008[219] společnost China North Industries Corporation (NORINCO), nebo China Precision Machinery Import and Export Corporation, Zibo Chemical či podnikatel Q. C. Chen.[220]

Pozice Číny v kontextu nově akcentované hrozby proliferace byla od počátku Bushovy vlády negativní. Lisa Bronson odpovědná za boj s šířením zbraní na ministerstvu obrany označila v lednu 2002 Čínu za „problematického proliferátora“[221]. Šíření zbraní bylo podle Paula Wolfowitze vedle Tchaj-wanu a lidských práv jednou ze tří neshod ve vzájemném vztahu.[222] Čína byla podle Wolfowitze „součástí problému“, protože neplnila vlastní závazek z listopadu 2000[223] nepodporovat v jiných zemích rozvoj raketové

[217] Někdy také „zlotřilých“ či „nezbedných“ (v angl. „rogue states“).
[218] U.S.-China Commission Export Controls and China, 17.1. 2002, s. 947.
[219] Permanentní výjimku ze sankcí získala NORINCO 18.3. 2007. V prosinci 2008 se NORINCO zavázala dodržovat normy nešíření zbraní, mj. nedodávat zbraně do Íránu a Severní Korey. Přesto měla údajně v červenci 2011 společnost NORINCO spolu s dalšími dvěma společnostmi dodat zbraně vládě Muammara Kaddáfího. (KAN, 9.11. 2011 [online]. s. 64)
[220] China’s Proliferation Practices and role in the North Korea Crisis, 10.3. 2005, s. 16-17.
[221] U.S.-China Commission Export Controls and China, 17.1. 2002, s. 947.
[222] WOLFOWITZ, 1.6. 2002.
[223] Konkrétním viníkem byla společnost Chinese Metallurgical Equipment Corporation (CMEC).

technologie,[224] kterou zakazoval existující kontrolní režim (MTCR),[225] a nekontrolovala dostatečně vlastní vývozy.[226]

Neplnění závazků v oblasti kontroly proliferace mělo podle Pauly DeSutter z ministerstva zahraničí prvopočátky již v roce 1992, kdy Čína nedodržela slib zamezit vývozu raketové techniky[227] do Pákistánu ze strany dvou čínských společností.[228] K porušování závazků pak docházelo opakovaně vývozy do Pákistánu a Severní Korey (raketové technologie), do Íránu (v oblasti raket, prekurzorů k chemickým zbraním a konvenčních zbraní) a do Sýrie. V oblasti vývozu konvenčních zbraní, kde na rozdíl od ZHN Čína nepřijala žádné závazky, USA politizovaly vývoz zbraní také do Súdánu, Barmy, Zimbabwe, na Kubu a do Venezuely.[229] Americké argumenty jednak poukazovaly na vyjádření Mezinárodní agentury pro civilní letectví (ICAO) proti ručním protivzdušným systémům (MANPADS), jednak na obecný požadavek odpovědnosti ke stabilitě, který musí země akceptovat, i kdyby neexistovaly žádné mezinárodní smlouvy.[230] Tato oblast proliferace patřila podle slov tajemníka ministra obrany Petera Rodmana z roku 2005 mezi ty „zvláště frustrující“[231].

Oficiální diskurz kontrastoval rozpor mezi „působivým rozsahem závazků“[232], k nimž se Čína nominálně hlásila, s čínským nezodpovědným chováním, které „neplynulo vždy z [nedostatečné] kapacity“[233]. USA implikovaly, že Čína porušuje své závazky vědomě v celém spektru ZHN[234] a porušuje tak mezinárodní normy. Logickým vyústěním čínského chování pak bylo pro USA již od září 2001 posílení sankcí proti konkrétním entitám. Ty spočívaly obvykle ve dvouletých zákazech obchodu čínských společností s americkými partnery. Sankce byly uvalovány jak na základě zákonů (*Iran*

[224] Přesněji šlo o závazek nenapomáhat žádné zemi v rozvoji balistických střel, které mohly být použity k útoku jadernými zbraněmi. (China's Proliferation Practices and the North Korean Nuclear Crisis, 24.7. 2003, s. 8.)
[225] Missile Technology Control Regime. Čína není členem režimu, ale v minulosti se zavázala neprodávat některé jím regulované typy raketových systémů.
[226] WOLFOWITZ, 18.2. 2002.
[227] Závazek byl přijat v reakci na vývoz raket M-11.
[228] Šlo o China Great Wall Industry Corporation a China Precision Machinery Import-Export Corporation (CPMIEC); China's Proliferation Practices and the North Korean Nuclear Crisis, 24.7. 2003, s. 7-8.
[229] China's Proliferation to North Korea and Iran, and its Role in Addressing the Nuclear and Missile Situations in Both Nation, 14.9. 2006, s. 13.
[230] Jde o vyjádření tajemníka ministra obrany Petera Rodmana. China's Proliferation Practices and role in the North Korea Crisis, 10.3. 2005, s. 31.
[231] Tamtéž, s. 34.
[232] China's Proliferation Practices and the North Korean Nuclear Crisis, 24.7. 2003, s. 10.
[233] Tamtéž.
[234] Vedle šíření technologií a prekurzorů k jaderným a chemickým zbraním Čína měla porušovat také Konvenci o biologických zbraních, k níž přistoupila.

Nonproliferation Act z roku 2000 a později *Iran, North Korea, and Syria Nonproliferation Act* z roku 2005), ale také z titulu prezidentských exekutivních nařízení. Podle Johna Boltona[235] přitom nešlo o pouhé „plácnutí přes zápěstí“[236], ale v kontrastu s předchozím laxním přístupem Clintonovy administrativy o „agresivní používání sankcí“[237] s dopadem v řádu stamilionů dolarů.[238] Kvantitativní přehled sankcí ilustruje graf na straně 126.[239, 240]

USA v období Bushovy administrativy vystupovaly ve vztahu k Číně jako neústupný vymahač norem nešíření ZHN, který neváhá použít „jakoukoli zbraň, jíž má k dispozici“[241]. Silnou roli, zde hrálo přesvědčení, že na Čínu platí tvrdost, z níž pro ni plynou možné ztráty.[242] Důkazem toho, že tvrdé sankce „přinášejí ovoce“ měla být například spolupráce Číny s USA na zadržení lodě směřující do Severní Koreje s nákladem chemických zbraní na podzim 2003.[243] V roce 2005 Bush po uvalení nových sankcí na čínské entity prohlásil: „Číňané nás slyšeli hlasitě a jasně. Zajistíme v největším možném rozsahu, aby spolupracovali. Učiníme jasným nejen pro Čínu, ale i [pro jiné], že vás přimějeme dodržet [své závazky]. Chceme přátelské vztahy, ale proliferaci netolerujeme. [vl. překlad]“[244] V tomto prohlášení silně zaznělo chápání vlastní pozice USA ve vztahu k Číně jako nadřazené. Podle Boltona[245] však tento nekompromisní přístup vyžadoval oběti i na straně amerických společností, což vedlo v některých případech k udělování výjimek.

Vedle sankcí se USA snažily v rovině diplomatické a politické o posílení multilaterálních mechanismů a spolupráce s dalšími státy, jako v případě Iniciativy pro

[235] Tehdejšího náměstka ministra zahraničí pro kontrolu zbrojení a mezinárodní bezpečnost.
[236] Bolton uvedl, že USA během Bushovy administrativy přijaly už 62 sankcí, zatímco za Clintona to bylo sankcí jen 8. BOLTON, 7.2. 2005.
[237] China’s Proliferation Practices and the North Korean Nuclear Crisis, 24.7. 2003, s. 10.
[238] BOLTON, 7.2. 2005.
[239] Graf vychází ze studie Shirley Kan (KAN, 9.11. 2011 [online]), která vychází z Federálního registru (*Federal Register*). Ne vždy se však přesně shoduje s čísly, s nimiž při svých projevech pracoval např. John Bolton.
[240] Další související politikou, která plyne z chápání Číny jako „problematického proliferátora“ jsou exportní kontroly. V případě Číny jde o časově nadprůměrně náročný proces posuzování žádostí o vývozní licence u určených technologií. Čína jako destinace tvořila přinejmenším od roku 2001 největší podíl žádostí o licence (v roce 2001 asi 12% všech žádostí). Dlouhodobě bylo zdůrazňováno dilema mezi zachováním „tradiční bezpečnosti“ a „ekonomické bezpečnosti“ USA, jejichž místo vývozce jsou připraveni zaujmout producenti z jiných států. Exportní kontroly však neslouží pouze jako boj s proliferací do třetích zemí, ale plní bezpečnostní funkci ve vztahu k samotné Číně, jak ve vojenské oblasti, tak v politické oblasti. (U.S.-China Commission Export Controls and China , 17.1. 2002, s. 954, 958.)
[241] China’s Proliferation Practices and the North Korean Nuclear Crisis, 24.7. 2003, s. 10.
[242] Tamtéž, s. 26.
[243] China’s Proliferation Practices and role in the North Korea Crisis, 10.3. 2005, s. 17.
[244] Tamtéž, s. 16. V originále: ‘‘The Chinese have heard us loud and clear. We will make sure to the best extent possible, they do cooperate. We’ll make it clear not only to China but elsewhere that we’ll hold you to account. We want to have friendly relations, but we do not tolerate proliferation.’’
[245] BOLTON, 7.2. 2005.

bezpečnost šíření (Proliferation Security Initiative - PSI) z května 2003. PSI, jíž se Čína neúčastní, zahrnuje například koordinaci systémů exportních kontrol a sdílení údajů o jednotlivých entitách. Čína se naopak v květnu 2004 stala členem Skupiny jaderných dodavatelů (Nuclear Suppliers Group - NSG). V bilaterálním formátu byla proliferace tématem Dialogu o exportní kontrole s Čínou a Bezpečnostního dialogu zahájeného v roce 2005. Za úspěchy USA považovaly zveřejnění čínské Bílé knihy o kontrole exportů zbraní z roku 2005 a zejména čínské „ano" pro Rezoluce RB č. 1540 a 1803 (nonproliferace), č. 1695, 1718 a 1874 (Severní Korea), č. 1696, 1737, 1747, 1835 a 1929 (Írán) přijaté v letech 2004-2010.

Zvláště ve druhém období Bushovy vlády Čína v americkém vidění – slovy Petera Rodmana[246] – začala postupně opouštět svůj „tradiční, svým způsobem gaullistický pohled"[247], který proliferaci chápal jako nástroj oslabení USA. Čína se podle tajemníka ministra zahraničí Rademakera začala posouvat od myšlení „na způsob Hnutí nezúčastněných" ke „způsobu myšlení […], který je mnohem podobnější našemu vlastnímu"[248] a čínské chování se také zlepšilo,[249] byť od špatného k méně špatnému.[250] I nadále se tak ve světě objevovaly důkazy čínské neodpovědnosti v oblasti šíření, jako např. použití čínských protilodních raket Silkworm C-802 Hizballáhem proti Izraeli v červenci 2006 v důsledku druhotné proliferace.[251] Na straně úředníků administrativy byla však patrná snaha přisoudit odpovědnost za pokračující šíření zbraní „čínským entitám" (na rozdíl od „čínské vlády"),[252] a přesunout tak problém do roviny řešení byrokratických obtíží s exportními kontrolami. Chování Číny se tak mohlo díky americké podpoře „zlepšit", ačkoli problémy s entitami přetrvaly. Sama Čína se provinila pouze nedůsledností a nikoli účelovou proliferací. Tímto diskurzivním posunem bylo možné zachovat konzistenci s vizí nastávajícího „zodpovědného podílníka".

Ve Strategickém a ekonomickém dialogu (S&ED) zahájeném v dubnu 2009 v Londýně prezidenty Obamou a Chu Ťin-tchaem má nonproliferace vlastní místo vedle

[246] Rodman působil jako tajemník ministra obrany pro mezinárodní bezpečnostní záležitosti.
[247] China's Proliferation Practices and role in the North Korea Crisis, 10.3. 2005, s. 21.
[248] Tamtéž, s. 22.
[249] Tamtéž, s. 28.
[250] Tamtéž, s. 39.
[251] China's Proliferation to North Korea and Iran, and its Role in Addressing the Nuclear and Missile Situations in Both Nation, 14.9. 2006, s. 12, 20. Podle USA šlo o výsledek předprodeje zbraní, který Írán dovezl z Číny. Jak a kdy přesně se Hizballáh ke zbrani dostal, nebylo možné určit. Írán měl také již dříve poskytovat systémy MANPADS šíitským milicím v Basře v roce 2004; China's Proliferation Practices and the Development of its Cyber and Space Warfare Capabilities, 20.5. 2008, s. 89.
[252] Tamtéž, s. 99.

boje s terorismem a zvlášť jsou diskutovány otázky Severní Korey a Íránu. Rétorika Obamovy vlády potvrzuje optimistický tón druhého funkčního období George Bushe a snahu potlačit konfliktní potenciál tématu. V otázce nešíření ZHN Čína podle amerických projevů sdílí zájem s USA. Rovněž počet sankcí uvalených na čínské entity po nástupu nové administrativy poklesl oproti průměru druhé poloviny Bushovy vlády, byť rok 2011 zaznamenal jejich zásadní nárůst proti entitám se sídlem v Hong Kongu.[253] Pro podrobnou analýzu diskurzu posledních tří let však nebyl nalezen dostatek svědectví před výbory Kongresu nebo před Komisí pro Čínu, i to však svědčí o jisté depolitizaci. Následující dvě podkapitoly srovnávají reprezentaci Číny v kontextu hrozby ze strany dvou prominentních „darebných států": Severní Korey a Íránu.

Severní Korea

Severní Korea a Írán byly v poslední dekádě dvěma nejsledovanějšími případy čínského úsilí o nešíření jaderných zbraní a podle Roberta Zoellicka to byly dva největší „oboustranné zájmy", jež USA a Čína měly v dubnu roku 2006.[254] V prvním případě byl od počátku kladen důraz na „jedinečný vztah se Severní Koreou"[255], který měl podle Petera Rodmana kořeny již ve 30. letech 20. století, kdy Kim Ir-sen bojoval v Mandžusku s Japonci.[256] Čína také uzavřela roku 1961 se Severní Koreou smlouvu o vzájemné obraně, byla jejím nejvýznamnějším dodavatelem zbraní, paliva i potravin.

V diskurzu USA Čína plnila úlohu regionálního vůdce[257] jako pořadatel šestistranných rozhovorů již od srpna 2003. Colin Powell idealizoval funkci Číny jako zprostředkovatele americké politiky ve vztahu k severokorejskému jadernému programu, když vzpomínal jak v březnu 2003 na setkání se svým oblíbeným čínským politikem – ministrem zahraničí Tangem[258], tlumočil Bushův požadavek, aby Čína dostála své odpovědnosti v řešení tohoto regionálního problému. „Hned následující den [čínský] vicepremiér […] odletěl do Severní Koreje a doručil vzkaz" s ultimativním požadavkem multilaterálních rozhovorů za plné účasti všech zemí regionu.[259] Powell tak Číně implicitně přisoudil úlohu regionálního diplomatického lídra, který ovšem podléhá instrukci USA.

[253] KAN, 9.11. 2011 [online].
[254] ZOELLICK, 17.4. 2006.
[255] HAASS, 5.12. 2002.
[256] China's Proliferation to North Korea and Iran, and its Role in Addressing the Nuclear and Missile Situations in Both Nation, 14.9. 2006, s. 18.
[257] POWELL, 19.2. 2003.
[258] Tamtéž.
[259] Tamtéž.

Tímto způsobem měly USA kompenzovat svůj přiznaný nedostatečný vliv na chování Severní Koreje.[260] Postupně se role Číny podle USA posouvala od pouhého „hostitele" k „aktivnímu účastníkovi".[261]

Jak přibývala kola šestistranných rozhovorů,[262] aniž by přinášela jiné než deklaratorní výsledky (např. společné prohlášení ze září 2005), bylo úsilí Číny vnímáno jako nedostatečné. Ke konstatování čínské role konstruktivního aktéra, jíž demonstrovala podpora rezolucím Rady bezpečnosti, se tak přidalo přesvědčení, že „Čína jako země s největší pákou na Severní Koreu by mohla a měla dělat víc"[263]. Spolupráce na řešení severokorejského problému se měla podle USA stát jedním z hodnotících ukazatelů čínského zodpovědného podílnictví. Postavení Číny jako „staršího bratra" Severní Koreje se však podle Rodmana postupně změnilo na vztah „rovnocenných partnerů,"[264] což měl dokládat například odpor Severokorejců k čínskému pokusu o sblížení z července 2006 nebo čínská kritika severokorejských provokací.[265]

Vedle otázky, zda Čína svoji páku používá dostatečně, vzrostla podle Christophera Hilla také pochybnost, jak velká tato páka vůbec je.[266] Vztah mezi dvěma asijskými státy v amerických očích oslabil a ze Severní Koreje se pro Čínu stal „závazek" spíše než „přínos".[267] Navzdory opakovaným zmínkám o společném zájmu a dílčích konstruktivních krocích Číny, začal v posledních letech sílit v americkém diskurzu prvek „zklamání". To se týkalo například čínského neodsouzení severokorejského útoku na jihokorejskou korvetu Čchónan (angl. „Cheonan") a ostřelování ostrova Jon-pchjong v listopadu 2010.[268]

Uvedené změny však nesesadily Severní Koreu z pozice tématu, kde je podobnost Číny s USA v oblasti zájmu a dodržování norem akcentována nejčastěji. Proliferace do Severní Korey tak byla vedle terorismu druhým takovým tématem. Politika USA se zaměřila na podporování zapojení Číny do regionální iniciativy, jež by později mohla dát

[260] President Bush's Meeting with Chinese President, 1.6. 2003.
[261] POWELL, 25.10. 2004.
[262] 1. kolo v srpnu 2002, 2. kolo v únoru 2004, 3. kolo v červnu 2004, následovalo přerušení ze strany Severní Koreje, poté 4. kolo v červenci až září 2005 a 5. kolo v listopadu 2005. Další dvě kola následovala v listopadu 2005 a prosinci 2006 (rozdělené 5. kolo) a od roku 2007 (6.kolo). Od roku 2007 se také stýkaly USA se Severní Koreou bilaterálně. V říjnu 2006 a v květnu 2009 Severní Korea otestovala své jaderné zbraně.
[263] China's Proliferation to North Korea and Iran, and its Role in Addressing the Nuclear and Missile Situations in Both Nation, 14.9. 2006, s. 19.
[264] Tamtéž.
[265] Tamtéž.
[266] HILL, 27.7. 2006.
[267] China's Foreign Policy: Challenges and Players, 13.4. 2011, s. 26.
[268] Tamtéž.

vzniknout i bezpečnostnímu mechanismu v severovýchodní Asii.[269] USA vyžadovaly od Číny, aby vyvíjela tlak na Severní Koreu a dostála své úloze zodpovědné regionální mocnosti. USA se tak stavěly do role integrátora Číny, který jí měl ukázat správný směr.

Írán

Čína se ve spojení s Íránem začala častěji objevovat až od druhého Bushova funkčního období, kdy se zformovala skupina P5+1.[270] Ve srovnání se Severní Koreou, byla Čína v otázce Íránu reprezentována jako rozpolcená a pouze částečně zodpovědná. Čína z amerického pohledu sice projevila, že sdílí názor, že Teherán nesmí získat jaderné zbraně,[271] na druhou stranu její chování podle nedávného vyjádření úředníka ministerstva obrany Davida Helveyho působí proti mezinárodní snaze dosáhnout v Íránu pozitivní změny.[272] Na jedné straně je tak Čína částečně konstruktivní jako účastník jednání, jenž hlasoval pro všechny rezoluce proti íránskému jadernému programu. Na straně druhé není ochotná v otázce vymáhání sankcí, kde by musela ustoupit svým zájmům.[273]

Příčinou čínské nedůraznosti ve vztahu k íránskému jadernému programu byla od počátku společných jednání v roce 2006 podle USA neschopnost povznést se nad vlastní sobecké ekonomické zájmy a úsilí o jednostranné výhody.[274] Podle Petera Rodmana byla ale energetická stránka pouze částí problému, tou druhou a pro Rodmana neméně podstatnou bylo čínské *přesvědčení*, že bez pěstování vztahů s Íránem bude Číně odepřen přístup k íránské ropě.[275] Mělo tedy jít o problém politický spojený s nevyspělou politickou kulturou. Jestliže v případě Severní Koreje byla podle Rodmana Čína „pivotním hráčem“, v otázce Íránu byly Číňané „na pochodu“ ruským směrem.[276]

Politika ve vztahu k Číně se podobně jako v případě Severní Koreje spoléhá na dialog i při řešení íránského problému. Motivace USA zde však jednostranněji vychází z negativně vymezeného cíle – zastavit Írán, zatímco v prvním případě hrála silnou roli pozitivní agenda zapojení Číny do regionálního řešení, jež mohlo vyústit v nový bezpečnostní režim. Oficiální diskurz témat terorismu a proliferace mapuje Tabulka 6.

[269] United States-China Relations in the Era of Globalization, s. 23.
[270] Stálí členové Rady bezpečnosti a Německo utvořili v roce 2006 skupinu pro diplomatická jednání s Íránem.
[271] NEGROPONTE, John D., 1.5. 2007.
[272] China's Foreign Policy: Challenges and Players, 13.4. 2011, s. 28.
[273] Tamtéž, s. 28.
[274] China's Proliferation to North Korea and Iran, and its Role in Addressing the Nuclear and Missile Situations in Both Nation, 14.9. 2006, s. 31.
[275] Tamtéž, s. 32
[276] Tamtéž, s. 37.

Téma	Reprezentace Číny: prvky	Změny 2001-2011	Politika USA ve vztahu k Číně	Identita USA: prvky
Válka s terorismem	Spojenec v boji s teroristickým nepřítelem	Destabilizace s ukončením tažení v Iráku s plánovaným odchodem z Afghánistánu	Spolupráce ve zpravodajství Podpora čínskému boji s ujgurskými teroristy	Bojovník s terorismem hledající spojence
Proliferace zbraní (nejen ZHN)	Čína jako „problematický proliferátor“ Vědomé nevymáhání exportních kontrol	Sílící důraz na „čínské entity“ Neschopnost Číny spíše než vědomá proliferace	Exportní omezení Sankce na čínské entity (vrchol 2002-2004) Od 2009: zakotvení v dialogu na nejvyšší úrovni (S&ED)	Vymahatel normy nešíření ZHN
Severní Korea (jaderný program)	Oboustranný zájem nešíření JZ Blízkost se Severní Koreou, čínská páka Vůdčí konstruktivní aktér	Počátek 2003 2006: oslabování pouta mezi Čínou a Severní Koreou a čínské páky, čínská frustrace 2010: sílící zklamání z čínského chování	Tlak na Čínu, aby plnila roli zprostředkovatele Šestistranné rozhovory, dlouhodobě vytvoření bezpečnostního režimu Bilaterální dialog	Integrátor Číny Globální velmoc delegující regionální odpovědnost
Írán (jaderný program)	Čína sobecká, politicky nezodpovědná, popř. nevyspělá Příležitostně konstruktivní, neochotná k sankcím	Počátek 2006 Čína činí mírné ústupky v oblasti energetické spolupráce s Íránem	Multilaterální jednání a bilaterální dialog (S&ED)	USA nesobecké a zodpovědné (ochotné obětovat ekonomický zájem ve prospěch regionální i globální vojenské bezpečnosti)

Tabulka 6: Diskurz témat terorismu a proliferace - shrnutí

4.4 Okruh třetí: Jeden na jednoho?

Třetí okruh témat je úzce provázán s okruhem prvním. USA zde však nevystupují jako ochránce vnější hodnoty, ale jako realistická mocnost, jejímž národním zájmem je udržení vojenské převahy a světového vůdcovství. Reprezentaci Číny zde charakterizuje vztah jejího chování k ideálnímu stavu, jenž odpovídá národnímu zájmu USA. Jediným, avšak velmi širokým tématem, kterému se zde budeme věnovat a které zaměstnává oficiální diskurz USA, je nárůst čínských vojenských schopností v souvislosti s modernizací čínské armády a to, jakým způsobem Čína své nově nabyté schopnosti využívá. Stranou tak ponecháme některá dílčí politizovaná témata jako čínskou vojenskou

spolupráci s Ruskem nebo s režimy v Íránu, Barmě či s africkými a latinskoamerickými státy.[277]

4.4.1 Modernizace čínské armády a chování Číny k USA

Ke strukturaci oficiálního diskurzu modernizace čínské armády přispěl významnou měrou Kongres, když do zákona o obranném rozpočtu z roku 2000[278] zakotvil povinnost ministerstva obrany publikovat každoročně zprávy o vojenské moci Číny. Tyto zprávy se od počátku soustředily vedle přednostního tématu Tchaj-wanu na dvě znalostní mezery USA: nové čínské schopnosti a technologie.[279] Na čínskou modernizaci bylo od nástupu Bushovy vlády nahlíženo jako na proces, který je zapotřebí pozorně kontrolovat z důvodu čínské netransparentnosti. Jak připomíná Wang, Condoleezza Rice označila v roce 2000 Čínu jako „nový faktor" s potenciálem konat dobré i špatné.[280] Zprávy ministerstva obrany proto měly přispět k pochopení, kterým směrem se Čína bude ubírat. Reprezentace Číny odráží na jedné straně rostoucí čínský vojenský potenciál, na straně druhé nejistotu ohledně jeho účelu.

Reprezentace Číny: modernizace

Čína se již podle prvních zpráv soustředila na získání asymetrických výhod a vývoj systémů aktivní obrany, pro něž se postupně vžila zkratka A2/AD. Zpráva z roku 2003 rovněž adoptovala čínský termín „vražedná zbraň" („assassin's mace"),[281] který označuje vojenské technologie sloužící k překvapivému útoku a oslepení nepřítele. USA sem řadí jednak zbraně, které mohou znemožnit jejich přístup do oblasti prvního řetězu ostrovů[282] (rakety země-vzduch, moderní letouny, ponorky a od zprávy z roku 2008 také protilodní balistické střely - ASBM[283]), jednak zbraně sloužící k vyřazení schopnosti komunikace prostřednictvím integrovaného systému C4ISR[284] (zejména již zmíněné ASAT nebo počítačové viry a hacking). Vůbec nejrychleji Čína podle zpráv postupuje v modernizaci

[277] Dalším vynechaným tématem jsou akvizice amerických technologických společností čínskými společnostmi s vazbami na armádu. Například případ neuskutečněné akvizice společnosti 3Leaf čínskou Huawei.
[278] National Defense Authorization Act for FY2000, P.L. 106-65.
[279] Annual Report on the Military Power of the People's Republic of China, 2002, s. 3.
[280] Citováno v: WANG, 2009, s. 34.
[281] Později také „trumfová karta" („trump card"). V akademickém diskurzu tato označení kolovala již dříve.
[282] Zahrnuje námořní oblast mezi asijskou pevninou a pásem ostrovů od Japonska, přes Rjúkjú, Tchaj-wan, a Filipíny až k Malajsii a Indonésii.
[283] Annual Report to Congress: Military Power of the People's Republic of China 2008, s. 2.
[284] Zkratka pro „velení, kontrolu, komunikaci, počítače, zpravodajství, pozorování a rekognoskaci" („Command, Control, Communications, Computers, Intelligence, Surveillance, and Reconnaissance").

ponorek.[285] Vedle aktivní obrany se v menší míře zprávy zabývají i obnovou čínského jaderného arzenálu a stále výrazněji také budoucností „modrého námořnictva“ včetně letadlového loďstva.[286] A2/AD se však jako „výzva“ či „potenciální hrozba“ vyskytuje v amerických dokumentech i rétorice zdaleka nejčastěji.

Zatímco některé elementy čínské modernizace bylo možné podle Randalla Schrivera z ministerstva zahraničí považovat za „přirozené“ a v souladu s potřebou sebeobrany, jiné byly již v roce 2004 nad rámec „normálních očekávání“.[287] Čína vzbuzovala v administrativě otázky, které v červnu 2005 v Singapuru formuloval Donald Rumsfeld: „Vzhledem k tomu, že žádný stát neohrožuje Čínu, jednomu to nedá: proč tyto narůstající investice? Proč tyto pokračující a stále expanzivnější nákupy zbraní? Proč toto pokračující mohutné rozmisťování [těchto zbraní]?“[288] Nejednoznačná očekávání spojovaná s čínskou modernizací vystihuje její označení jako „země na strategické křižovatce“, kde se jako vycházející mocnost ocitla společně s Ruskem a Indií.[289] Čína na této křižovatce prodlívala i po změně administrativy, jak dokládá vyjádření ministra obrany Gatese z ledna 2009.[290]

Všudypřítomný prvek netransparentnosti souvisí jak s modernizovanou technikou, tak s jejím nasazením. Peter Rodman netransparentnost například spatřoval v nepozvání USA na čínsko-ruské námořní cvičení nebo nepřipuštění na cvičení s hongkongskou policií, jehož byly svého času USA pravidelným účastníkem.[291] Ve srovnání s Čínou Rodman vymezil USA jako „mimořádně otevřené“ v otázce zveřejňování vojenské strategie.[292] Čína však v tomto ohledu dělala podle Zprávy z roku 2011 pozvolné pokroky, za něž bylo možné považovat publikování Bílých knih, zavedení funkce mluvčího ministerstva obrany nebo větší mediální pokrytí modernizace.[293] Netransparentnost naopak

[285] Annual Report to Congress: Military and Security Developments Involving the People’s Republic of China 2011, s. 43.
[286] Zatímco první Zpráva z roku 2002 (s. 20) hovořila o tom, že Čína své plány na letadlové lodě pravděpodobně odložila stranou, vydání z roku 2011 již počítá s několika loděmi, které budou v horizontu desítky let operovat v západním Pacifiku.
[287] Hearing on Military Modernization and Cross-Strait Balance, 6.2. 2004, s. 14.
[288] RUMSFELD, 4.6. 2005.
[289] Quadrennial Defense Review Report, 6.2. 2006, s. 28. Označení se objevilo již dříve v únoru 2005 z úst Douglase Faitha.
[290] GATES, 27.1. 2009.
[291] China’s Military Modernization and U.S. Export Controls, 2006, s. 31.
[292] Tamtéž, s. 32.
[293] Annual Report to Congress: Military and Security Developments Involving the People’s Republic of China 2011, s. 10.

trvá v případě výše oficiálního vojenského rozpočtu, jenž podle zprávy z roku 2010 dosahoval dlouhodobě necelé poloviny celkových odhadovaných výdajů.[294]

Reprezentace Číny: chování

USA hledaly od počátku Bushovy vlády náznaky toho, jak Čína bude svůj rostoucí potenciál používat. Podstatnou úlohu zde sehrála již zmiňovaná událost z jara 2001 – kolize EP-3. Ke srážce amerického průzkumného letounu EP-3 a čínské stíhačky J8-II došlo 1. 4. 2001 ve vzdušném prostoru nad námořní výlučnou ekonomickou zónou (EEZ) Číny u ostrova Chaj-nan.[295] Šlo o oblast „mezinárodního vzdušného prostoru“[296], kde podle Jamese Kellyho z ministerstva zahraničí prováděly USA „rutinní“ průzkumné lety již po „mnoho, mnoho let“[297]. Z amerického pohledu byl celý incident důsledkem „agresivní taktiky“, kterou Čína používala přibližně od listopadu 2000[298] ve vztahu k legitimní americké aktivitě. Událost plnila v následujících letech funkci referenčního bodu, který představoval „dno“[299] vzájemných vztahů, k němuž se vracely Zprávy o vojenské moci Číny až do roku 2006.[300] Zatímco bezprostřední reakcí na straně USA bylo zastavení vojenských kontaktů a událost se stala symbolem čínské nezodpovědnosti a nepředvídatelnosti, s odstupem dvou let Colin Powell v incidentu viděl jistý moment katarze, když prohlásil, že „toto dvoutýdenní období vydláždilo cestu dramatickým zlepšením v našem vztahu.“[301] Z Powellova pohledu šlo o „raný test“ vlád obou států.[302]

Jedním z prvků reprezentace čínského chování byla tedy nepředvídatelnost. Ze strany USA nečekaný incident z roku 2001, podobně jako sestřelení satelitu o šest let později, posilovaly v oficiálním diskurzu také pochybnosti o dosahu civilní kontroly

[294] Annual Report to Congress: Military and Security Developments Involving the People's Republic of China 2010, s. 42.
[295] Ke srážce mělo dojít vinou čínského pilota, který při sledování amerického letadla a manévrování v jeho blízkosti neodhadl situaci a zničil svůj stroj a pravděpodobně i sebe (tělo pilota nebylo nalezeno). Americký letoun byl poškozen a bez povolení, o nějž posádka opakovaně žádala, nouzově přistál na Chaj-nanu. Zde byli členové posádky na 11 dní zadrženi a několikrát vyslýcháni. Donald Rumsfeld o zadržení americké posádky prohlásil, že „to nebyl způsob, jakým přátelé zacházejí s lidmi.“ (RUMSFELD, 11.11. 2002) Vyřešení krize komplikovala nemožnost přímého kontaktu americké administrativy s čínskými představiteli v prvních dnech po kolizi. Spor o omluvu, jíž následně požadovala čínská strana, byl nakonec vyřešen americkým dopisem, který umožnil oběma stranám odlišný výklad (pro Čínu šlo o omluvu, pro USA o vyjádření lítosti).
[296] Where are U.S.-China Relations Headed?, 2001, s. 9.
[297] Tamtéž.
[298] Tamtéž.
[299] Angl. „low point“; China's Military Modernization and U.S. Export Controls, 2006, s. 30.
[300] Annual Report to Congress: Military Power of the People's Republic of China 2006, s. 17.
[301] POWELL, 5.11. 2003.
[302] Tamtéž.

armády. O testu ASAT například podle Johna Negroponteho nepanovala „extenzivní předchozí obeznámenost“ ani mezi čínskými agenturami.[303] David Sedney z ministerstva obrany v roce 2008 vyslovil názor na základě patnáctileté zkušenosti, že čínská vláda kontroluje armádu na úrovni „policy“, což připouští autonomní jednání na úrovni jednotlivců nebo jednotek jako v případě incidentu EP-3.[304] Sedney tak naznačil, že se USA mohou v budoucnosti dočkat menších provokací, za něž však nemusí být vždy odpovědné nejvyšší vojenské ani civilní velení. Ve veřejných vystoupeních před Kongresem však podrobnější vyjádření k této problematice chybí.

Politika USA

Politika USA ve vztahu k čínské modernizaci a chování Číny má dva hlavní pilíře. Prvním z nich je přivést Čínu k tomu, aby učinila „správné strategické volby“ cestou jejího zapojení („engagement“) formou vojenských kontaktů (military-to-military, zkráceně „M2M“) a řady dialogů na úrovni diplomacie. Paralelně si však USA připravují záložní plán (chce se říct zadní vrátka) a zajišťují se („hedging“) pro případ vojenského konfliktu. První politika tak usiluje o přeměnu Číny v zodpovědného podílníka mezinárodního systému, druhá politika pracuje na zachování vojenské převahy.

(1) Politika zapojení („engagement“) je oproti reaktivní politice zajišťování založená na aktivním přetváření čínského chování z pozice silnějšího.[305] Můžeme ji rozdělit na dvě části: (a) dialog a (b) dílčí vojenské kontakty („M2M“).

(a) Celkový počet dialogů se podle různých prohlášení členů administrativy pohybuje mezi 50 a 60.[306] Dialogy vycházející obvykle z americké iniciativy pokrývají všechna již dříve zmíněná témata od Tchaj-wanu po proliferaci zbraní do Íránu. Dlouhodobě rostlo jak množství témat, tak diplomatická vážnost jednání (až k dialogu S&ED). Tři dialogy v oblasti obrany zahrnují: Konzultativní rozhovory o obraně[307] (DCT) od roku 1997 (úroveň náměstka ministra obrany), Rozhovory o koordinaci obranné politiky[308] (DPCT) od roku 2005 (úroveň náměstka tajemníka ministra obrany) a rámcovou

[303] United States-China Relations in the Era of Globalization, s. 27.
[304] China’s Expanding Global Influence: Foreign Policy Goals, Practices and Tools, 2008, s. 33.
[305] Viz například prohlášení Davida Sedneyho z ministerstva obrany v: China’s Expanding Global Influence: Foreign Policy Goals, Practices and Tools, 2008, s. 18.
[306] Jejich úplný výčet, stupeň institucionalizace a náplň jednotlivých dialogů se autorovi nepodařilo nalézt.
[307] Defense Consultative Talks
[308] Defense Policy Coordination Talks

Vojenskou námořní dohodu o konzultaci[309] (MMCA) z roku 1997 (úroveň ředitele strategického plánování Pacifického velitelství). Zvláště druhé dva jmenované dialogy jsou zaměřené na zvýšení transparentnosti Číny, její předvídatelnosti a zlepšení jejího chování na moři a ve vzduchu.[310]

(b) Mezi dílčí vojenské kontakty („M2M“) patří vzájemné návštěvy představitelů armád Číny a USA a návštěvy amerických plavidel v čínských přístavech. V roce 2006, kdy vzájemné kontakty zaznamenaly nejvyšší intenzitu, se konalo i společné cvičení ve schopnosti pátrání a záchrany. Vedle symbolického socializačního významu těchto výměn definoval náměstek ministra obrany Douglas Feith jejich cíl jako redukci „rizika chyby, špatného úsudku a nedorozumění“.[311] Tato politika logicky navazuje na reprezentaci Číny jako netransparentní. Vedle toho má však v interakci i další význam. Přerušování a následné obnovování kontaktů ze strany Číny funguje rovněž jako cesta vyjádření čínského protestu proti prodejům zbraní na Tchaj-wan.

Navzdory často opakovaným úspěchům s posílením intenzity dialogů a snaze o zavedení pravidelnosti do vojenských kontaktů je na straně USA patrná frustrace z chybějící vazby mezi sliby a skutečnými činy.[312] Hillary Clinton hovořila v lednu 2011 o tom, že se Čína ocitla v kritickém okamžiku rozhodnutí („critical juncture“),[313] kdy musí začít konat. Ze strany USA je tedy patrné jisté stupňování očekávání od Číny s pociťovaným nárůstem její moci. V prohlášení se přitom ministryně zahraničí neomezila výslovně na vojenský sektor.

(2) Zajišťování není podle Petera Rodmana novým fenoménem, ale historickou praxí obranné politiky USA. Podle jeho svědectví z roku 2006 mělo jít o politiku založenou na logice realismu, podobné zákonu či newtonovské fyzice, jak Rodman tvrdil Číňanům.[314] I přes snahu pracovat s politikou zajišťování jako historicky zakotvenou a tudíž „přirozenou“[315] a legitimní (ať už v politice k Velké Británii do druhé světové války nebo v Clintonově politice „lead and hedge“), za jistý „rok hedgingu“ ve vztahu k Číně je

[309] Military Maritime Consultative Agreement.
[310] KAN, 26.7. 2011, s. 24.
[311] KAN, 26.7. 2011, s. 17.
[312] Mezi řídce zmiňované materiální výsledky patří například zřízení „horké linky“ mezi ministerstvy obrany USA a Číny na přelomu let 2007 a 2008.
[313] CLINTON, 14.11. 2011.
[314] China's Military Modernization and U.S. Export Controls, 2006, s. 38.
[315] China's Role in the World: Is China a Responsible Stakeholder?, 2006, s. 31.

možné považovat letopočet 2006.[316] Tehdy se označení objevilo několikrát v QDR a ve slovníku Roberta Zoellicka, Petera Rodmana, Thomase Christensena nebo Gordona Englanda.[317] Čím méně sdílná podle Zoellicka Čína bude, tím více „hedgingu" uvidíme.[318] Označení samotné plnilo mimo jiné funkci vymezení se vůči politice zadržování („containment"),[319] kterou USA přisuzuje například čínský akademický a mediální diskurz. Používání označení bylo utlumeno s nástupem Obamovy administrativy, politika v něm obsažená však naopak posílila. Pokud se politika zajišťování usadí za hranicemi oficiálního diskurzu jako přirozená norma, bude zabráněno její politizaci jako ofenzivního výjimečného opatření.

Podstata politiky zajišťování je dvojí: (a) prohlubování vztahů ve východní Asii a (b) posilování přítomnosti USA v regionu.

(a) První složku politiky dokládá obnovení důrazu na „stará spojenectví" s Austrálií, Japonskem a Jižní Koreou a rostoucí interakce USA se státy ASEAN. Ta probíhá, jak na úrovni diplomatické, tak také s různou intenzitou v rovině přímé vojenské spolupráce (od konferencí ke společným cvičením). V roce 2010 se Hillary Clinton jako první americký představitel účastnila Východoasijského summitu (EAS) v Hanoji a o rok později přijel na Bali Barack Obama jako „první pacifický prezident [sic]" USA.[320] Spojené státy využily EAS vedle Regionálního fóra ASEAN (ARF), aby podpořily multilateralizaci tématu nezodpovědného čínského chování v Jihočínském moři v souvislosti s tamními teritoriálními spory. Rostoucí počet diplomatických návštěv v zemích ASEAN ilustruje Tabulka 7. Zatímco během prvních čtyř let Bushovy vlády se ASEAN vyskytoval v cestovním plánu ministerstva zahraničí jen zřídka (9x), ve druhém prezidentském období to bylo již 32 cest (zde sehrálo velkou roli také tsunami z Vánoc 2004). Během prvních tří let Obamovy vlády to bylo dalších 44 cest.

[316] Označení se dříve užívalo výrazně méně. Například QDR 2002 sloveso „zajistit" použila jen jednou, a to v obecném smyslu zajištění proti budoucím hrozbám.
[317] England například v říjnu 2006 hovořil o tom, že USA budou pokračovat v zajišťování proti možnosti, že si Čína vybere nepřátelský („hostile") kurz. (ENGLAND, 16.10. 2006)
[318] ZOELLICK, 17.4. 2006.
[319] Viz např. svědectví Thomase Christensena v: China's Role in the World: Is China a Responsible Stakeholder?, 2006, s. 30.
[320] STEINBERG, 11.9. 2010, [navštíveno 2012-04-20].

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Státy ASEAN	1	6	2		11	4	7	10	6	19	19
Austrálie	1	1			1	1	3	1		2	2
Čína	1	2	1	2	4	4	13	13	3	5	9
Japonsko	1	3	1	3	3	4	11	8	1	6	9
Jižní Korea	1	2	2	1	3	2	8	8	1	3	6

Tabulka 7: Oficiální cesty představitelů ministerstva zahraničí USA ve Východní Asii 2001-2011 (vybrané destinace).[321]

(b) Zajišťování v podobě vojenské přítomnosti USA v regionu mělo podle Rodmanova výčtu zahrnovat například častější dislokaci bombardérů na Guam, zvýšení počtu letadlových lodí s jejich skupinami v Pacifiku z pěti na šest či přesunutí 60% útočných ponorek do stejného regionu.[322] Specifickou odpovědí „protivníkům vybaveným sofistikovanými [A2/AD] schopnostmi" je podle QDR 2010 nový americký koncept boje ve vzduchu a na moři („Air-Sea Battle Concept"), jenž by měl být vyvinut.[323] Ronald O'Rourke cituje některé úředníky administrativy, kteří se měli vyslovit k tomuto konceptu a Číně ve smyslu připomínajícím studenou válku se SSSR.[324] Takový výklad se však administrativa snaží potlačit a *dosud* odmítá i spekulace o závodech ve zbrojení.[325] O'Rourke dále jmenuje řadu možných složek konceptu.[326] Důraz na předsunuté („forward-deployed") síly ve východní Asii a Pacifiku zprostředkovaně dokumentuje i vývoj nových zbrojních zakázek USA. Přesun investic od pozemní armády a letectva k námořnictvu dokumentuje graf relativní mezery výdajů na nové nákupy na straně 126. Obama potvrdil nastoupený kurz také ve svém australském projevu na podzim 2011, když hovořil o tom, že americká přítomnost v Asii a Pacifiku bude posilovat navzdory plánovaným škrtům v obraně a že USA jakožto „pacifická mocnost" jsou „zde, aby zůstaly".[327] Mezi bilaterální

[321] Tabulka zahrnuje cesty zástupců USA na postu ministra (Secretary of State), náměstka ministra (Deputy Secretary a Under Secretary), tajemníka ministra (Assistant Secretary) a také cesty viceprezidentů zveřejněné na stránkách Ministerstva zahraničí USA.

[322] China's Military Modernization and U.S. Export Controls, 2006, s. 34. Tato opatření jsou zakotvena v QDR 2006.

[323] Quadrennial Defense Review Report, 2010, s. 32.

[324] O'ROURKE, 30.11. 2011, s. 40.

[325] David Shear z ministerstva zahraničí v únoru 2010 prohlásil, že „USA by byly [na závody] připraveny, pokud by je považovaly za nezbytné," ale nyní je za nezbytné nepovažují. (China's Activities in Southeast Asia and the Implications for U.S., 2010, s. 47)

[326] Vyvinutí nového strategického bombardéru, provádění společných operací ponorek a letounů s technologií „stealth", nové dálkové útočné bezpilotní letouny s dosahem přes 1000 mil (cca 1609 km) využívané více složkami vojenských sil, využití letectva k ochraně námořních základen a dislokovaných námořních sil, provádění společných útoků námořnictva, námořní pěchoty a letectva uvnitř Číny, využití letectva k rozmístění námořních min, společné útoky letectva a námořnictva proti střelám ASAT uvnitř Číny, zvýšení mobility satelitů za účelem ztížení jejich zasažení, společné kyberútoky námořnictva a letectva proti čínským silám A2/AD. (O'ROURKE, 30.11. 2011, s. 40)

[327] Remarks by President Obama to the Australian Parliament, 17.11. 2011. Média si také všímala absence explicitních zmínek o Číně v kontextu, který se k ní jednoznačně vztahoval, a obecné Obamovy snahy neznít konfrontačně. (Obama tells Asia US ‚here to stay' as a Pacific power, 17.11. 2011.)

opatření přijatá Obamovou vládou patří například vytvoření posádky námořní pěchoty v Darwinu nebo dislokace pobřežní vojenské lodi v Singapuru.

Jako doplňkovou součást politiky zajištění lze interpretovat také americká exportní omezení trvající již od událostí Tchien-an-men. Politika USA Číně její modernizaci komplikuje přinejmenším v otázce vývozu vojenských technologií, s čímž souvisí i tlak na zachování embarga ze strany EU a odmítavý postoj k prodejům zbraní do Číny ze strany Rusů, kteří by toho podle USA mohli v delším období litovat.[328] Postřehnutelnou tendencí je v tomto ohledu zúžení počtu kontrolovaných vývozních artiklů při současném zpřísnění exportních kontrol.

Politika USA vychází i v širším (nejen tchajwanském) kontextu z převahy USA jako základního předpokladu. „Potencialita", která je s „hrozbou" ze strany Číny spojována je tak vázána především na vlastnost USA, coby vojensky nadřazené mocnosti. Čína je tedy dosud reprezentována jako nerovnocenný soupeř, jenž však svoji ztrátu rychle dotahuje. Klíčovou otázkou pro USA je, zda se z Číny podaří učinit „zodpovědného podílníka" ve vojenské oblasti dříve než se stane zcela rovnocennou, ne-li nadřazenou. S eventualitou čínské vojenské převahy však americký diskurz pro budoucnost nepočítá. Další otázkou proto je, zda se referenčním objektem potenciální hrozby pomalu nestává samotný status nadřazenosti USA. V takovém případě by mohlo dojít k sekuritizaci Číny, i pokud by se stala „zodpovědným podílníkem" v oblasti dodržování norem a měla zájmy odlišné od USA. Tabulka 8 shrnuje oficiální diskurz tématu čínské vojenské modernizace a chování Číny.

[328] Viz např. jedna z prvních takových poznámek v: WOLFOWITZ, 17.7. 2001.

Téma	Reprezentace Číny: prvky	Změny 2001-2011	Politika USA ve vztahu k Číně	Identita USA: prvky
Čínská vojenská modernizace a chování Číny	Netransparentnost zbrojení a chování Zbrojení nad přirozenou potřebu Země na strategické křižovatce Potenciální hrozba Nepředvídatelnost	Rostoucí A2/AD schopnosti, do budoucna také projekce síly Postupné mírné zvyšování transparentnosti Čína se ocitá v „rozhodujícím okamžiku“	„Zapojení“ cestou dialogu a vojenských kontaktů („Engagement“) „Zajišťování“ („Hedging“) americké vojenské převahy cestou rozvíjení regionálních vazeb USA a posílení vojenské přítomnosti v oblasti	Otevřenost Lídr disponující vojenskou převahou Pacifický národ, asijsko-pacifická mocnost

Tabulka 8: Diskurz tématu čínské vojenské modernizace a chování Číny – shrnutí

4.5 Shrnutí k vojenskému sektoru

Reprezentaci Číny v oficiálním diskurzu bychom pro jednotlivá témata mohli umístit na dvě provázaná kontinua, která spoluurčují stupeň jinakosti, jemuž se přibližují, podle kritéria rovnocennosti a podle vztahu Číny k zájmům USA a normám, jež USA hájí. Výsledky shrnuje Tabulka 9.

Téma	Stupně jinakosti: změna 2001-2011
Tchaj-wan	Nerovnocenný soupeř → → Rovnocenný soupeř
Globální veřejné statky	Nerovnocenný soupeř → Rovnocenný spojenec
Terorismus	Rovnocenný spojenec (slábnoucí význam)
Proliferace	Nerovnocenný soupeř →(?) Rovnocenný spojenec
Vojenská modernizace a chování Číny	Nerovnocenný soupeř → Rovnocenný soupeř/spojenec

Tabulka 9: Oficiální diskurz vojenského sektoru - shrnutí

První okruh zastupují dvě různorodá témata. V případě Tchaj-wanu je Čína reprezentována jako soupeř, který chce prosadit svůj zájem za cenu porušení rovnováhy zbrojení v úžině. Od dřívější nerovnocennosti se však Čína ve zkoumaném období posunula k postavení soupeře rovnocenného. V novém kontextu globálních veřejných statků se Čína podle USA teprve učí poznávat své zájmy, které jsou shodné s USA. Až je pozná, má se za to, že se začne řídit mezinárodními normami. Čína je zde tedy reprezentována jako v pohybu od nerovnocenného soupeře, jenž porušuje normy z důvodu neuvědomělosti, k rovnocennému spojenci.

Ve druhém okruhu terorismus vystupuje jako téma, kde si jsou USA a Čína nejblíže jako rovnocenní spojenci, oba chtějí terorismus porazit a jsou schopni pro to zavádět a dodržovat nové normy. Proliferace jako celek je oproti tomu komplexním tématem, kde Čína rovněž vystupuje jako subjekt, jenž se v některých případech teprve učí rozpoznat, kterému zájmu dát přednost (Írán). Rovněž v prosazování norem nonproliferace Čína

dosud není důsledná (otázka „čínských entit“ a Severní Koreje) a posun od nerovnocenného soupeře k rovnocennému spojenci se tak jeví jako střídavě úspěšný.

Třetí okruh skýtá pro USA největší otazník pro budoucnost. Modernizace Číny napomáhá její rostoucí rovnocennosti, současně se však Čína jen velmi pomalu stává zodpovědnější, více transparentní a předvídatelnou. Ačkoli se často v oficiálním diskurzu setkáme s frází ve smyslu „celkový trend je pozitivní“, intenzivně zaznívá také požadavek kvalitativního zlomu v chování Číny. Ačkoli přesun těžiště politiky od dialogu k zajišťování nelze jednoznačně kvantifikovat, oficiální rétorika vykazuje větší dynamiku spíše v politice druhé.

5 Reprezentace Číny v ekonomickém sektoru

Ekonomický sektor zde chápeme jako analytickou rovinu, kde jsou politizována nebo sekuritizována témata spojená s fungováním ekonomiky státu, jimiž se zabývá obor politické ekonomie. Vymezení analytických okruhů vychází z oddělení dvou skupin témat. V prvním okruhu za referenční objekt považujeme samotnou ekonomiku USA, byť se zde jednotliví mluvčí mohou odvolávat na univerzální principy. Sem spadá zejména téma deficitu obchodní bilance společně s právy duševního vlastnictví a související vybraná témata měnového kurzu a čínských dolarových rezerv. Druhý okruh zahrnuje témata, kdy referenční objekt stojí výše než individuální ekonomika USA a je nejčastěji označován jako globální ekonomická stabilita. Zde se budeme zabývat dvěma tématy, a to čínskou energetickou politikou a postavením Číny v mezinárodním ekonomickém systému.

Na počátku je vhodné připomenout, že samotný základ chápání témat ekonomického sektoru v oficiálním diskurzu USA nemá neutrální povahu, ale je postaven na *politickém* předpokladu univerzální podmínky kapitalismu a liberalismu, jako jediného správného principu fungování světové ekonomiky. Jistota objektivní správnosti tohoto předpokladu je v diskurzu dále spojena s přesvědčením, že dokud bude globální ekonomický systém zaručovat spravedlivý obchod, USA budou schopné díky svým komparativním výhodám konkurovat komukoli. Tímto základem amerického myšlení výrazně neotřásla ani zatím poslední ekonomická krize. Přibyl s ní však nový požadavek globální rovnováhy, které má být dosaženo mimo jiné cestou reforem čínského modelu státního kapitalismu (viz podkapitola 5.2.2).

5.1 Okruh první: Ekonomika USA v ohrožení

5.1.1 Bilaterální obchodní nerovnováha[329]

Hned v prvním roce Bushovy vlády vyvrcholil přijetím Číny do WTO (11.12. 2001) patnáctiletý proces intenzivních jednání. Událost nabyla v oficiálním diskurzu dvojí význam. Jednak měla mít pozitivní dopad na americké společnosti, pracovníky a na zemědělství, jakožto hlavní beneficienty[330] otevření nejlidnatější země a nejrychleji rostoucí ekonomiky na světě. Jednak mělo jít podle Jeffreyho Badera z úřadu vládního

[329] Obchodní nerovnováhou je zde myšlen obchod zbožím a související investice do výroby, popř. investičních celků. Bilance služeb zaznamenává naopak ze strany USA dlouhodobě přebytek.
[330] Renewal of Normal Trade Relations with China, 2001, s. 31.

zmocněnce pro obchod[331] o „rozhodné vítězství reformy v Číně,“[332] jež se stala součástí „na pravidlech založeného“ systému mezinárodního obchodu. Ačkoli Čína samotná měla ze vstupu rovněž těžit, administrativa zdůrazňovala, že USA na rozdíl od Číny žádné nové závazky nepřijaly. Událost výrazně ovlivnila dynamiku oficiálního diskurzu také zrušením politické podmíněnosti udělování statusu normálních obchodních vztahů Číně Kongresem[333] a s ním spojené každoroční debaty o stavu politické reformy a dodržování lidských práv.[334] Vstupem do WTO došlo k permanentnímu udělení tohoto statusu[335] a vazba mezi ekonomickým a politickým sektorem tak byla oslabena.

Ústředním politizovaným tématem ekonomického sektoru po roce 2001 byl rostoucí deficit obchodní bilance s Čínou. Zejména ve slyšeních před výbory Kongresu byla administrativa konfrontována s příběhy obyčejných Američanů, kteří v důsledku nahrazení domácí výroby levným dovozem z Číny přišli o místa. Argumentace oficiálních představitelů se však držela makroekonomické linie a zvětšující se schodek interpretovala jako přinejmenším zčásti přirozený důsledek růstu Číny, na nějž se USA musí adaptovat. Oficiální diskurz tak umírněnou rétorikou omezoval tendenci opakovat scénář „diskurzu ohrožení“, který popisuje Campbell v případě dřívějšího deficitního obchodu s Japonskem.[336] Na druhou stranu, část deficitu měla být podle administrativy způsobena neférovou čínskou obchodní politikou (podobně jako dříve u Japonska). Více než tisíc zákonů a nařízení přijatých v souvislosti se vstupem do WTO tak mělo na straně Číny zajistit částečnou nápravu deficitu. Očekávání na straně oficiálních představitelů (např. Williama Lashe III) hovořila ve prospěch čínských vůdců, kteří měli mít „vážný záměr […] se přizpůsobit“.[337] Oproti čínskému vedení však byly očekávané komplikace s vymáháním nových norem spojovány s místními čínskými úředníky.[338]

V prvních dvou letech po vstupu Číny do WTO byly potlačovány prvky reprezentace, které by Čínu vykreslovaly jako účelového porušovatele norem. Byla

[331] United States Trade Representative (USTR). Funkci tehdy vykonával Robert Zoellick.
[332] WTO Compliance and Sectoral Issue, 2002, s. 1129.
[333] Normal Trade Relations (NTR). Normální obchodní vztahy podmiňovaly udělení doložky nejvyšších výhod.
[334] Naposledy byl status NTR udělen v červnu 2001, kdy George Bush jednoznačně potvrdil nadřazenost ekonomického zájmu 400 000 amerických dělníků a s nimi také farmářů, obchodníků i spotřebitelů s nízkým příjmem závislých na obchodu s Čínou nad krátkodobým kritériem změny v dodržování lidských práv (Statement by the President : Renewing Normal Trade Relations Status for China, 1.6. 2001).
[335] Permanent Normal Trade Relations (PNTR).
[336] CAMPBELL, 1992, s. 224.
[337] WTO Compliance and Sectoral Issue, 2002, s. 1136.
[338] Tamtéž.

v pozici státu, který se adaptuje na své nové závazky a důraz byl kladen na pozitiva jejího členství ve WTO, např. růst amerického vývozu do Číny (a méně již na zvyšující se schodek obchodu). Proti možným protekcionistickým náladám bylo poukazováno na to, že Čína nenesla odpovědnost za recesi domácí ekonomiky v letech 2002 a 2003.[339] Tomuto trendu odpovídala i politika USA, která se zpočátku vyhýbala využívání nástrojů pro řešení sporů před WTO. A navzdory deklarované absenci výjimečného zacházení bylo Číně umožněno, aby na dotazy ostatních členů organizace ohledně dotací odpovídali její zástupci jen ústně a až na jednání tzv. Mechanismu kontroly transformace.[340] Čína byla v prvních letech chápána jako specifická rozvojová země, která potřebuje pomoc v oblasti zavádění nových norem.

Od roku 2003 se pohled na čínské chování začal měnit a do popředí se dostala problematika dotací a bariér obchodu v mnoha různých podobách. James Jochum z ministerstva obchodu v únoru 2004 za největší problémy čínské obchodní politiky označil práva duševního vlastnictví, netransparentnost v oblasti dotační politiky, využívání vlastních standardů jako protekcionistického opatření a další formy diskriminace jako např. vyšší DPH na dovážené polovodiče.[341] Poslední zmiňovaný příklad povolil stavidla americké kritiky. Někteří členové administrativy sice mírnili obavy z obchodního deficitu s Čínou poukazem na přesun výroby v rámci regionu východní Asie a na celkový pokles deficitu se státy Pacifického lemu, negativní dopad čínských dotací byl ale opakován stále častěji.

Ačkoli vzájemný obchod byl podle Randalla Schivera v otázce společného zájmu s Čínou na úrovni boje s proliferací v Severní Koreji nebo boje s terorismem,[342] čínské vymáhání nových norem v očích USA zaostávalo. Čína nedostatečně rychle vstřebávala kýžený „více racionální [a současně] internacionalistický způsob myšlení," jak se vyjádřil Charles Freeman.[343] Tato „absence internacionalismu" se měla projevit například ve vyloučení zahraniční konkurence z čínského průmyslového rozvoje, tj. politiky, která později od 4. pětiletého plánu z roku 2006 vešla ve známost jako „domácí inovace" („indigenous innovation"). Dříve pociťovaná ochota Číny rychle se změnit se z oficiálního diskurzu vytratila. Vymezení identity USA ve vztahu k Číně perfektně ilustruje Jochumovo

[339] United States-China Economic Relations and China's Role in the Global Economy, 2003, s. 17.
[340] Transition Review Mechanism (TRM)
[341] China and the WTO: Compliance and Monitoting, 2004, s. 11.
[342] Tamtéž, s. 17-18.
[343] Tamtéž, s. 24.

vyjádření: „…naším cílem je zlepšovat systémy ostatních zemí, neboť máme ten nejférovější, nejotevřenější a nejtransparentnější systém na světě[.]“[344]

„Diskurz pochopení“ pro čínské těžkosti definitivně vymizel se zprávou vládního zmocněnce pro obchod o vývoji transformace čínské obchodní politiky po vstupu do WTO.[345] Počínaje rokem 2006 měla Čína vstoupit do nové, již třetí fáze přeměny.[346] Čína podle zprávy „jednoznačně vstoupila do řad globálních obchodních mocností, kde – podobně jako Spojené státy, Evropská unie a Japonsko – musí nejen přijmout odpovědnost za plnění závazků, ale také jít za jejich rámec a zajistit pokračující zdraví globálního obchodního systému. [vl. překlad]“[347] Nové postavení Číny kopírovalo linii Zoellickovy vize „zodpovědného podílníka,“ která ve vazbě na rekordní schodek běžného účtu zdůraznila požadavek odolat protekcionostickým tlakům.[348] „Konec líbánků“,[349] avizovaný již v říjnu 2003 náměstkyní obchodního zmocněnce Shiner, se naplno projevil v důraznějším vymáhání zrušení čínské dotační politiky na půdě WTO a v označení dosavadní smířlivé politiky za „anomálii“.[350] Nárůst počtu předložených stížností za oba státy ilustruje Tabulka 10. Zatímco ze strany USA byly stížnosti cíleny na zakázané dotace, Čína si stěžovala na americká protiopatření zavedená v reakci na čínskou obchodní politiku nebo např. jako odveta za příliv čínských pneumatik v roce 2009.[351]

Stěžovatel	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012*	Celkem
USA				1		1	3	2	1	3	1	1	13
Čína		1					1	1	2		1		6

Tabulka 10: Vzájemné stížnosti podané ve WTO ze strany USA a Číny v letech 2001-2012, *předběžný údaj (Zdroj: WTO)

Politika USA ve druhém Bushově funkčním období i později po nástupu Obamy odpovídala přesvědčení, že čínským slibům nelze věřit a pro dosažení skutečné změny je potřeba rozhodného přístupu, který už nebude podmíněn ohledy na náročnost procesu reforem v Číně. Pro USA tak zůstaly jen dvě vnitřní podmínky: (1) čínské opatření představuje „hrozbu“ celému odvětví a má čistý negativní efekt a (2) přesvědčení, že konkrétní odvetou USA dosáhnou nápravy. Vysoce institucionalizovaný nástroj řešení

[344] Tamtéž, s. 43.
[345] U.S.-China Trade Relations: Entering a New Phase of Greater Accountability and Enforcement : Top-to-Bottom Review, 2006.
[346] První fáze měla trvat od 1986 do vstupu do WTO v prosinci 2001, druhá pak od roku 2001 do roku 2006.
[347] Tamtéž, s. 11.
[348] ZOELLICK, 21.9. 2005.
[349] United States-China Economic Relations and China’s Role in the Global Economy, 2003, s. 45.
[350] China’s WTO Compliance and Industrial Subsidies, 2006, s. 11.
[351] V případě pneumatik došlo podle Wayne Morrisona i na odvetu v podobě omezení dovozu drůbeže a aut. (MORRISON, 30.9. 2011, s. 36)

sporů ve WTO využívaly USA podle představitelů administrativy jedině, pokud se jevil jako nejefektivnější.[352] Podobně jako v jiných tématech i zde hrála prvotní úlohu bilaterální jednání, nejprve prostřednictvím velvyslance, a postupně v rámci rostoucího počtu dialogů od tradiční Společné obchodní komise (JCCT)[353] přes Strategický ekonomický dialog po specializované dialogy pro jednotlivá odvětví (např. Dialog pro ocel). USA nadále Čínu monitorovaly v rámci procesu vyhodnocování obchodní politiky (TPR),[354] kde jí však již nebyly přiznány dřívější výhody.[355]

Oficiální diskurz ale neovládaly jen negativní prvky reprezentace. Přinejmenším od roku 2007, kdy ministr financí Henry Paulson ohlásil bod obratu ve vzájemném obchodu[356], tj. rychlejší tempo růstu vývozu do Číny než tempo dovozu, se začalo hovořit o přínosu Číny ke tvorbě pracovních míst v USA. Rovněž na poli investic přibývaly příběhy úspěšného pronikání amerických společností[357] do Číny (např. Westinghouse). Paulson rovněž odmítl označování čínského ekonomického růstu za hrozbu a naopak zdůraznil, že je zájmem USA, aby se Číně dařilo dobře, protože její prosperita je vítězstvím pro obě strany („win-win“).[358] Již před ekonomickou krizí se tak v oficiálním diskurzu začalo prosazovat přesvědčení o vzájemné závislosti obou ekonomik.

Diskurz Obamovy administrativy se vyznačuje důrazem na větší neústupnost, než vykazovala vláda George Bushe.[359] V přístupu k sankcím ve WTO se nynější vláda vůči minulé explicitně vymezuje. Současně však USA nepředpokládají, že by se deficit v budoucnu mohl zcela vytratit, a usilují o otevření nových trhů například cestou dohody o volném obchodu s Jižní Koreou (KORUS FTA) nebo prohloubením a rozšířením Trans-pacifického partnerství (TPP). Nově je výrazně akcentována problematika liberalizace čínských veřejných zakázek. Roste frekvence a urgentnost, s jakou je opakován požadavek na „spravedlivé hrací pole“ („level playing field“). Ten zazněl i v Obamově prohlášení o

[352] WTO je v oficiálním diskurzu považována jako neutrální nástroj řešení sporů. Podle náměstka zmocněnce pro obchod Timothy Stratforda se zde USA odlišují od čínských vůdců, kteří každý spor vidí prizmatem národního statusu. (China's WTO Compliance and Industrial Subsidies, 2006, s. 27-30)
[353] Komise byla založena již v roce 1983.
[354] Trade Policy Review, probíhá od roku 2006 jak multilaterálně ve WTO, tak na bilaterální bázi v rámci hodnotících zpráv zpracovávaných ze strany USA.
[355] Například zmíněné ústní reakce na otázky členských států.
[356] The Treasury Department's Report to Congress on International Economic and Exchange Rate Policy (IEERP) and the U.S. China Strategic Economic Dialogue, 2007, s. 8.
[357] Pro velmi čtivou evoluci amerických investic v Číně viz KARABELL, 2009.
[358] The Treasury Department's Report to Congress on International Economic and Exchange Rate Policy (IEERP) and the U.S. China Strategic Economic Dialogue, 2007, s. 30.
[359] Obama například zdůraznil, že jeho vláda si na Čínu stěžovala téměř dvakrát více než předchozí administrativa. Remarks by the President in State of the Union Address, 25.1. 2012.

stavu unie z roku 2012, kde Obama slíbil Američanům, že pokud bude požadavek splněn, „Amerika vždy zvítězí“.[360] Obamova důrazná politika měla mít své úspěchy například v čínské redukci počtu opatření v rámci již zmíněné politiky domácích inovací. Výzvou pro budoucnost zůstává nadále například vyjednání bilaterální smlouvy o investicích.

Pro úplnost stručně shrňme vývoj diskurzu v oblasti duševního vlastnictví. Porušování práv duševního vlastnictví zastává ve vztahu k tématu deficitu obchodu a také investic zvláštní roli coby „srdce americké komparativní výhody“.[361] Čínští výrobci prosluli v USA schopností padělat vše od autodílů po zapalovače Zippo.[362] USA přitom v období 2001-2011 pozorovaly jen velmi pomalé změny ve vymáhání zákonů proti pirátství a v oblasti ochrany průmyslového vlastnictví. To má jednak dopad na obchod jako určitá forma dotací, neboť čínští výrobci jsou zvýhodněni např. neplacením licenčních poplatků americkým společnostem, jednak dochází k odrazení „high-tech“ investic z USA z obavy před krádežemi technologických postupů. Podobně jako jinde v ekonomickém sektoru i zde USA zdůrazňují, že vymáhání norem, k nimž se Čína zavázala např. přistoupením ke smlouvě TRIPs v rámci WTO,[363] je v dlouhodobém zájmu Číny a ta se jej musí naučit znát a respektovat.

Z pohledu stupňů jinakosti lze vývoj tématu nerovnováhy obchodní bilance v oficiálním diskurzu charakterizovat jako posun od nerovnocenného spojence v období jejího vstupu do WTO a krátce po něm k již vyspělejšímu, byť stále nerovnocennému soupeři okolo roku 2006. Poslední roky opět vykazují ambivalentní tendenci. Zatímco Čína je stále více vnímána jako rovnocenná a USA kladou důraz na provázanost společných zájmů, sílí také důraz na porušování norem (například v případě vývozních kvót na vzácné zeminy, jejichž je Čína téměř monopolním exportérem[364]). Čína se tak nachází na hranici rovnocenného spojence a soupeře.

5.1.2 Měnový kurz

V období 2000-2005 se deficit obchodní bilance USA s Čínou více než zdvojnásobil z necelých 84 miliard dolarů na 202,6 miliard.[365] Onu „nepřirozenou“ část tohoto deficitu měl přitom vedle subvencí a nedodržování práv duševního vlastnictví

[360] Tamtéž. Rovněž celkový počet zmínek v prohlášeních o stavu Unie dlouhodobě roste.
[361] The U.S.-China Economic Relationship, 2011, s. 58.
[362] Is China Playing By the Rules? Free Trade, Fair Trade, and WTO Compliance, 2003, s. 28.
[363] Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights (Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví).
[364] Podíl představuje asi 97%. (MORISSON, 30.9. 2011, s. 28)
[365] MORRISON, 30.9. 2011, s. 2.

zapříčiňovat také fixní měnový kurz. Na Čínu bylo stále méně pohlíženo jako na rozvojovou zemi, jež si v zájmu stability může dovolit zavěšení kurzu na dolar, a oficiální diskurz dospěl zejména díky tlaku Kongresu do fáze politizace tohoto tématu. V dubnu 2005 Kristin Forbes z prezidentovy Rady ekonomických poradců hovořila o tom, že „nastal správný čas pro Čínu" opustit dosavadní měnovou politiku.[366] Požadavek byl napojen na obavu z možného přehřátí čínské ekonomiky, jindy byl zase spojován s obecně žádoucím principem volného obchodu.

Rétorika o podhodnoceném čínském juanu (renminbi)[367] byla velmi opatrná přinejmenším ze dvou důvodů: (1) v administrativě neexistovala shoda o čistém dopadu na americkou ekonomiku,[368] (2) označením Číny za manipulátora měny[369] by se administrativa vystavila požadavku Kongresu na přijetí odvetných opatření, jež by podle ní mohla poškodit bilaterální ekonomické vztahy. Politika USA se omezovala na kontrolu čínského chování, bilaterální dialog a vytváření multilaterálního diplomatického tlaku ve spolupráci se státy G7, Mezinárodním měnovým fondem (MMF) nebo Asijskou rozvojovou bankou.

Od července 2005 do července 2008, kdy Čína přesedlala na jistou kombinaci řízeného a plovoucího kurzu, posílil juan přibližně o 21%, zatímco deficit obchodní bilance dále rostl.[370] Tento kontext neumožňoval jednostrannou politizaci čínské měnové politiky jako rozhodující příčiny obchodního deficitu. Oficiální diskurz tedy s požadavkem na postupné úplné uvolnění kurzu pracoval spíše jako s postulátem liberalismu, než jako s opatřením, které mělo vymazat schodek v obchodu s Čínou.

Během období krize Čína juan opětovně připoutala k dolaru až do června 2010, kdy znovu zavedla řízený plovoucí kurz. Obamova administrativa považuje dosavadní mírné posilování za „neospravedlnitelně"[371] pomalý proces. Požadavek na rychlejší zhodnocení je přitom napojen nejen na obchodní deficit (popř. ztrátu pracovních míst), ale

[366] United States-China Economic Relations and China's Role in the World Economy, 2005, s. 23.
[367] Nejvyšší odhady posledních let hovoří až o padesátiprocentním podhodnocení. (MORISSON, LABONTE, 19.12. 2011, s. 17)
[368] Zavěšení měny snižovalo riziko pro čínské investory a zvyšovalo předvídatelnost dolarového trhu. Dolary v čínské držbě tak mohly být s výhodnou sazbou půjčovány do USA, mimo jiné cestou nákupu amerického dlouhodobého dluhu.
[369] Za „manipulátora měny" byla Čína v pololetních zprávách ministerstva financí naposledy označována v období od května 1992 do července 1994. (MORISSON, LABONTE, 19.12. 2011, s. 9)
[370] Tamtéž, s. 21.
[371] China's Currency Policies and the U.S.-China Economic Relationship Before the Senate Banking, Housing, and Urban Affairs and House Ways and Means Committees, 16.9. 2012.

v posledních letech je již pravidelně doprovázen poukazem na to, že jde o čínský zájem a stejně tak o zájem světové ekonomiky. Problematika měnového kurzu je tak stále silněji artikulována jako univerzální požadavek, na jehož nedodržení shodou okolností nejvíce doplácejí USA.

Rétorika Obamova ministra financí Timothy Geithnera přitvrdila v urgentnosti požadavku. Podobně jako předchozí administrativy však ani ta současná Čínu v pololetních zprávách pro Kongres za manipulátora měny neoznačila (mimo jiné z definičních důvodů[372]), byť její představitelé (např. Lael Brainard[373]) poukazují na výši kurzu dlouhodobě neodpovídající rovnovážnému stavu. Vedle diplomatické snahy o nápravu je za reakci na chování Číny považováno také kvantitativní uvolňování (rozšiřování měnové báze). To dosáhlo v období od března 2009 do září roku 2011 objemu 2 bilionů dolarů.[374] V širším veřejném diskurzu se hovořilo o „měnových válkách“[375] a snaze USA oslabit dolar za účelem zvýšení vlastní konkurenceschopnosti. Oficiální diskurz však přímou vazbu mezi tímto výjimečným ekonomickým opatřením a podhodnocenou čínskou měnou neartikuluje, nemůžeme tedy mluvit o sekuritizaci tématu.

Reprezentace Číny se během zkoumaného období posunula od nerovnocenného soupeře, jehož nedodržování norem bylo tolerováno v důsledku jeho nerozvinutosti, blíže soupeři rovnocennému.

5.1.3 Čínské dolarové rezervy

Podobně jako měnový kurz způsobuje také téma rostoucích čínských dolarových rezerv četné víry v akademickém diskurzu i mezi členy Kongresu. Hrozbu ekonomické bezpečnosti mohou podle některých politiků[376] představovat kumulované dolarové rezervy Číny, které narostly z 215 miliard dolarů na konci roku 2001 na 3,2 bilionu dolarů v červnu 2011.[377] Debata na jedné straně hovoří o čínské strukturální moci nad USA, jež plyne z možnosti případného rychlého rozpuštění části rezerv držených v podobě vládních dluhopisů (T-Bills).[378] Na straně druhé by ale Čína znehodnotila také zbývající

[372] Je stanovena podmínka přebytku běžného účtu ve vztahu s větším počtem zemí. Otázkou zůstává také úmysl Číny. (MORISSON, LABONTE, 19.12. 2011, s. 9)
[373] The U.S.-China Economic Relationship, 2011, s. 97.
[374] MORISSON, LABONTE, 26.9. 2011, s. 12-13.
[375] Viz např. James Rickards sees 'Currency Wars' destroying dollar, 26.12. 2011.
[376] MORISSON, LABONTE, 26.9. 2011, s. 11.
[377] Tempo nárůstu se přibližně zdvojnásobilo v roce 2007, tedy v předkrizovém období. Tamtéž, s. 4.
[378] Cena dluhopisů by tak poklesla a USA by si musely půjčovat za vyšší úrokovou míru.

nerozpuštěné rezervy, došlo by pravděpodobně ke zhodnocení juanu a čínské exporty by v USA zdražily.

Dvojsečnost „finanční zbraně“ obecně vede k opatrnosti oficiálního diskurzu, jenž se politizaci tohoto tématu dlouhodobě vyhýbal. V roce 2003 náměstek ministra financí Taylor považoval americký trh s cennými papíry za dostatečně „široký, hluboký a likvidní“[379] a v půjčování od Číny neviděl problém.[380] O dva roky později Kristin Forbes poukazovala na vyšší podíl dluhopisů držených Japonskem než Čínou[381] a obavy z možného čínského zneužití finanční páky nepodpořil ani Henry Paulson v roce 2007.[382] Obamova administrativa pak svůj postoj demonstrovala při řešení domácí krize v letech 2009 až 2011 jasnou politikou ve vztahu k Číně, kdy se snažila upevnit přesvědčení čínských investorů o nízké rizikovosti dluhopisů USA.[383] Oficiální diskurz v této konkrétní otázce tedy usiloval o depolitizaci. Rostoucí federální dluh (z osmi procent vlastněný Čínou)[384] byl však označen za součást globální strukturální nerovnováhy, která přispěla k ekonomické krizi.

Jelikož se administrativa svým zájmem na čínském nákupu federálního dluhu při zachování nízkých úrokových sazeb příliš nechlubí, pro analýzu explicitní reprezentace Číny chybí podklady. Zájem USA je čitelný zejména z jejich politiky a ta v tomto kontextu zachází s Čínou jako s rovnocenným spojencem. Reprezentace Číny v prvním ekonomickém okruhu shrnuje Tabulka 11.

[379] United States-China Economic Relations and China’s Role in the Global Economy, 2003, s. 48.
[380] China’s Exchange Rate Regime and its Effects on the U.S. Economy, 2003, s. 20.
[381] United States-China Economic Relations and China’s Role in the World Economy, 2005, s. 79.
[382] The Treasury Department’s Report to Congress on International Economic and Exchange Rate Policy (IEERP) and the U.S. China Strategic Economic Dialogue, 2007, s. 11-14.
[383] Číňané mezitím začali preferovat krátkodobé dluhopisy před dříve nakupovanými dlouhodobými.
[384] Údaj z března 2011. MORISSON, LABONTE, 26.9. 2011, s. 14.

Téma	Reprezentace Číny: prvky	Změny 2001-2011	Identita USA: prvky	Politika USA ve vztahu k Číně
Deficit obchodní bilance	Integrující se rozvojová ekonomika v nesnázích se zaváděním reforem Částečná odpovědnost za obchodní nerovnováhu Absence internacionalistického myšlení Netransparentní protekcionistická politika dotací a bariér obchodu	Důraz na čínskou neochotu k rychlé změně Rostoucí význam Číny pro ekonomiku USA	Integrátor Číny Nejvíce férový, otevřený a transparentní systém světa Vymahatel „spravedlivého hracího pole“	Výjimečné zacházení ve WTO Bilaterální i multilaterální monitoring a konzultace reforem Od roku 2006 rozhodný přístup ze strany USA, nárůst využívání WTO pro řešení sporů Rozšiřování trhů
Měnový kurz	Čína přestává být rozvojovou zemí Čínská politika poškozuje americké vývozce Nevhodnost zavěšeného kurzu pro další růst Číny	Neospravedlnitelně pomalé posilování Důraz na univerzálnost požadavku plovoucího měnového kurzu	Vymahatel „spravedlivého hracího pole“	Monitoring, bilaterální dialog, multilaterální diplomacie, spolupráce s institucionálními aktéry (MMF) Podpora čínského nákupu amerického dluhu
Čínské dolarové rezervy	Dolarové rezervy Číny nepředstavují problém	Relativně stabilní Napojení na diskurz globální ekonomické nerovnováhy	Nenalazeno	Snaha udržet si Čínu jako zdroj levného kapitálu

Tabulka 11: Diskurz témat deficitu obchodní bilance, měnového kurzu a čínských dolarových rezerv – shrnutí

5.2 Okruh druhý: Čínská odpovědnost v globální ekonomice

Kapitola 5.1 shrnovala vývoj reprezentace Číny v období po vstupu do WTO s důrazem na bilaterální interakci. Čínské členství v organizaci však bylo politizováno rovněž ve vztahu k referenčnímu objektu globální ekonomiky. Snaha o zodpovědné čínské podílnictví patrná od přelomu let 2005 a 2006 (viz výše) stavěla na předpokladu, že Čína z mezinárodního systému čerpá mnoho výhod, aniž by se řídila všemi jeho pravidly. Tuto linii diskurzu zastupuje téma trhu s energetickými surovinami spojené s energetickou bezpečností. S rokem 2008 se však před USA a Čínou objevila společná hrozba světové ekonomické krize, která se stala nepřítelem oběma států. Sekuritizace krize v USA otevřela nové diskurzivní možnosti reprezentace Číny, jimž se věnuje podkapitola 5.2.2.

5.2.1 Energetická politika Číny

V září 2005 Robert Zoellick poněkud nelichotivě hovořil o čínské „merkantilní strategii," jež plynula z čínské „žízně po energii".[385] Čína se měla snažit „zamknout" pro sebe energetické zdroje obchodem s režimy, které „škodí její reputaci," a obcházela tak surovinový trh.[386] Negativní prvky reprezentace převládaly i v následujících letech. Čínské státem vlastněné podniky (např. CNOOC nebo Sinopec) uzavíraly exkluzivní smlouvy na nákup africké ropy, popř. za tímto účelem investovaly do místních společností (např. súdánský Petrodar).

V oficiálním diskurzu Čína figurovala jako narušitel tržních mechanismů nejméně v dalších dvou ohledech. (1) Čína způsobovala nerovnováhu na trhu tím, že regulovala ceny v domácí ekonomice. Nižší ceny pro čínské podniky a obyvatele přinášely uměle vysokou poptávku po energetických surovinách (tj. především po ropě) v Číně a z toho plynula snížená nabídka na světovém trhu. (2) V důsledku toho, že si neopatřila strategické ropné rezervy na 90 dní, jak je vyžaduje Mezinárodní agentura pro energii (IEA) při OECD, způsobovala Čína podle USA také cenové šoky na globálním trhu s ropou. Její chování tedy mělo v oficiálním diskurzu k zodpovědnosti daleko.

Když v roce 2008 dosahovala cena ropy svého dosavadního historického maxima, USA apelovaly na čínskou ochotu ke spolupráci. Daniel Sullivan z ministerstva zahraničí zdůrazňoval podobnost s Čínou hned v sedmi následujících bodech: (1) USA a Čína patří k největším producentům ropy na světě, (2) jsou dvěma největšími výrobci elektřiny, (3) oba státy závisí na uhlí, (4) jsou dvěma největšími znečišťovateli atmosféry, (5) a současně dvěma z největších dovozců ropy, (6) Čína dohání USA ve spotřebě primární energie a (7) společně tak čelí výzvám, jež jdou za hranici dnešních cen ropy.[387] Sullivan se tak vymezil vůči *těm*,[388] co tvrdí, že čínská poptávka po energii postupuje v „kolizním kurzu" k potřebám USA.[389] Naopak, USA a Čína podle něj stojí před výzvou rostoucích cen společně a to se odráží i v kooperativním přístupu, který USA vůči Číně uplatňují v rámci Dialogu energetické politiky (angl. EPD, zahájeném již v roce 2004). Podle Sullivana se

[385] ZOELLICK, 21.9. 2005.
[386] Tamtéž.
[387] SULLIVAN, 20.5. 2008.
[388] Zde je na místě malá odbočka. Oficiální diskurz USA se často vymezuje vůči tomu, co tvrdí *někteří.* Ať už jde o nevyhnutelnost vojenského konfliktu, vnímání čínského ekonomického vzestupu jako hrozby či o poptávku po energetických zdrojích, tito *někteří* („some") se téměř vždy ve svém hodnocení mýlí. O koho přesně jde a zda *někteří* pocházejí zevnitř či zvnějšku administrativy není vždy jasné, být *některým* se však vždy rovná tomu být krátkozraký, nekonstruktivní, popř. přehnaně pesimistický.
[389] SULLIVAN, 20.5. 2008.

v roce 2008 zdálo, že Čína rozvíjí podobné názory na energetickou politiku jako USA. To se mělo projevit v čínské aktivitě při pořádání první ministerské konference za účasti pěti hlavních spotřebitelů energie (USA, Číny, Japonska, Indie a Jižní Koreje) nebo během jednání SED III. V odkazu na Daniela Yergina a obecněji na Roberta Zoellicka podpořil Sullivan čínské členství v IEA.

Snaha o přijetí normy tržního mechanismu a jeho ochrany ze strany Číny po nástupu Obamy pokračovala, spolu s ní však také negativní reprezentace merkantilistického chování Číny v Íránu, Súdánu či v Barmě.[390] V těchto státech je podle USA čínský energetický zájem nadřazen univerzální normě podpory dobrého vládnutí. Obecně však USA nevykreslovaly čínské obchody v Africe jako negativum, stavěly se proti metafoře „hry s nulovým součtem“[391] a upozorňovaly jen na dílčí případy porušování norem, kdy čínská aktivita směřovala proti mezinárodním sankcím.

Hledání podobnosti v oblasti zájmu se po nástupu Obamy nově soustředilo na výzvy environmentálního charakteru. To se odrazilo ve zvýšené míře spolupráce v oblasti výzkumu čisté energie a dosahování energetických úspor. Reprezentace Číny odpovídala v oblasti společného zájmu stupni spojence, zatímco v oblasti tržních norem zaostávala. I zde tedy musíme konstatovat, že posun k rovnocennému postavení energetické mocnosti probíhal rychleji než proměna ze soupeře ve spojence, který by se řídil společnými normami.

5.2.2 Globální nerovnováha a ekonomická krize

Jestliže v předkrizovém období se oficiální diskurz věnoval téměř výhradně otázce „spravedlivého hracího pole“ a v jejím rámci především odstranění bariér ve vzájemném obchodu, po nástupu krize výrazně zesílil požadavek na hlubší změnu čínského modelu státního kapitalismu jako celku a také na rychlejší odklon od vývozní orientace Číny v zájmu světové ekonomické rovnováhy. Vnitřní změna se měla doplňovat s větší rolí Číny v mezinárodní reformě finančního systému a fungování globální ekonomiky. A stejně jako v případě dalších témat, i zde nelze americké hájení globální ekonomiky oddělit od ochrany ekonomiky vlastní a její dominantní pozice ve stávajícím systému.

Už během vlády George Bushe Čína začala provádět reformy, které z ní měly učinit „národ spotřebitelů a nikoli spořitelů,“ jak se vyjádřil během setkání s Chu Ťin-tchaem

[390] STEINBERG, 24.9. 2009.
[391] Steinberg také prohlásil, že USA nevnímají Čínu jako konkurenta. (STEINBERG, 24.9. 2009)

v roce 2006 prezident USA.[392] Mělo tak dojít k postupné nápravě nerovnovážného stavu, kdy Čína dosahuje míry úspor blízko 50% a nedováží z ostatních států (především z USA) tolik, kolik by mohla,[393] zatímco její růst je tažený exportem. Téma nabylo na intenzitě v souvislosti s ohlášenou snahou Obamovy administrativy snížit fiskální deficit a zadluženost domácností cestou omezování spotřeby. David Loevinger z ministerstva financí prohlásil v roce 2009 na adresu Číny, „že její růstový model se musí změnit, neboť tu jsou probíhající změny v USA“[394] a Čína nemůže záviset na americké spotřebě, pokud chce dále růst.

USA předepsaly Číně celou řadu dílčích reforem, které by měly globální ekonomiku pomoct vrátit opět do rovnováhy („rebalance“). Ačkoli samotná opatření nová nejsou a můžeme je vysledovat zpět minimálně k Henrymu Paulsonovi, po nástupu Geithnera (specialisty na Čínu a Paulsonova kolegy z Goldman Sachs) byly požadavky opakovány s větší urgencí. Jde zejména o zvýšení příjmů domácností, posílení sociálního zabezpečení včetně reformy zdravotnictví,[395] finanční reformy (například širší poskytování úvěrů a pojištění čínským domácnostem), uvolnění regulace cen a úrokových sazeb nebo zavedení již zmiňovaného plovoucího měnového kurzu.[396] Tyto změny by měly také přinést přesměrování čínské produkce do oborů lehkého průmyslu, zvýšit zaměstnanost a prospět nižší spotřebě energie. To všechno by Čína měla provést pro globální ekonomiku ve spolupráci s USA, s nimiž by teď měla veslovat na jedné lodi.[397] Bez provedení reforem by jak Čína, tak svět rostly pod svým potenciálem.[398]

Nástrojem ovlivnění Číny se měl stát nový Strategický a ekonomický dialog (S&ED). Ačkoli se USA vymezovaly vůči chápání S&ED jako nové skupiny G2, považovaly shodu v rámci dialogu za rozhodující pro fungování G20. USA vnímaly čínské chování během řešení krize jako komplementární ke svému a Geithner uvítal skladbu čínského stimulačního balíčku, jenž měl směřovat k posílení čínské domácí poptávky. Vzájemná závislost dvou největších ekonomik světa byla v Geithnerově rétorice

[392] President Bush Meets with President Hu Jintao of the People’s Republic of China, Hanoi Daewoo Hotel, Hanoi, Vietnam, 19.11. 2006.
[393] Oproti tomu míra osobních úspor v USA dosahovala nulových i záporných hodnot.
[394] U.S.-China Relations: Maximizing the Effectiveness of the Strategic and Economic Dialogue, 2009, s. 20.
[395] Čtenář se zde možná neubrání ironickému úsměvu.
[396] GEITHNER, 1.6. 2009.
[397] CLINTON, GEITHNER, 27.7. 2009. Za postřehnutí stojí četné využívání citátů čínských mudrců (např. Meng-c) i jednotlivých označení (např. „harmonie“ ve slovníku Henryho Paulsona) v textech a projevech o Číně.
[398] GEITHNER, 10.6. 2010.

posledních let ale stále mírně vychýlena ve prospěch USA. Zatímco o Číně hovořil jako o státu, který USA *potřebuje*, ve druhém směru již hovořil o tom, že USA ze vztahu *také významně těží*.[399] USA se staví do pozice zakladatele multilaterálního systému obchodu a investic, který vznikl „dekády před tím než se Čína začala otevírat světu".[400] Má tedy být především zájmem Číny provádět reformy, jež po ní Obamova administrativa požaduje, aby z tohoto usazeného systému mohla Čína dále těžit. Robert Hormats z ministerstva zahraničí označil v roce 2011 za klíčovou otázku pro příštích pět let, zda se Čína bude držet systému trhu a pravidel či zda bude usilovat o dramatickou změnu stávajícího systému.[401] Čína je přitom stále chápána jako zvláštní kombinace ekonomické mocnosti s globální zodpovědností a rozvojové ekonomiky s mnoha vnitřními problémy.[402]

Státní kapitalismus je podle Hormatse „novou výzvou globálnímu konsenzu o otevřených trzích a konkurenci,"[403] což Hormats doložil statistikou 41 čínských státem vlastněných podniků (SVP), které byly v roce 2011 v žebříčku Fortune 500.[404] Vedle uměle konkurenceschopných SVP dále existuje celá řada státem podporovaných podniků (SPP). „Mnozí v Číně" si přitom ekonomickou krizi podle Hormatse vyložili právě jako vítězství svého modelu, tj. způsobem, který USA vnímají jako potenciálně ohrožující pro existující systém. USA tedy musí jak bilaterálně, tak multilaterálně přesvědčit Čínu o nevhodnosti jejího modelu pro další růst a o nutnosti dalších reforem. V rámci dialogu USA poukazují na neefektivnost SVP. Jako určité páky při tom mohou využívat tři Geithnerem uvedené zájmy Číny: (1) lepší přístup k americkým „high-tech" produktům, (2) větší možnosti investovat v USA a (3) poskytnutí stejných podmínek přístupu na trh, jakým se těší tržní ekonomiky.[405] Se Sekretariátem OECD pak USA v roce 2011 spolupracovaly na vytvoření Rámce konkurenční neutrality (Competitive Neutrality Framework), který se má stát novým multilaterálním návodem, jak se vyrovnat s problémy řízení společností ve státním kapitalismu.[406] Další mnohostranné nástroje představuje G20, MMF nebo WTO.

[399] GEITHNER, 12.1. 2011.
[400] Tamtéž.
[401] HORMATS, 18.5. 2011.
[402] Tamtéž.
[403] HORMATS, 3.5. 2011.
[404] Tamtéž.
[405] GEITHNER, 12.1. 2011.
[406] HORMATS, 3.5. 2011. Australský koncept konkurenční neutrality se tak stal jedním z nástrojů americké politiky.

Čína se podle USA zatím plně neztotožnila se systémem liberalismu. Světová krize v tomto ohledu měla navíc smíšený dopad. Jednak vedla k určité fiskální spolupráci, jednak měla posílit čínské pochybnosti o smysluplnosti provádění reforem požadovaných ze strany USA. Ačkoli Čína pomalu rozpoznává svůj zájem na fungování globální ekonomiky, jenž se doplňuje se zájmem USA, mezinárodním pravidlům se přizpůsobuje jen v nedostatečném rozsahu. Zůstává tak v amerických očích stále spíše soupeřem, jehož ekonomická síla neustále narůstá. Reprezentace Číny ve druhém okruhu shrnuje Tabulka 12.

Téma	Reprezentace Číny: prvky	Změny 2001-2011	Identita USA: prvky	Politika USA ve vztahu k Číně
Energetická politika	Společný zájem na spolehlivých dodávkách zdrojů Merkantilní chování, „zamykání“ zdrojů	Náznaky podobného chápání zájmu Stagnace v nedodržování norem Větší důraz na společné environmentální výzvy	Integrátor Číny Ochránce svobodného trhu s energetickými zdroji	Bilaterální dialog (EPD, SED, S&ED) Multilaterální dialog a nástroje (G8+3, konference 5 států, IEA)
Globální nerovnováha a ekonomická krize	Komplementarita, oboustrannost zájmů, společná odpovědnost, nepostradatelnost Dvojí povaha ekonomické velmoci a rozvojové ekonomiky Neudržitelný model státního kapitalismu, výzva globálnímu systému a americkým pracovním místům	Stupňující se požadavek strukturálních reforem	Zakladatel a garant mezinárodního ekonomického systému Vymahatel „spravedlivého hracího pole“	Fiskální restrikce Bilaterální dialog (S&ED) Multilaterální nástroje (G20, OECD, MMF, WTO)

Tabulka 12: Diskurz témat energetické politiky a globální nerovnováhy a ekonomické krize – shrnutí

Shrnutí k ekonomickému sektoru

Nalezené prvky reprezentace opět můžeme shrnout podle typologie stupňů jinakosti s pomocí kritéria rovnocennosti a dvojího kritéria společného zájmu a dodržování společných norem.

V prvním okruhu byla izolována témata, kde jako referenční objekt vystupuje ekonomika USA. Téma obchodní bilance s Čínou prodělalo vývoj od počáteční euforie spojené s představou společného zájmu a úmyslu Číny rychle se přizpůsobit pravidlům Světové obchodní organizace. Postupně došlo k výrazné politizaci čínských ochranářských

opatření v podobě různých bariér obchodu a na Čínu se začalo pohlížet jako na (o něco méně) nerovnocenného soupeře. Zatímco čínská ekonomika vyrostla (nyní druhá největší na světě) a s ní její význam v mezinárodním obchodu, oficiální diskurz stále nerozhodl, jak se na Čínu dívat. Vzhledem k nezanedbatelnému množství politizovaných případů porušení norem svobodného obchodu je však reprezentace Číny blíže rovnocennému soupeři než spojenci.

V případě čínské politiky měnového kurzu se postupně vytratila původní tolerance k udržování kurzu juanu pod jeho rovnovážnou hodnotou a z Číny jako nerovnocenného soupeře se stal soupeř rovnocenný. Vzhledem ke snaze depolitizovat téma čínské páky spojené s držbou dolarových devizových rezerv, nelze v případě tohoto tématu Číně jednoznačně přiřadit k některému ze stupňů jinakosti.

Druhý okruh se zaměřil na témata, kde za referenční hodnoty považujeme fungování mezinárodního ekonomického systému. Čínská politika obcházení trhu při nákupu energetických zdrojů, tj. zejména ropy, byla v USA politizována přinejmenším od poloviny Bushovy vlády. Čína podle amerických představitelů dosud nedocenila význam svobodného trhu a z toho plyne její nedostatek respektu pro tržní tvorbu cen energetických surovin. Co do významu čínské energetické poptávky si však Čína s USA v ničem nezadá a stala se tak rovnocenným Druhým dříve než z ní jako ze soupeře USA stihly učinit spojence. Současný stav se tedy opět více blíží soupeři, který s USA nesdílí plně ani zájem ani normy. Trend však podle USA směřuje k přeměně Čína ve spojence.

Poslední téma – globální nerovnováha a ekonomická krize se vyznačuje na jednu stranu momenty spolupráce v otázce posílení domácí čínské poptávky, tak na druhou stranu vnímáním Číny jako ekonomiky, která se principům svobodné soutěže přizpůsobuje příliš pomalu. Zatímco strukturální rovnováha spotřeby a úspor se podle USA posouvá k normálu, samotná povaha systému co do rozsahu státních zásahů se jeví být v sázce. Čína je tedy hraničním případem, který se ve zkoumaném období posunul od nerovnocenného spojence k téměř plně rovnocennému Druhému, jenž je napůl soupeřem a napůl spojencem. Tabulka 13 shrnuje přiřazené stupně jinakosti.

Téma	Stupně jinakosti: změna 2001-2011
Deficit obchodní bilance	Nerovnocenný spojenec → Nerovnocenný soupeř → Rovnocenný soupeř
Měnový kurz	Nerovnocenný soupeř → Rovnocenný soupeř
Čínské dolarové rezervy	Nepolitizováno, Rovnocenný spojenec (stabilní diskurz)
Energetická politika	Nerovnocenný soupeř → Rovnocenný soupeř
Globální nerovnováha a ekonomická krize	Nerovnocenný spojenec → Rovnocenný soupeř/spojenec

Tabulka 13: Oficiální diskurz ekonomického sektoru – shrnutí

6 Reprezentace Číny v politickém sektoru

Politický sektor představuje klíčovou rovinu vymezení identity USA vůči Číně. Zatímco v ostatních dvou zkoumaných sektorech byla pozorovaná odlišnost od Číny založená především na vnějších projevech chování, v případě politického sektoru jsou zdrojem čínské jinakosti vedle chování také její vnitřní vlastnosti, jimiž se dostává do konfliktu s univerzálními hodnotami, které představují USA. Jde o tři provázané hodnoty demokracie, lidských práv a vlády zákona, jež dlouhodobě představují referenční objekt politizace v americkém oficiálním diskurzu. Vzhledem k tematickému prolínání, které není nakloněno oddělení jednotlivých hodnot, budeme s nimi zde zacházet v rámci jediného okruhu s jedním tématem.

6.1 Demokracie, lidská práva a vláda zákona v Číně

Jedním z hlavních vstupů americké debaty o vývoji demokracie, lidských práv a vlády zákona v Číně je každoroční zpráva ministerstva zahraničí.[407] Pravidelné zveřejňování nových zpráv je podobně jako u vojenského hodnocení samo o sobě politickým aktem ve vztahu k Číně a ta na zprávy v minulosti často reagovala diplomatickým protestem, popř. vydáním vlastní zprávy o stavu lidských práv v USA.[408] Americké zprávy přitom od počátku Bushovy vlády konzistentně označují Čínu za autoritářský stát s vládou politbyra jedné strany a nikoli jako stát komunistický. Pozorování o fungování čínského režimu se doplňuje s pociťovaným úpadkem komunistické ideologie v Číně v oficiálním diskurzu USA. Komunismus byl podle Jamese Kellyho nahrazen ekonomickým rozvojem a nacionalismem, který je živen čínskými politickými vůdci.[409] Nebezpečí podle Kellyho tkvělo v omezené schopnosti vedení nacionalistické síly kontrolovat.[410]

Komunismus tedy v Číně nebyl nahrazen ideologií liberální demokracie, jak by bylo z pohledu USA žádoucí, ale nacionalistickým autoritářstvím, jehož legitimita závisí na pokračujícím rozvoji. V oficiálním diskurzu bylo od počátku zkoumaného období patrné odsunutí očekávané demokratizace Číny do vzdálenější budoucnosti a soustředění se na postupné pokroky v oblasti vlády zákona a lidských práv. Demokratizační pokroky,

[407] Viz poslední vydání: Human Rights Report 2010: China, 8.4. 2011.
[408] China reports on US human rights record, 12.3. 2012.
[409] Kelly v souvislosti s tím hovořil o vzniku „kultury viktimizace," tj. pocitu nepřátelství k cizincům, kteří s Čínou zle zacházeli posledních 150 až 200 let. (Where are U.S.-China Relations Headed?, 2001, s. 14)
[410] Tamtéž.

které měly v roce 2001 symbolizovat první vlaštovky v pořádání voleb na nižší úrovni místní správy, se navzdory občasným pokusům do vyšších pater mocenské hierarchie v následujících deseti letech nepropracovaly. Co zůstává, je přesvědčení, že s rostoucí prosperitou musí nezbytně dojít k požadavku Číňanů na větší možnosti participace v politickém systému.[411] V roce 2004 Bush vizionářsky prohlásil, že přijde den, kdy „čínští vůdci zjistí, že svoboda je nedělitelná, že sociální a náboženská svoboda je také základem národní velikosti a důstojnosti národa. [vl. překlad]“[412]

James Keith z ministerstva zahraničí v odkazu na historickou zkušenost hovořil v roce 2006 o tom, že demokracie sice není čínskou tradicí, ale že „čínské společnosti po celé Asii se posunuly tímto směrem“,[413] a že asijským společnostem demokracie není cizí. Podmínka demokratické vlády pak byla přímo napojena na úspěch ekonomické transformace Číny.[414] John Negroponte podmínil demokratizací i mocenský status Číny, když prohlásil, že „Čína nebude považována za lídra v mezinárodním systému, dokud nerozvine více otevřenou, transparentní a svobodnou společnost, [a] neodpoutá inovativnost a kreativitu vlastních lidí. [vl. překlad]“[415] Podle Thomase Christensena bylo nadějí USA, že správně smýšlející a patriotičtí Číňané zkrátka pochopí, že politická liberalizace je nejlepší cestou ke zdravé a silné Číně.[416]

Zatímco u demokratizace zůstává u naděje, u dalších dvou otázek docházelo podle USA ke skutečným změnám. V otázce vlády zákona vyznívala reprezentace Číny od jejího vstupu do WTO nejvíce optimisticky. Socializace v ekonomickém sektoru a provádění potřebných reforem se podle Randalla Schrivera v roce 2004 přelévaly („spill-over“) do oblasti soudnictví a fungování právního státu a měly mít určitý „reziduální efekt“ i v oblasti lidských svobod.[417] Už o dva roky později však James Keith mluvil o tom, že je na místě frustrace z pomalého pokroku v oblasti implementace přijímaných zákonů.[418] V reformě právního státu došlo podobně jako u demokratizace k ústupu ambicí USA.

[411] Viz např. HAASS, 5.12. 2002.
[412] Citace podle: Fifteen Years After Tiananmen: Is Democracy in China’s Future, 3.6. 2004, s. 3-4.
[413] Major Internal Challenges Facing the Chinese Leadership, 2006, s. 29.
[414] Tamtéž.
[415] NEGROPONTE, 1.5. 2007.
[416] China’s Role in the World: Is China a Responsible Stakeholder?, 2006, s. 43.
[417] Fifteen Years After Tiananmen: Is Democracy in China’s Future, 2004, s. 8.
[418] Major Internal Challenges Facing the Chinese Leadership, 2006, s. 33.

Od roku 2004, kdy se ve zprávě o stavu lidských práv v Číně za rok 2003 psalo o meziročním úpadku lidských práv („backsliding“),[419] se ve všech dalších zprávách objevuje konstatování, že v některých otázkách buď došlo ke zhoršení, nebo že celkový trend zůstává negativní. Čína se tak z pohledu ministerstva zahraničí již osm let neposouvá kupředu. Z desítek systémových přečinů proti lidským právům, které zprávy Číně vytýkaly, uveďme alespoň několik: svévolné zatýkání politicky nespolehlivých obyvatel a konstruované procesy (např. členové Fa-lun kung[420] za bránění prevenci onemocnění SARS), mučení a špatné zacházení ve věznicích a pracovních táborech pro převýchovu (tzv. tábory lao-kaj[421] obývalo v roce 2005 podle oficiálních statistik 500 000 lidí),[422] izolace v tajných „černých vězeních“, odpírání práva na svobodné odbory, zákaz shromažďování, omezování náboženských svobod, cenzura médií a internetu,[423] nucené přesidlování obyvatelstva, znemožnění přístupu Komisaře OSN pro uprchlíky do pohraničí se Severní Koreou a odesílání uprchlých Severokorejců zpět nebo např. vyžadování povolení ke svatbě od pracovní jednotky (do roku 2003).[424] Problémem zůstávají také tresty smrti vykonávané často vzápětí po neúspěšném odvolání odsouzeného.

Zvláštní kategorii tvořilo chování k Tibeťanům a Ujgurům. Zprávy mimo jiné hovořily o zneužívání „mezinárodní války s terorismem“ pro účely potlačování kulturních a sociálních práv Ujgurů.[425] Zatímco před rokem 2008 bylo očekáváno určité zlepšení v souvislosti s pořádáním olympiády v Pekingu,[426] přes dílčí uvolnění pravidel pro zahraniční novináře[427] označila Zpráva za rok 2008 období her za jeden ze dvou vrcholů porušování lidských práv vedle protestů v Tibetu.[428] Léto 2009 pak bylo ve znamení ujgursko-chanských srážek v Urumči, které si měly vyžádat řádově stovky mrtvých na obou stranách (údajně většinou Chanů), po nichž následovalo zmizení několika set ujgurských mužů a chlapců[429] a odstřižení oblasti od telefonického spojení a od internetu

[419] Human Rights Report 2003: China, 25.2. 2004.
[420] Pchin-jinem „Falun gong.“
[421] Pchin-jinem „laogai.“
[422] Human Rights Report 2006: China, 6.3. 2007.
[423] Takzvanou „Velkou čínskou ohnivou zeď (Firewall)“ údajně zvládne obejít mezi 2% a 8% Číňanů. (LUM, 18.7. 2011, s. 19)
[424] Human Rights Report 2003: China, 25.2. 2004.
[425] Human Rights Report 2005: China, 8.3. 2006.
[426] Viz například Fifteen Years After Tiananmen: Is Democracy in China’s Future, 2004, s. 14.
[427] Před olympiádou museli novináři žádat o povolení k natáčení rozhovorů orgány místní správy. Toto opatření bylo nejdříve odstraněno před pořádáním her a v říjnu 2008 bylo zrušeno trvale. Human Rights Report 2008: China, 25.2. 2009.
[428] Human Rights Report 2008: China, 25.2. 2009.
[429] Human Rights Report 2009: China, 11.3. 2010.

na 10 měsíců.[430] V následujícím roce pak měl negativní trend pokračovat.[431] Čína tedy podle USA konzistentně porušuje Všeobecnou deklaraci lidských práv i vlastní ústavu, jež lidská práva formálně zaručuje.

Otázka lidských práv definovala jak pro Bushe, tak pro Obamu, kým Američané *jsou*. Explicitní vazba na vlastní identitu zde zaznívala snad nejčastěji ze všech témat diskurzu o Číně. Nedodržování lidských práv představovalo podle Jamese Keitha „základní odlišnost" Číny od USA („fundamental difference").[432] Současně s důrazem na lidská práva jako univerzální hodnotu došlo přinejmenším od druhého Bushova funkčního období rovněž k napojení tématu na čínskou domácí stabilitu. V podání Daniela Kritenbrinka z ministerstva zahraničí byla dokonce „stabilní a prosperující Čína" zjevně upřednostněna před hodnotovým významem dodržování lidských práv o sobě.[433] Oficiální diskurz tak pod označením Hillary Clinton „pragmatismus založený na principech" („principled pragmatism") do jisté míry vstřebal čínskou argumentaci o důležitosti strukturálního bohatnutí Číny před individuálními svobodami, na což s nelibostí reagovali členové Kongresu.[434]

Politika USA postupovala po malých krocích jak v oblasti obecné vlády zákona, tak v konkrétních lidskoprávních případech. Základní nástroj americké politiky, tj. dialog o lidských právech, se oproti jiným tématům stal synonymem neplodnosti a v letech 2004 až 2008 byl dokonce ze strany Číny přerušen v reakci na snahu Bushovy vlády o rezoluci OSN kritizující čínské chování. USA se v této době soustředily na monitoring situace v Číně, zveřejňování zpráv a spolupráci se státy, s nimiž Čína dialog dosud vedla. Pokračování dialogu bylo umožněno americkým rozhodnutím Čínu nezahrnout na seznam „nejhorších porušovatelů lidských práv".[435] V otázce Tibetu se vláda držela politiky předepsané Kongresem (Zákon o politice ve vztahu k Tibetu[436]), tj. usilovala o dialog mezi Pekingem a dalajlámou. Aktivnější složku americké politiky představuje dlouhodobě snaha podporovat nezávislé myšlení cestou mandarínského, tibetského či ujgurského vysílání rádia a televize Voice of America (VoA; zahraniční dění)[437] a Radio Free Asia (RFA;

[430] LUM, 18.7. 2011, s. 18.
[431] Human Rights Report 2010: China, 8.4. 2011.
[432] Major Internal Challenges Facing the Chinese Leadership, 2006, s. 6.
[433] China's Foreign Policy: Challenges and Players, 2011, s. 40-42.
[434] Tamtéž.
[435] LUM, 18.7. 2011, s. 30.
[436] *Tibetan Policy Act* z roku 2002.
[437] Poslechovost a sledovanost Voice of America činí podle odhadů přibližně 0,1% obyvatel, tj. asi 1,3 milionu osob. (18.7. 2011, s. 35)

zejména vnitřní události). Americké vysílání je ze strany čínských orgánů pravidelně rušeno.

Vládu zákona se USA snaží podporovat cestou grantů, jež uděluje agentura USAID zejména americkým nevládním organizacím s působností v Číně. USAID podporuje například stipendia pro čínské právníky a budoucí soudce. Další zdroje směřují do tibetských komunit a na projekty na podporu občanské společnosti (celkově 229 milionů dolarů v letech 2001-2010)[438]. Oproti tomu na ekonomické rozvojové projekty, které se staly předmětem sporu s Kongresem (ten odmítá pomoc Číně jakožto věřiteli USA), šlo za stejné období 46 milionů dolarů.[439] USA rovněž od roku 1989 do Číny nevyváží zboží využitelné pro fyzickou policejní represi.

Reprezentace Číny v politickém sektoru se vyznačuje největší intenzitou vymezení USA jako hluboce demokratické země podporující individuální lidská práva ve vztahu k Číně jako k autoritářskému Druhému. Současně ale sektor jako celek v oficiálním diskurzu propadá ve srovnání s vojenskými a ekonomickými tématy. K tomu došlo jednak zrušením kondicionality doložky nejvyšších výhod se vstupem Číny do WTO, jednak propojením diskurzu lidských práv s nadřazeným požadavkem vnitřní stability Číny, kde v posledních letech probíhalo až 100 000 masových protestů ročně.[440] Nedemokratická jinakost Číny je vnímána jako daný základ oficiálního diskurzu, z nějž se vytratila ambice Čínu rychle změnit a její místo zaujala „naděje“, že změna v delším období nastane z vnitřních pohnutek obyvatel Číny. Lidská práva jsou tak spíše doplňkem a nikoli vůdčím tématem ve vzájemných vztazích.

Podobně jako v případě Tchaj-wanu je jinakost Číny již přijata jako norma, o jejíž změnu se usiluje postupně a „potichu“ s použitím již standardních opatření a není jednoznačně sekuritizována. USA k Číně přistupují jako k rovnocennému Druhému, kterého nedráždí příliš viditelnými kroky. Ten se jim však přes některé dílčí reformy odvděčuje stále horším přístupem k hodnotám, které USA hájí. Čína je tedy stabilně rovnocenným soupeřem. Tabulka 14 shrnuje hlavní prvky reprezentace.

[438] LUM, 18.7. 2011, s. 33.
[439] Tamtéž.
[440] Tamtéž, s. 6.

Téma	Reprezentace Číny: prvky	Změny 2001-2011	Identita USA: prvky	Politika USA ve vztahu k Číně
Demokracie, Lidská práva, Vláda zákona	Autoritářský stát Fundamentální odlišnost Porušovatel mezinárodních norem i vlastních zákonů	Lidská práva jako prostředek dosažení stability a prosperity Číny Negativní trend v dodržování lidských práv	Podpora lidských práv a lidské důstojnosti jako základ identity USA	Podpora budování právního státu (dialog, granty USAID, studijní výměny) Dialog o lidských právech Snaha o šíření liberální ideologie (VoA, RFA)

Tabulka 14: Diskurz tématu demokracie, lidských práv a vlády zákona – shrnutí

Závěr

Těžko bychom v oficiálním diskurzu USA hledali témata, která by se vyznačovala větší destabilizací (absencí usazeného významu), než ta související s Čínou. Reprezentace Číny v sobě obsahují obrovské množství prvků, které se na první pohled jeví ve vzájemném protikladu, a při jejich zkoumání není jiného východiska než zkoumat jednotlivá témata odděleně. Viditelná snaha jednoznačně určit význam Číny v mezinárodním systému, jejímž projevem byla Robertem Zoellickem předložená vize „zodpovědného podílníka," naráží na to, co Michael Schiffer v roce 2009 pojmenoval „paradoxem čínského vzestupu".[441] Schiffer tak označil americkou nejistotu ohledně směřování čínského rozvoje a vzápětí dodal, že osobně pochybuje zda „Číňané sami vědí, kam ve svém rozvoji spějí".[442] Reprezentace Číny tedy více než v případě jiných států závisí na jejím chování v konkrétním kontextu. S trochou nadsázky můžeme říci, že pro USA neexistuje Čína jedna, ale tolik Čín, v kolika tématech se obě velmoci setkávají.

Vedle vyššího stupně obtížnosti analýzy tato vícerozměrnost oficiálního diskurzu o Číně přináší také větší riziko konfliktu. Pokud mezi jednotlivými tématy nepanuje jednoznačná hierarchie, pak v případě sekuritizace dílčího tématu nemusí působit nadřazená stabilní reprezentace, která by mohla konflikt tlumit. Na straně USA sice dosud převažovala snaha hledat pozitivní „příběhy" (témata) jako byl společný boj s terorismem, úsilí o zastavení jaderného programu KLDR nebo prospěch ze vzájemného obchodu, s rostoucí pociťovanou mocí Číny se však může trend obrátit ke hledání témat negativních. Nepřítomnost stabilní zastřešující reprezentace přitom zvyšuje váhu těchto dílčích témat. Zásadním výsledkem analýzy v tomto ohledu je, že v žádném z dílčích témat nedošlo ve zkoumaném období k sekuritizaci Číny a ta tak pro USA nepředstavovala nepřítele, jak poněkud provokativně naznačuje název práce.

Výzkumná otázka se ptala po způsobu, *jakým je Čína reprezentována v oficiálním diskurzu USA a jakým politikám na straně USA dávají jednotlivé reprezentace vzniknout*. Práce průběžně uvádí shrnující tabulky k reprezentaci Číny pro jednotlivé okruhy témat v rámci vojenského, ekonomického a politického sektoru. Tabulky zahrnují také výčet prvků identity USA a zestručněný popis navazujících politik. Další zjednodušení nad rámec tabulek se jeví jako nevhodné pro zachování smyslu práce, a tak nezbývá než na

[441] The Impact of China's Economic and Security Interests in Continental Asia on the United States, 2009, s. 21.
[442] Tamtéž.

příslušné kapitoly znovu odkázat. Na konci analýzy každého sektoru jsou pak nalezené reprezentace pro jednotlivá témata přiřazeny ke stupňům jinakosti definovaným v první kapitole. Tyto závěry můžeme částečně zobecnit do 7 bodů:

(1) Čína se ve všech tématech, kde dosud platila za nerovnocenného Druhého, posunula k *větší rovnocennosti* nebo byla alespoň reprezentována jako v procesu přeměny k tomuto stavu. (2) Ve všech tématech dosáhl oficiální diskurz *maximálně stadia politizace*. Čína tedy dosud není považována za hrozbu, resp. nepřítele. (3) Čína byla často reprezentována jako mocnost, která dosud nerozpoznala vlastní zájem (shodný s univerzálním zájmem USA) a z tohoto důvodu nedodržuje normy chování, které od ní USA vyžadují. Ačkoli se tedy v některých otázkách může aktuální reprezentace více blížit stupni soupeře, dlouhodobě se Čína posouvá ke stupni spojence (např. téma energetické politiky nebo globálních veřejných statků). Obecně dosud převládá tendence vykreslovat Čínu jako stát, který se navzdory krátkodobé stagnaci či dokonce zhoršenému chování (např. téma lidských práv) *dlouhodobě mění nebo má změnit k lepšímu*. U vojenských témat Tchaj-wanu a čínské modernizace je však americké uvažování do značné míry ambivalentní a počítá s potenciální možností sekuritizace. Je tedy vhodné rozlišit reprezentaci stavu a trendu, na nějž se v oficiálním diskurzu klade mnohdy větší důraz. (4) Ve vztahu k očekávaným zlepšením čínského chování byla u některých témat v období 2001 až 2011 často opakována *frustrace z pomalých pokroků Číny* (např. téma deficitu obchodní bilance). Je tedy patrný rozpor mezi dříve očekávaným a nyní dosaženým stavem čínského „zodpovědného podílnictví". (5) Apel na změnu chování Číny zaznával v posledních letech s *větší urgencí*, neboť ani po pěti šesti letech od Zoellickovy formulace požadavku se Čína zodpovědným podílníkem nestala. (6) USA dále jen v omezené míře reflektují oslabení vlastních možností ovlivnit čínské chování s tím, jak ve vojenském a ekonomickém sektoru roste relativní moc Číny. V oficiálním diskurzu převládá *přesvědčení o schopnosti adaptace USA* a udržení postavení světového lídra. (7) Jako jistou reakci na relativní oslabování moci USA je však možné chápat *univerzalizaci výzev*. Tento posun byl patrný zejména v otázce globálních veřejných statků a globální ekonomické rovnováhy.

Ve vojenském sektoru bylo zkoumáno pět témat. U prvního tématu Tchaj-wanu se Čína posunula ve zkoumaném období od nerovnocenného soupeře k soupeři rovnocennému. Globální veřejné statky jsou tématem, kde USA vnímají tendenci od nerovnocenného soupeře k rovnocennému spojenectví. Podobně je tomu u tématu

proliferace, kde je Čína vnímána jako pomalu se integrující Druhý a tedy budoucí spojenec. Vojenská modernizace je téma, kde o jinakosti Číny ještě nepanuje jednoznačné očekávání, a USA se proto připravují na obě varianty – spojence i soupeře a *potenciálně* nepřítele. Naopak terorismus je téma, kde byla Čína stabilně reprezentována jako spojenec, byť význam spolupráce v oficiálním diskurzu v posledních letech pohasíná.

Ekonomický sektor zahrnuje rovněž pět témat. Největším tématem je obchodní deficit USA, s nímž souvisí i téma měnového kurzu. V případě deficitu obchodu Čína prošla stadii nerovnocenného spojence k nerovnocennému soupeři a později blíže k rovnocennému soupeři. Podobně u měnového kurzu se Čína stala ze soupeře nerovnocenného soupeřem rovnocenným. Specifickým tématem je čínská držba dolarových rezerv, která v oficiálním diskurzu nebyla politizována a na základě čtení politiky USA lze Čínu označit za rovnocenného spojence. Energetická politika se vyznačuje odlišným vnímáním stavu a trendu, kdy se Čína z nerovnocenného soupeře postupně mění na rovnocenného spojence, ačkoli vlivem porušování tržních norem je nyní spíše soupeřem. V případě globální nerovnováhy a ekonomické krize se z Číny jako z nerovnocenného spojence stal Druhý, který je na pomezí spojence a soupeře. Třetí sektor zahrnul jediné téma, které spojuje demokracii, lidská práva a vládu zákona, a kde Čína stabilně vystupuje jako rovnocenný soupeř.

V závěru uveďme ještě několik poznámek k výsledkům analýzy, které se mohou někdy jevit až jako příliš opatrné. To je dáno povahou zkoumaného primárního materiálu, který se na rozdíl od akademické interpretace vyhýbá konfrontaci a vždy počítá se zodpovědností vůči svému publiku, jehož součástí jsou také představitelé Číny. Práce dále zachází s oficiálním diskurzem jako s více celistvým než tomu v realitě pravděpodobně je. Nuance mezi paralelními subdiskurzy a jejich vazba na konkrétní členy administrativy je ponechána budoucímu podrobnějšímu výzkumu po odtajnění neveřejné části oficiálního diskurzu. Čtenáři také může chybět analýza environmentálního sektoru. Témata spojená s ochranou životního prostředí jak na globální, tak na regionální úrovni, posílila zejména ve druhé polovině Bushovy vlády a po nástupu Obamovy administrativy. Hlubší analýza však přesahuje původní výzkumný záměr práce, který počítá se třemi v diskurzu Číny nejvýraznějšími sektory.

Resumé

Diplomová práce v šesti kapitolách postupně budovala odpověď na otázku, jak je Čína reprezentována v oficiálním diskurzu USA a jakým politikám dávají jednotlivé reprezentace vzniknout. Díky oddělenému zkoumání dílčích témat ve vztahu obou velmocí se podařilo izolovat jednotlivé prvky reprezentací a přiřadit je ke stupňům jinakosti. Odpovědí na otázku z názvu práce je konstatování, že Čína nabývá v oficiálním diskurzu většího množství nesourodých reprezentací, z nichž žádná ji však do roku 2011 neoznačuje jako nepřítele. Namísto toho je Čína ve většině témat blíže stupni rovnocenného soupeře, který se může v budoucnosti změnit jak v nepřítele cestou sekuritizace, tak ve spojence. Závěr představuje v sedmi bodech výslednou charakteristiku současného bezpečnostního diskurzu USA o Číně.

Summary

The master thesis sought to answer the general research question of *how is China represented in the U.S. official discourse and to which policies are China representations linked.* Although no coherent and sedimented master representation was found, many individual elements were identified for particular discoursive themes and these were subsequently linked to degrees of otherness. The general finding is such that in no one theme China was represented as the enemy. Nevertheless China is increasingly regarded as equal competitor (i.e. in breach of mutual interests or universal norms advanced by the U.S.). This can result either to securitization of China in particular theme as the enemy or to sedimentation to the degree of ally. In the Conclusion, seven characteristics of current U.S. official discourse about China are presented.

Seznam tabulek

Tabulka 1: Typologie stupňů jinakosti 30
Tabulka 2: Diskurzivní reprezentace Číny v letech 1784-1928 podle Olivera Turnera..... 37
Tabulka 3: Čtyři reprezentace Číny v oficiálním diskurzu v letech 1961-1968..... 41
Tabulka 4: Vývoz zbraní z USA na Tchaj-wan..... 54
Tabulka 5: Diskurz témat Tchaj-wanu a globálních veřejných statků – shrnutí 61
Tabulka 6: Diskurz témat terorismu a proliferace – shrnutí 70
Tabulka 7: Oficiální cesty ministerstva zahraničí USA ve Východní Asii 2001-2011..... 77
Tabulka 8: Diskurz tématu čínské vojenské modernizace a chování Číny – shrnutí 79
Tabulka 9: Oficiální diskurz vojenského sektoru – shrnutí 79
Tabulka 10: Stížnosti podané ve WTO ze strany USA a Číny v letech 2001-2012..... 84
Tabulka 11: Diskurz témat deficitu obchodní bilance, měnového kurzu a čínských dolarových rezerv – shrnutí 90
Tabulka 12: Diskurz témat energetické politiky a globální nerovnováhy a ekonomické krize – shrnutí 95
Tabulka 13: Oficiální diskurz ekonomického sektoru – shrnutí 97
Tabulka 14: Diskurz tématu demokracie, lidských práv a vlády zákona – shrnutí 103

Literatura

Monografie

- BLANCHARD, Michael Eric. *Constituting United States-China Relations: From the Open Door Era to the Responsible Stakeholder Debate* [online]. Los Angeles : Faculty of the Graduate School University of Southern California, 2009. 322 s. URL: <http://digitallibrary.usc.edu/assetserver/controller/item/etd-Blanchard-3124.pdf> [navštíveno 2012-04-05].
- BUZAN, Barry, WÆVER, Ole, DE WILDE, Jaap. *Bezpečnost : Nový rámec pro analýzu*. Brno: Centrum strategických studií, 2005. 272 s. ISBN 80-903333-6-2.
- CAMPBELL, David. *Writing Security : United States Foreign Policy and the Politics of Identity*. Minneapolis : University of Minnesota Press, 1992. 269 s. ISBN 0-8166-2221-3.
- CARPENTIER, Nico. The ideological model of war : Discursive mediations of the Self and the Enemy. In: BILLIAS, Nancy, PRAEG, Leonhard (eds.). *Creating Destruction : Constructing Images of Violence and Genocide*. New York : Rodopi, 2011. s. 14-46. ISBN 978-90-420-3338-2.
- COHEN, Warren. *America's Response to China : A History of Sino-American Relations*, New York : Columbia University Press, 2010. 344 s. ISBN 978-0231150767.
- FERGUSON, Niall. *The Ascent of Money : A Financial History of the World*. New York : Penguin Press, 2008. 432 s. ISBN 978-1594201929.
- GODWIN, Paul H.B. China as a Major Asian Power : The implication of its military modernization (a view from the United States). In: GOH, Evelyn, SIMON, Sheldon W. *China, the United States and Southeast Asia*. New York : Routledge, 2008. s. 145-166. ISBN 0-203-94606-5.
- GOH, Evelyn. *Construction the U.S. Rapprochement With China, 1961–1974 : From „Red Menace" to „Tacit Ally"*. New York : Cambridge University Press, 2005. 316 s. ISBN 978-0-511-08046-3.
- HANSEN, Lene. *Security as Practice : Discourse Analysis and the Bosnian War*. New York : Routledge, 2006. 258 s. ISBN 13:9-78-0-415-33575-1.
- KARABELL, Zachary. *Superfusion: How China and America Became One Economy and Why the World's Prosperity Depends on It*. New York : Simon & Schuster, 2009. 352 s. ISBN 978-1416583707.
- KRASNER, Stephen D. *Problematic Sovereignty*. New York : Columbia University Press, 2001. 367 s. ISBN 0–231–12179–2.
- LACLAU, Ernesto, MOUFFE, Chantal. *Hegemony and Socialist Strategy : Towards a Radical Democratic Politics*. London : Verso, 2001. 217 s. ISBN 1-85984-621-1.
- LI, Rex. *A Rising China and Security in East Asia : Identity Construction and Security Discourse*. New York: Routledge, 2009. 318 s. ISBN10: 0-203-88694-1.
- SCHMITT, Carl. *Pojem politična*. Praha : OIKOYMENH, 2007. 128 s. ISBN 978807298127.

- SEHNÁLKOVÁ, Jana. Americká zahraniční politika vůči Číně. In: KOZÁK, Kryštof (ed.). *Zahraniční politika USA na začátku 21. století*. Praha : Asociace pro mezinárodní otázky, 2009. s. 142-175. ISBN 978-80-87092-11-8.
- SHEN, Simon. *Redefining Nationalism in Modern China*. New York : Palgrave Macmillan, 2007. 293 s. ISBN: 0–230–54939–X.
- SUTTER, Robert. *Historical Dictionary of United States-China Relations*. Lanham, MD : Scarecrow Press, 2006. 322 s. ISBN 0-8108-5502-X.
- WANG, Chi. *George W. Bush and China*. Lanham : Lexington Books, 2009. 137 s. e-ISBN13: 978-0-7391-3164-0.
- ZAKARIA, Fareed. *Post-American World*. New York : W.W. Norton & Company, 2008. 292 s. ISBN 978-0-393-06235-9.

Články v periodikách

- CHENG, Shirley et al. The good old days and better tomorrow: Historical representations and future imaginations of China during the 2008 Olympic Games. *Asian Journal of Social Psychology*. 2010, Vol. 13, s. 118-127. ISSN 1467-839X.
- DOTY, Roxanne Lynn. States of Exception on the Mexico–U.S. Border: Security, ‘‘Decisions,’’ and Civilian Border Patrols. *International Political Sociology*. 2007, No. 1, s. 113–137. ISSN 1749-5679.
- FIALA, Jaroslav. Oficiální diskurz USA o revoluční Kubě. *Mezinárodní vztahy*. 2011, Vol. 46, No. 2, s. 5-20. ISSN 0323-1844.
- FRIEDBERG, Aaron L. The Future of U.S.-China Relations : Is Conflict Inevitable?. *International Security*. 2005, Vol. 30, No. 2, s. 7-45. ISSN 0162-2889.
- GRIES, Peter Hays. Problems of Misperception in U.S.-China Relations. *Orbis*. 2009, Vol. 53, No. 2, s. 220-232. ISSN 0030-4387.
- JOVANOVIĆ, Natalija. Degrees of Otherness: Fetishisation of the ‘West’. *Blesok / Shine literature*. 2009, Iss. 67-68. 11 s. ISSN 1409-6900.
- & other arts
- LEE, Annisa Lai. Did the Olympics help the nation branding of China? Comparing public perception of China with the Olympics efore and after the 2008 Beijing Olympics in Hong Kong. *Place Branding and Public Diplomacy*. 2010, Vol. 6, No. 3, s. 207-227. ISSN 1751-8040.
- LEE, Chin-Chuan. Established Pluralism : US elite media discourse about China policy. *Journalism Studies*. 2002, Vol. 30, No. 3, s. 343-357. ISSN 1461-670X.
- LI, Juan. Intertextuality and national identity: discourse of national conflicts in daily newspapers in the United States and China. *Discourse & Society*. 2009, Vol. 20, No. 1, s. 85-121. ISSN 0957-9265.
- LIU, Yongtao. American Neocons‘ Discourse on China: Impacts and Limitations. *Global Review*. 2006, No. 2, s. 54-68.
- Ó TUATHAIL, Gearóid, AGNEW, John. Geopolitics and discourse : Practical geopolitical reasoning in American foreign policy. *Political Geography*. 1992, Vol. 11, No. 2, s. 190-204. ISSN 0962-6298.

- RAHMAN, Chris, TSAMENYI, Martin. A Strategic Perspective on Security and Naval Issues in the South China Sea. *Ocean Development & International Law*. 2010, Vol. 41, s. 315-33. ISSN 1521-0642.
- RUMELILI, Bahar. Constructing Identity and relating to difference: understanding the EU's mode of differentiation. *Review of International Studies*. 2004, No. 30, s. 27-47. ISSN 0260-2105.
- STYBEL, Laurence J. PEABODY, Maryanne. Friend, Foe, Ally, Adversary … or Something Else?. *MIT Sloan Management Review*. 2005, Vol. 46, No. 4. s. 13-16. ISSN 1532-9194.
- TURNER, Oliver. Sino-US relations then and now: Discourse, images, policy. *Political Perspectives*. 2011, Vol. 5, No. 3, s. 27-45. ISSN 2049-081X.
- WU, Jianqing. An Empirical Study of Stereotyped Image sof China in American Media. *Journal of Language Teaching and Research*. 2010, Vol. 1, No. 6, s. 913-917. ISSN 1798-4769.

Review článku

- HAGMANN, Jonas. Review: Hansen, Lene, 2006. Security as Practice: Discourse Analysis and the Bosnian War. London: Routledge. xxiii + 259 pp. ISBN 0415326532. *Journal of Peace Research*. 2007, Vol. 44, No. 5, s. 638. ISSN 1460-3578.

Zprávy Congressional Research Service (CRS)

- KAN, Shirley A. China/Taiwan: Evolution of the „One China" Policy. *Congressional Research Service* [online]. RL30341, 24.6. 2011, 81 s. URL: <http://www.fas.org/sgp/crs/row/RL30341.pdf> [navštíveno 2012-04-05].
- KAN, Shirley A. China and Proliferation of Weapons of Mass Destruction and Missiles: Policy Issues. *Congressional Research Service* [online]. RL 31555, 9.11. 2011. 82 s. URL: <http://www.fas.org/sgp/crs/nuke/RL31555.pdf> [navštíveno 2012-04-05].
- KAN, Shirley A. Taiwan: Major U.S. Arms Sales Since 1990. *Congressional Research Service* [online]. RL 30957, 7.3. 2012. 64 s. URL: <http://www.fas.org/sgp/crs/weapons/RL30957.pdf> [navštíveno 2012-04-05].
- LAWRENCE, Susan V. LUM, Thomas. U.S.-China Relations: Policy Issues. *Congressional Research Service* [online]. R41108, 11.3. 2011. 48 s. URL: <http://www.fas.org/sgp/crs/row/R41108.pdf>.
- LUM, Thomas. Human Rights in China and U.S. Policy. *Congressional Research Service* [online]. RL34729, 18.7. 2011. 40 s. URL: <http://www.fas.org/sgp/crs/row/RL34729.pdf>.
- MORRISON, Wayne M. China-U.S. Trade Issues. *Congressional Research Service* [online]. RL33536, 30.9. 2011. 42 s. URL: <http://www.fas.org/sgp/crs/row/RL33536.pdf> [navštíveno 2012-04-05].
- MORISSON, Wayne M. and LABONTE, Marc. China*'s* Holdings of U.S. Securities: Implications for the U.S. Economy. *Congressional Research Service* [online]. RL34314, 26.9. 2011. 16 s. URL: <http://www.fas.org/sgp/crs/row/RL34314.pdf> [navštíveno 2012-01-20].

- MORISSON, Wayne M. LABONTE, Marc. China's Currency: An Analysis of the Economic Issues. *Congressional Research Service* [online]. RS21625, 19.12. 2011. 43 s. URL: <http://www.fas.org/sgp/crs/row/RS21625.pdf> [navštíveno 2012-01-20].
- O'ROURKE, Ronald. China Naval Modernization: Implications for U.S. Navy Capabilities – Background and Issues for Congress. *Congressional Research Service* [online]. RL33153, 30.11. 2011. 75 s. URL: <http://www.fas.org/sgp/crs/row/RL33153.pdf> [navštíveno 2012-01-20].

Prameny

Články představitelů administrativy

- CLINTON, Hillary. America's Pacific Century. *Foreign Policy* [online]. listopad 2011, URL: <http://www.foreignpolicy.com/articles/2011/10/11/americas_pacific_century> [navštíveno 2012-05-05].
- CLINTON, Hillary, GEITHNER, Timothy. A New Strategic Dialogue with China. *The Wall Street Journal* [online]. 27.7. 2009, URL: <http://online.wsj.com/article/SB10001424052970204886304574308753825396372.html> [navštíveno 2012-05-02].

Slyšení před orgány Kongresu

- China and the WTO: Compliance and Monitoting. *Hearing Before the U.S.-China Economic and Security Review Commission* [online]. 5.2. 2004. s. 10-49. URL: <http://www.uscc.gov/hearings/2004hearings/transcripts/04_02_05.pdf> [navštíveno 2012-04-26].
- China's Activities in Southeast Asia and the Implications for U.S. Interests. *Hearing before the U.S.-China Economic and Security Review Commission* [online]. 4.2. 2010. s. 16-58. URL: <http://www.uscc.gov/hearings/2010hearings/transcripts/10_02_04_trans/10_02_04_trans.pdf> [navštíveno 2012-04-15].
- China and the WTO: Assessing and Enforcing Compliance. *Hearing before the U.S.-China Economic and Security Review Commission* [online]. 3.-4.2. 2005. s. 56-82. URL: <http://www.uscc.gov/hearings/2005hearings/transcripts/05_02_3_4.pdf> [navštíveno 2012-04-15].
- China's Currency Policies and the U.S.-China Economic Relationship Before the Senate Banking, Housing, and Urban Affairs and House Ways and Means Committees : Testimony of Treasury Secretary Timothy F. Geithner Before the Senate Banking, Housing, and Urban Affairs and House Ways and Means Committees. *U.S. Department of Treasury* [online]. 16.9. 2012, URL: <http://www.treasury.gov/press-center/press-releases/Pages/tg858.aspx> [navštíveno 2012-04-30].
- China's Energy Consumption and Opportunities for U.S.-China Cooperation to Address the Effects of China's Energy Use. *Hearing Before the U.S.-China Economic and Security Review Commission* [online]. 14.-15.6. 2007. s. 8-37. URL: <http://www.uscc.gov/hearings/2007hearings/transcripts/june_14_15/07_06_14_15_trans.pdf> [navštíveno 2012-05-05].
- China's Energy Policies and Their Environmental Impacts. *Hearing Before the U.S.-China Economic and Security Review Commission* [online]. 13.8. 2008. s. 4-34. URL: <http://www.uscc.gov/hearings/2008hearings/transcripts/08_08_13_trans/08_08_13_trans.pdf> [navštíveno 2012-05-05].
- China's Exchange Rate Regime and its Effects on the U.S. Economy. *Hearing before the Subcommittee for Domestic and International Monetary Policy, Trade and Technology of the Committee on Financial Services, U.S. House of Representatives* [online]. Serial No. 108-56, 1.10.

2003. s. 16-34. URL: <http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/CHRG-108hhrg92336/pdf/CHRG-108hhrg92336.pdf> [navštíveno 2012-04-18].

- China's Expanding Global Influence: Foreign Policy Goals, Practices and Tools. *Hearing of the U.S.-China Economic and Security Review Commission* [online]. 18.3. 2008. s. 5-44. URL: <http://www.uscc.gov/hearings/2008hearings/hr08_03_18.php> [navštíveno 2012-04-15].
- China's Foreign Policy: Challenges and Players. *Hearing of the U.S.-China Economic and Security Review Commission* [online]. 13.4. 2011. s. 15-52. URL: <http://www.uscc.gov/hearings/2011hearings/written_testimonies/hr11_04_13.php>.
- China's Military Modernization and Cross-Strait Balance. *Hearing of the U.S.-China Economic and Security Review Commission* [online]. 15.9. 2005. s. 41-71. URL: <http://www.uscc.gov/hearings/2005hearings/hr05_09_15.php> [navštíveno 2012-04-05].
- China's Military Modernization and U.S. Export Controls. *Hearing of the U.S.-China Economic and Security Review Commission* [online]. 2006. s. 30-41. URL: <http://www.uscc.gov/hearings/2006hearings/transcripts/march16_17/March_16-17_FINAL.pdf> [navštíveno 2012-04-05].
- China's Proliferation Practices and role in the North Korea Crisis. *Hearing before the U.S.-China Economic and Security Review Commission* [online]. 10.3. 2005. s. 7-40. URL: <http://www.uscc.gov/hearings/hearingarchive.php> [navštíveno 2012-04-05].
- China's Proliferation Practices and the Development of its Cyber and Space Warfare Capabilities. *Hearing before the U.S.-China Economic and Security Review Commission* [online]. 20.5. 2008. s. 88-107. URL: <http://www.uscc.gov/hearings/hearingarchive.php> [navštíveno 2012-04-05].
- China's Proliferation Practices and the North Korean Nuclear Crisis. *Hearing before the U.S.-China Economic and Security Review Commission* [online]. 24.7. 2003. s. 7-32. URL: <http://www.uscc.gov/hearings/hearingarchive.php> [navštíveno 2012-04-05].
- China's Proliferation to North Korea and Iran, and its Role in Addressing the Nuclear and Missile Situations in Both Nation. *Hearing before the U.S.-China Economic and Security Review Commission* [online]. 14.9. 2006. s. 5-40. URL: <http://www.uscc.gov/hearings/hearingarchive.php> [navštíveno 2012-04-05].
- China's Role in the World: Is China a Responsible Stakeholder?. *Hearing before the U.S.-China Economic and Security Review Commission* [online]. 3.-4.8. 2006. s. 20-45. URL: <http://www.uscc.gov/hearings/2006hearings/hr06_08_03_04.php> [navštíveno 2012-04-05].
- China's WTO Compliance and Industrial Subsidies. *Hearing Before the U.S.-China Economic and Security Review Commission* [online]. 4.4. 2006. s. 6-30. URL: <http://www.uscc.gov/hearings/2006hearings/transcripts/april_4/06_04_04_trans.pdf> [navštíveno 2012-04-26].
- Feeding the Dragon: Reevaluationg U.S. Development Assisstance to China. *Hearing Before the Subcommittee on Asia and the Pacific of the Committee on Foreign Affairs : House of Representatives* [online]. Serial No. 112-78, 15.11. 2011. s. 10-34. URL: <http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/CHRG-112hhrg71262/pdf/CHRG-112hhrg71262.pdf> [navštíveno 2012-04-24].

- Fifteen Years After Tiananmen: Is Democracy in China's Future. *Hearing before the Congressional-Executive Commission on China* [online]. 3.6. 2004. s. 3-16. URL: <http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/CHRG-108shrg94258/pdf/CHRG-108shrg94258.pdf> [navštíveno 2012-05-05].
- GATES, Robert M. Submitted Statement on DoD Challenges to the Senate Armed Services Committee. *U.S. Department od Defense* [online]. 27.1. 2009. URL: <http://www.defense.gov/Speeches/Speech.aspx?SpeechID=1337> [navštíveno 2012-04-11].
- GEITHNER, Timothy. Treasury Secretary Timothy F. Geithner before the Senate Finance Committee. *U.S. Department of the Treasury* [online]. 10.6. 2010. URL: <http://www.treasury.gov/press-center/press-releases/Pages/tg740.aspx> [navštíveno 2012-05-02].
- Hearing on Military Modernization and Cross-Strait Balance. *Hearing before the U.S.-China Economic and Security Review Commission* [online]. 6.2. 2004. s. 8-29. URL: <http://www.uscc.gov/hearings/hearingarchive.php> [navštíveno 2012-04-14].
- Is China Playing By the Rules? Free Trade, Fair Trade, and WTO Compliance. *Hearing Before the Congressional-Executive Commission on China* [online]. 24.9. 2003. s. 3-29. URL: <http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/CHRG-108shrg90833/pdf/CHRG-108shrg90833.pdf> [navštíveno 2012-04-23].
- Major Internal Challenges Facing the Chinese Leadership. *Hearing before the U.S.-China Economic and Security Review Commission* [online]. 2.-3.2. 2006. s. 5-35. URL: <http://www.uscc.gov/hearings/2006hearings/transcripts/feb02_3/06_02_02_03_trans.pdf> [navštíveno 2012-05-07].
- NEGROPONTE, John D. The future of Political, Economic and Security Relations with China. *Testimony Before the House Committee on Foreign Affairs* [online]. 1.5. 2007. URL: <http://2001-2009.state.gov/s/d/2007/84118.htm> [navštíveno 2012-04-11].
- Renewal of Normal Trade Relations with China. *Hearing before the Subcommitte for Trade of the Committee on Ways and Means, U.S. House of Representatives* [online]. Serial No.107-41, 10.7. 2001. s. 28-41. URL: <http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/CHRG-107hhrg75054/pdf/CHRG-107hhrg75054.pdf> [navštíveno 2012-04-18].
- SHEAR, David B. U.S.-China Relations: Maximizing The Effectiveness of the Strategic and Economic Dialogue : Statement before the House Committee on Foreign Affairs Subcommittee on Asia, The Pacific and the Global Environment, Washington, DC. *U.S. Department of State* [online]. 10.9. 2009. URL: <http://www.state.gov/p/eap/rls/rm/2009/09/129103.htm> [navštíveno 2012-04-05].
- Taiwan-China: Recent Economic, Political and Military Developments Across the Strait, and Implications for the United States. *Hearing before the U.S.-China Economic and Security Review Commission* [online]. 18.3. 2010. s. 13-42. URL: <http://www.uscc.gov/hearings/2010hearings/hr10_03_18.php> [navštíveno 2012-04-15].
- The Impact of China's Economic and Security Interests in Continental Asia on the United States. *Hearing before the U.S.-China Economic and Security Review Commission* [online]. 20.5. 2009. s. 4-28. URL:

<http://www.uscc.gov/hearings/2009hearings/transcripts/09_05_20_trans/09_05_20_trans.pdf> [navštíveno 2012-04-15].

- The Implications of China's Military and Civil Space Program. *Hearing before the U.S.-China Economic and Security Review Commission* [online]. 11.5. 2011. s. 4-25. URL: <http://www.uscc.gov/hearings/2011hearings/written_testimonies/hr11_05_11.php> [navštíveno 2012-04-05].
- The Treasury Department's Report to Congress on International Economic and Exchange Rate Policy (IEERP) and the U.S. China Strategic Economic Dialogue. *Hearing Before the Committee on Banking, Housing, and Urban Affairs, United States Senate* [online]. S. Hrg. 110-905, 31.1. 2007. s. 6-39. URL: <http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/CHRG-110shrg50308/pdf/CHRG-110shrg50308.pdf> [navštíveno 2012-04-24].
- The U.S.-China Economic Relationship. *Hearing Before the Committee on Ways and Means, U.S. House of Representatives* [online]. Serial No. 112-17, 25.10. 2011. s. 41-100. URL: <http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/CHRG-112hhrg72874/pdf/CHRG-112hhrg72874.pdf> [navštíveno 2012-04-24].
- U.S. Trade With China. *Hearing Before the Subcommittee on Trade of the Committee on Ways and Means, U.S. House of Representatives* [online]. Serial No. 110-15, 15.2. 2007. s. 81-98. URL: <http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/CHRG-110hhrg40304/pdf/CHRG-110hhrg40304.pdf> [navštíveno 2012-04-24].
- U.S.-China Commission Export Controls and China. *Hearing before the U.S.-China Economic and Security Review Commission* [online]. 17.1. 2002. s. 945-983. URL: <http://www.uscc.gov/hearings/hearingarchive.php#hearings2002> [navštíveno 2012-04-05].
- U.S.-China Relations: Status of Reforms in China. *Hearing before the Subcommittee on East Asian and Pacific Affairs of the Committee on Foreign Relations, United States Senate* [online]. S. HRG. 108-609, 22.4. 2004. s. 2-38. URL: <http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/CHRG-108shrg95873/pdf/CHRG-108shrg95873.pdf> [navštíveno 2012-04-24].
- U.S.-China Relations: Maximizing the Effectiveness of the Strategic and Economic Dialogue. *Hearing Before the Subcommittee on Asia, the Pacific and the Global Environment* [online]. Serial No. 111-43, 10.9. 2009. s. 10-33. URL: <http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/CHRG-111hhrg52146/pdf/CHRG-111hhrg52146.pdf> [navštíveno 2012-04-24].
- United States-China Economic Relations and China's Role in the Global Economy. *Hearing before the Committee on Ways and Means, U.S. House of Representatives* [online]. Serial No. 108-22, 30.-31.10. 2003. s. 11-51. URL: <http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/CHRG-108hhrg92208/pdf/CHRG-108hhrg92208.pdf> [navštíveno 2012-04-18].
- United States-China Economic Relations and China's Role in the World Economy. *Hearing Before the Committee for the Ways and Means : U.S. House of Representatives* [online]. Serial No. 109-13, 14.4. 2005. s. 21-47. URL: <http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/CHRG-109hhrg23921/pdf/CHRG-109hhrg23921.pdf> [navštíveno 2012-04-23].
- United States-China Relations in the Era of Globalization. *Hearing Before the Committee on Foreign Relations : United States Senate* [online]. S. HRG. 110-763, 15.5. 2008. s. 6-30. URL:

<http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/CHRG-110shrg48013/pdf/CHRG-110shrg48013.pdf> [navštíveno 2012-04-11].

- Where are U.S.-China Relations Headed?. *Hearing before the Subcommittee on East Asian and Pacific Affairs of the Committee on Foreign Relations, United Seates Senate* [online]. S. HRG. 107-45, 1.5. 2001. s. 3-45. URL: <http://www.gpo.gov/fdsys/browse/collection.action?collectionCode=CHRG> [navštíveno 2012-04-05].
- Why Taiwan Matters II, Part II. *Hearing Before the Committee on Foreign Affairs, House of Representatives* [online]. Serial No. 112-70, 4.10. 2011. s. 9-52. URL: <http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/CHRG-112hhrg70584/pdf/CHRG-112hhrg70584.pdf> [navštíveno 2012-04-14].
- WOLFOWITZ, Paul. Testimony Before the Senate Armed Services Committee on Ballistic Missile Defense : As Delivered by Deputy Secretary of Defense Paul Wolfowitz and Lieutenant General Ronald Kadish, Director, Ballistic, Hart Senate Office Building, Washington, D.C., *U.S. Department of Defense* [online]. 17.7. 2001. URL: <http://www.defense.gov/Speeches/Speech.aspx?SpeechID=415> [navštíveno 2012-04-21].
- WTO Compliance and Sectoral Issues. *Hearing Before the U.S.-China Economic and Security Review Commission* [online]. 18.1. 2002. s. 1129-1171. URL: <http://www.uscc.gov/hearings/2001_02hearings/hr02_1_18.php> [navštíveno 2012-04-25].

Zprávy orgánů administrativy a ostatní dokumenty

- Annual Report on the Military Power of the People's Republic of China. *Office of the Secretary of Defense* [online]. 2002. 56 s. URL: <http://www.dod.mil/pubs/china.html> [navštíveno 2012-01-20].
- Annual Report on the Military Power of the People's Republic of China [online]. *Office of the Secretary of Defense* [online]. 2003. 52 s. URL: <http://www.dod.mil/pubs/china.html> [navštíveno 2012-01-20].
- Annual Report on the Military Power of the People's Republic of China [online]. *Office of the Secretary of Defense* [online]. 2004. 54 s. URL: <http://www.dod.mil/pubs/china.html> [navštíveno 2012-01-20].
- Annual Report to Congress: Military and Security Developments Involving the People's Republic of China 2010. *Office of the Secretary of Defense* [online]. 2010. 83 s. URL: <http://www.defense.gov/pubs/pdfs/2010_CMPR_Final.pdf> [navštíveno 2012-01-20].
- Annual Report to Congress: Military and Security Developments Involving the People's Republic of China 2011. *Office of the Secretary of Defense* [online]. 2011. 94 s. URL: <http://www.defense.gov/pubs/pdfs/2011_cmpr_final.pdf> [navštíveno 2012-01-20].
- Annual Report to Congress: Military Power of the People's Republic of China 2006. *Office of the Secretary of Defense* [online]. 2006. 58 s. URL: <http://www.dod.mil/pubs/china.html> [navštíveno 2012-04-05].

- Annual Report to Congress: Military Power of the People's Republic of China 2007 [online]. *Office of the Secretary of Defense* [online]. 2007. 50 s. URL: <http://www.dod.mil/pubs/china.html> [navštíveno 2012-01-20].
- Annual Report to Congress: Military Power of the People's Republic of China 2008 [online]. *Office of the Secretary of Defense* [online]. 2008. 66 s. URL: <http://www.dod.mil/pubs/china.html> [navštíveno 2012-01-20].
- Annual Report to Congress: Military Power of the People's Republic of China 2009 [online]. *Office of the Secretary of Defense* [online]. 2009. 78 s. URL: <http://www.dod.mil/pubs/china.html> [navštíveno 2012-01-20].
- Annual Report to Congress: The Military Power of the People's Republic of China 2005 [online]. *Office of the Secretary of Defense* [online]. 2005. 52 s. URL: <http://www.dod.mil/pubs/china.html> [navštíveno 2012-01-20].
- Assured Access to the Global Commons Final Report. *North Atlantic Treaty Organization : Allied Command Transformation* [online]. 2010. 55 s. URL: <http://www.act.nato.int/index.php/globalcommons>, [2012-04-15].
- Fiscal Year 2006 Budget Estimates. *Department of the Navy, Budget Office* [online]. březen 2005. URL: < http://www.finance.hq.navy.mil/fmb/11pres/BOOKS.htm> [navštíveno 2012-01-20].
- Fiscal Year 2007 Budget Estimates. *Department of the Navy, Budget Office* [online]. únor 2006, URL: <http://www.finance.hq.navy.mil/fmb/11pres/BOOKS.htm> [navštíveno 2012-01-20].
- Fiscal Year 2009 Budget Estimates. *Department of the Navy, Budget Office* [online]. únor 2008, URL: <http://www.finance.hq.navy.mil/fmb/11pres/BOOKS.htm> [navštíveno 2012-01-20].
- Fiscal Year 2011 Budget Estimates. *Department of the Navy, Budget Office* [online]. únor 2010, URL: <http://www.finance.hq.navy.mil/fmb/11pres/BOOKS.htm> [navštíveno 2012-01-20].
- Fiscal Year 2012 Budget Estimates. *Department of the Navy, Budget Office* [online]. duben 2011, URL: <http://www.finance.hq.navy.mil/fmb/11pres/BOOKS.htm> [navštíveno 2012-01-20].
- Human Rights Report 2001: China (includes Hong Kong and Macau). *U.S. Department of State* [online]. 4.3. 2002, URL: <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/2001/eap/8289.htm> [navštíveno 2012-04-14].
- Human Rights Report 2002: China (includes Tibet, Hong Kong and Macau). *U.S. Department of State* [online]. 31.3. 2003, URL: <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/2002/18239.htm> [navštíveno 2012-04-14].
- Human Rights Report 2003: China (includes Tibet, Hong Kong and Macau). *U.S. Department of State* [online]. 25.2. 2004, URL: <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/2003/27768.htm> [navštíveno 2012-05-06].
- Human Rights Report 2005: China (includes Tibet, Hong Kong and Macau). *U.S. Department of State* [online]. 8.3. 2006, URL: <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/2005/61605.htm> [navštíveno 2012-05-06].
- Human Rights Report 2006: China (includes Tibet, Hong Kong and Macau). *U.S. Department of State* [online]. 6.3. 2007, URL: <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/2006/78771.htm> [navštíveno 2012-05-06].

- Human Rights Report 2007: China (includes Tibet, Hong Kong and Macau). *U.S. Department of State* [online]. 11.3. 2008, URL: <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/2007/100518.htm> [navštíveno 2012-05-06].
- Human Rights Report 2008: China (includes Tibet, Hong Kong and Macau). *U.S. Department of State* [online]. 25.2. 2009, URL: <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/2008/eap/119037.htm> [navštíveno 2012-05-06].
- Human Rights Report 2009: China (includes Tibet, Hong Kong and Macau). *U.S. Department of State* [online]. 11.3. 2010, URL: <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/2009/eap/135989.htm> [navštíveno 2012-05-06].
- Human Rights Report 2010: China (includes Tibet, Hong Kong and Macau). *U.S. Department of State* [online]. 8.4. 2011, URL: <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/2010/eap/154382.htm#> [navštíveno 2012-05-06].
- National Security Strategy 2002. *The White House : George W. Bush* [online]. 2002. 35 s. URL: <http://www.whitehouse.gov/sites/default/files/rss_viewer/national_security_stra http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/nsc/nss/2002/> [navštíveno 2012-04-16].
- National Security Strategy 2006. *The White House : George W. Bush* [online]. 2006. 54 s. URL: < http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/nsc/nss/2006/> [navštíveno 2012-04-16].
- National Security Strategy 2010. *The White House* [online]. 2010. 60 s. URL: <http://www.whitehouse.gov/sites/default/files/rss_viewer/national_security_strategy.pdf> [navštíveno 2012-04-16].
- Quadrennial Defense Review Report. *U.S. Department of Defense* [online]. 30.9. 2001. 79 s. URL: <http://www.defense.gov/pubs/qdr2001.pdf> [navštíveno 2012-04-16].
- Quadrennial Defense Review Report. *U.S. Department of Defense* [online]. 6.2. 2006. 113 s. URL: <http://www.defense.gov/qdr/report/report20060203.pdf> [navštíveno 2012-04-18].
- Quadrennial Defense Review Report. *U.S. Department of Defense* [online]. únor 2010. 126 s. URL: <http://www.defense.gov/qdr/qdr%20as%20of%2029jan10%201600.PDF> [navštíveno 2012-01-20].
- The Report of the Quadrennial Defense Review. *U.S. Department of Defense* [online]. 1997, URL: <http://www.dod.mil/pubs/qdr/sec2.html> [navštíveno 2012-02-02].
- U.S.-China Trade Relations: Entering a New Phase of Greater Accountability and Enforcement : Top-to-Bottom Review. *United States Trade Representative* [online]. únor 2006. 29 s. URL: <http://www.ustr.gov/sites/default/files/Top-to-Bottom%20Review%20FINAL.pdf> [navštíveno 2012-04-24].

Veřejné projevy

- BUSH, George W. Address Before a Joint Session of the Congress on the State of the Union. *The American Presidency Project* [online]. 29.1. 2002, URL: <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=29644#axzz1uNcTt3Ka> [navštíveno 2012-04-15].

- BUSH, George W. Address Before a Joint Session of the Congress on the State of the Union. *The American Presidency Project* [online]. 28.1. 2003, URL: <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=29645#axzz1uNcTt3Ka> [navštíveno 2012-04-15].
- BUSH, George W. Address Before a Joint Session of the Congress on the State of the Union. *The American Presidency Project* [online]. 20.1. 2004, URL: <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=29646#axzz1uNcTt3Ka> [navštíveno 2012-04-15].
- BUSH, George W. Address Before a Joint Session of the Congress on the State of the Union. *The American Presidency Project* [online]. 2.2. 2005, URL: <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=58746#axzz1uNcTt3Ka> [navštíveno 2012-04-15].
- BUSH, George W. Address Before a Joint Session of the Congress on the State of the Union. *The American Presidency Project* [online]. 31.1. 2006, URL: <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=65090#axzz1uNcTt3Ka> [navštíveno 2012-04-15].
- BUSH, George W. Address Before a Joint Session of the Congress on the State of the Union. *The American Presidency Project* [online]. 23.1. 2007, URL: <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=24446#axzz1uNcTt3Ka> [navštíveno 2012-04-15].
- BUSH, George W. Address Before a Joint Session of the Congress on the State of the Union. *The American Presidency Project* [online]. 28.1. 2008, URL: <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=24446#axzz1uNcTt3Ka> [navštíveno 2012-04-15].
- Background Briefing on President's Meeting with Chinese Premier Wen. *The White House : George W. Bush* [online]. 9.12. 2003, URL: <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2003/12/20031209-13.html> [navštíveno 2012-04-15].
- BOLTON, John R. Coordinating Allied Approaches to China : Remarks Co-Sponsored by the Tokyo American Center and the Japan Institute for International Affairs, Tokyo, Japan. *U.S. Department of State* [online]. 7.2. 2005, URL: <http://2001-2009.state.gov/t/us/rm/41938.htm> [navštíveno 2012-04-05].
- CLINTON, Hillary Rodham. Inaugural Richard C. Holbrooke Lecture on a Broad Vision of U.S.-China Relations in the 21st Century. *U.S. Department of State* [online]. 14.11. 2011, URL: <http://www.state.gov/secretary/rm/2011/01/154653.htm> [navštíveno 2012-04-21].
- CLINTON, Hillary. Secretary Clinton Joins PBS NewsHour's Jim Lehrer in a Discussion at the "Innovation and the Global Marketplace: A Discussion on American Innovation, Trade, and the Next 10 Million Jobs". The Newseum. Washington, DC. *U.S. Department of State* [online]. 14.12. 2011. URL: <http://www.state.gov/secretary/rm/2011/12/178846.htm> [navštíveno 2012-04-05].

- ENGLAND, Gordon. Export Controls Conference : As Delivered by Deputy Secretary of Defense Gordon R. England, Washington, DC. *U.S. Department of Defense* [online]. 16.10. 2006, URL: <http://www.defense.gov/Speeches/Speech.aspx?SpeechID=1056>.
- GEITHNER, Timothy. Secretary Geithner's Remarks on „The Path Ahead for the U.S.-China Economic Relationship". *U.S. Department of the Treasury* [online]. 12.1. 2011, URL: <http://www.treasury.gov/press-center/press-releases/Pages/tg1019.aspx> [navštíveno 2012-05-02].
- GEITHNER, Timothy. Speech by Secretary Geithner – The United States and China, Cooperating for Recovery and Growth. *U.S. Department of the Treasury* [online]. 1.6. 2009, URL: <http://www.treasury.gov/press-center/press-releases/Pages/tg152.aspx> [navštíveno 2012-05-02].
- HAASS, Richard N. China and the Future of U.S.-China Relations : Remarks to the National Committee on U.S.-China Relations, New York. *U.S. Department of State* [online]. 5.12. 2002, URL: <http://2001-2009.state.gov/s/p/rem/15687.htm> [navštíveno 2012-04-11].
- HILL, Christopher. On-the-Record Briefing – ASEAN Regional Forum. *U.S. Department of State* [online]. 27.7. 2006, URL: <http://2001-2009.state.gov/r/pa/ei/speeches/index.htm> [navštíveno 2011-01-10].
- HORMATS, Robert D. Addressing the Challenges of the China Model : AmCham-China's Annual DC Dialogue. *U.S. Department of State* [online]. 3.5. 2011, URL: <http://www.state.gov/e/rls/rmk/2011/157205.htm> [navštíveno 2012-05-02].
- HORMATS, Robert D. The United States and China: The Next Five Years : Remarks at Brookings-Caixin Conference Washington, DC. *U.S. Department of State* [online]. 18.5. 2011, URL: <http://www.state.gov/e/rls/rmk/2011/163815.htm> [navštíveno 2012-05-02].
- OBAMA, Barack. Address Before a Joint Session of the Congress on the State of the Union. *The American Presidency Project* [online]. 27.1. 2010, URL: <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=87433#axzz1uNcTt3Ka> [navštíveno 2012-04-11].
- OBAMA, Barack. Address Before a Joint Session of the Congress on the State of the Union. *The American Presidency Project* [online]. 25.1. 2010, URL: <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=88928#axzz1uNcTt3Ka> [navštíveno 2012-04-11].
- OBAMA, Barack. Address Before a Joint Session of the Congress. *The American Presidency Project* [online]. 24.1. 2009, URL: <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=85753#axzz1uNcTt3Ka> [navštíveno 2012-04-11].
- POWELL, Colin. Briefing on Upcoming Travel to Japan, Vietnam, The Republic of Korea, The People's Republic of China, and Australia. *U.S. Department of State* [online]. Washington, DC, 20.7. 2001, URL: <http://2001-2009.state.gov/secretary/former/powell/remarks/2001/4166.htm> [navštíveno 2012-04-05].
- POWELL, Colin. Interview With Anthony Yuen of Phoenix TV, Beijing. *U.S. Department of State* [online]. 25.10. 2004, URL: <http://2001-2009.state.gov/secretary/former/powell/remarks/37361.htm> [navštíveno 2012-04-11].

- POWELL, Colin. Interview With Phoenix TV, Washington, DC. *U.S. Department of State* [online]. 19.2. 2003, URL: <http://2001-2009.state.gov/secretary/former/powell/remarks/2003/17806.htm> [navštíveno 2012-04-11].
- POWELL, Colin. Remarks at Conference on China-U.S. Relations, College Station, Texas. *U.S. Department of State* [online]. 5.11. 2003, URL: <http://2001-2009.state.gov/secretary/former/powell/remarks/2003/25950.htm> [navštíveno 2012-04-05].
- President Bush Meets with President Hu Jintao of the People's Republic of China, Hanoi Daewoo Hotel, Hanoi, Vietnam. *White House : President George W. Bush* [online]. 19.11. 2006, URL: <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2006/11/20061119-1.html> [navštíveno 2012-05-02].
- President Bush's Meeting with Chinese President : Background Press Briefing by a Senior Administration Official on the President's Meeting with Chinese President Hu, Evian, France. *The White House : President George W. Bush* [online]. 1.6. 2003, URL: <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2003/06/20030601-4.html> [navštíveno 2012-04-11].
- Remarks by President Obama to the Australian Parliament. *The White House* [online]. 17.11. 2011, URL: <http://www.whitehouse.gov/the-press-office/2011/11/17/remarks-president-obama-australian-parliament> [navštíveno 2012-04-17].
- Remarks by the President and Vice Premier of China Qian Qichen in Photo Opportunity. *The White House : George W. Bush* [online]. 22.3. 2001, URL: <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2001/03/20010322-12.html> [navštíveno 2012-04-14].
- Remarks by the President at the U.S./China Strategic and Economic Dialogue. *The White House* [online]. 27.7. 2009, URL: <http://www.whitehouse.gov/the_press_office/Remarks-by-the-President-at-the-US/China-Strategic-and-Economic-Dialogue/> [navštíveno 2012-04-28].
- Remarks by the President in State of the Union Address. *The White House* [online]. 25.1. 2012, URL: <http://www.whitehouse.gov/photos-and-video/video/2012/01/25/2012-state-union-address-enhanced-version#transcript> [navštíveno 2012-04-28].
- RUMSFELD, Donald. FORTUNE Global Forum: Remarks by Secretary of Defense Donald H. Rumsfeld, Washington, DC. *U.S. Department of Defense* [online]. 11.11. 2002, URL: <http://www.defense.gov/Speeches/Speech.aspx?SpeechID=304> [navštíveno 2012-04-14].
- RUMSFELD, Donald. Secretary Rumsfeld's Remarks to the International Institute for Strategic Studies. *U.S. Department of Defense* [online]. 4.6. 2005, URL: <http://www.defense.gov/transcripts/transcript.aspx?transcriptid=3216> [navštíveno 2012-04-18].
- Statement by the President : Renewing Normal Trade Relations Status for China. *The White House, President George W. Bush* [online]. 1.6. 2001, URL: <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2001/06/20010601-5.html> [navštíveno 2012-04-26].
- STEINBERG, James B. Administration's Vision of the U.S.-China Relationship : Keynote Address at the Center for a New American Security. *U.S. Department od State* [online]. Washington, DC, 24.9. 2009, URL: <http://www.state.gov/s/d/former/steinberg/remarks/2009/169332.htm> [navštíveno 2012-04-05].

- STEINBERG, James B. The 8th IISS Global Strategic Review 'Global Security Governance and the Emerging Distribution of Power'. *U.S. Department of State* [online]. 11.9. 2010, URL: <http://www.state.gov/s/d/former/steinberg/remarks/2010/169317.htm> [navštíveno 2012-04-20].
- SULLIVAN, Daniel S. U.S.-China Energy Policy: Toward Closer International Partnerships. *U.S. Department of State* [online]. 20.5. 2008, URL: <http://2001-2009.state.gov/e/eeb/rls/rm/2008/105204.htm> [navštíveno 2012-04-20].
- WOLFOWITZ, Paul. „The Gathering Storm: The Threat of Global Terror and Asia/Pacific Security" : As Prepared for Delivery by U.S. Deputy Secretary of Defense Paul Wolfowitz, Singapore. *Department of Defense* [online]. 1.6. 2002 [navštíveno 2012-04-05].
- WOLFOWITZ, Paul. Hoover Institution : Transcript of Remarks by Deputy Secretary of Defense Paul Wolfowitz, Willard Hotel, Washington, D.C. *U.S. Department of Defense* [online]. 5.6. 2002, URL: <http://www.defense.gov/Speeches/Speech.aspx?SpeechID=249> [navštíveno 2012-04-05].
- WOLFOWITZ, Paul. U.S.-Japan Business Conference : Remarks as Delivered by Deputy Secretary of Defense Paul Wolfowitz, Ritz-Carlton Hotel, Washington, DC. *U.S. Department od Defense* [online]. 18.2. 2002, URL: <http://www.defense.gov/Speeches/Speech.aspx?SpeechID=191> [navštíveno 2012-04-16].
- ZOELLICK, Robert B. Whither China: From Membership to Responsibility?. Remarks to National Committee on U.S.-China Relations, New York City. *U.S. Department of State* [online]. 21.9. 2005, URL: <http://2001-2009.state.gov/s/d/former/zoellick/rem/53682.htm> [navštíveno 2012-04-06].
- ZOELLICK, Robert B. Remarks and Q&A at the Institute for International Economics, Washington, DC. *U.S. Department of State* [online]. 17.4. 2006, URL: <http://2001-2009.state.gov/s/d/former/zoellick/rem/2006/64700.htm> [navštíveno 2012-04-11].

Internetové zpravodajství

- Barack Obama Confronts the China Challenge. *BBC* [online]. 25.1. 2012. URL: <http://www.bbc.co.uk/news/world-asia-16727625> [navštíveno 2012-05-06].
- China reports on US human rights record. *China Daily* [online]. 12.3. 2012. URL: <http://www.chinadaily.com.cn/china/2010-03/12/content_9582218.htm> [navštíveno 2012-05-06].
- James Rickards sees 'Currency Wars' destroying dollar. *USA Today* [online]. 26.12. 2011. URL: <http://www.usatoday.com/money/books/reviews/story/2011-12-23/book-currency-wars/52233544/1> [navštíveno 2012-05-01].
- KNOWLTON, Brian. Second Carrier is Sent by U.S. As ‚Precaution' : Beijing Warns the U.S. On Taiwan Intervention. *The New York Times* [online]. 12.3. 1996. URL: <http://www.nytimes.com/1996/03/12/news/12iht-pent.t.html> [navštíveno 2012-02-02].
- Obama tells Asia US ‚here to stay' as a Pacific power. *The Guardian* [online]. 17.11. 2011. URL: <http://www.guardian.co.uk/world/2011/nov/17/obama-asia-pacific-address-australia-parliament> [navštíveno 2012-04-20].

Ostatní internetové zdroje

- Asia-Pacific Center for Security Studies Summary of Completed Courses and Outreach Events. *Asia-Pacific Center for Security Studies* [online]. URL: <http://www.apcss.org/college/conference/past-conferences/> [navštíveno 2012-04-15].
- Profile of Oliver Turner. *Academia.edu* [online]. URL: <http://manchester.academia.edu/OliverTurner> [navštíveno 2012-03-14].

Audio a video

- A STRATFOR Conversation: George Friedman and Special Guest Robert Kaplan [online]. *YouTube.com*, 15.11. 2011. URL: <http://www.youtube.com/watch?v=6_eqWOYockc> [navštíveno 2012-04-14].
- KISSINGER: U.S.-China Ties Hold Promise and Peril. *NPR* [online]. 8.6. 2011, URL: <http://www.npr.org/2011/06/08/137061512/henry-kissinger-us-china-ties-hold-promise-and-peril> [navštíveno 2012-03-18].

Seznam příloh

Příloha č. 1: Počet schválených sankčních opatření proti čínským entitám (1991-2011) (graf) 126

Příloha č. 2: Relativní mezera mezi výdaji na nové nákupy pro námořnictvo a pro armádu (N-A) a mezi výdaji na nové nákupy pro námořnictvo a pro letectvo (N-L) (graf) 126

Příloha č. 3: Mluvčí oficiálního diskurzu (tabulka) 127

Přílohy

Příloha č. 1: Počet schválených sankčních opatření proti čínským entitám (1991-2011) (graf)

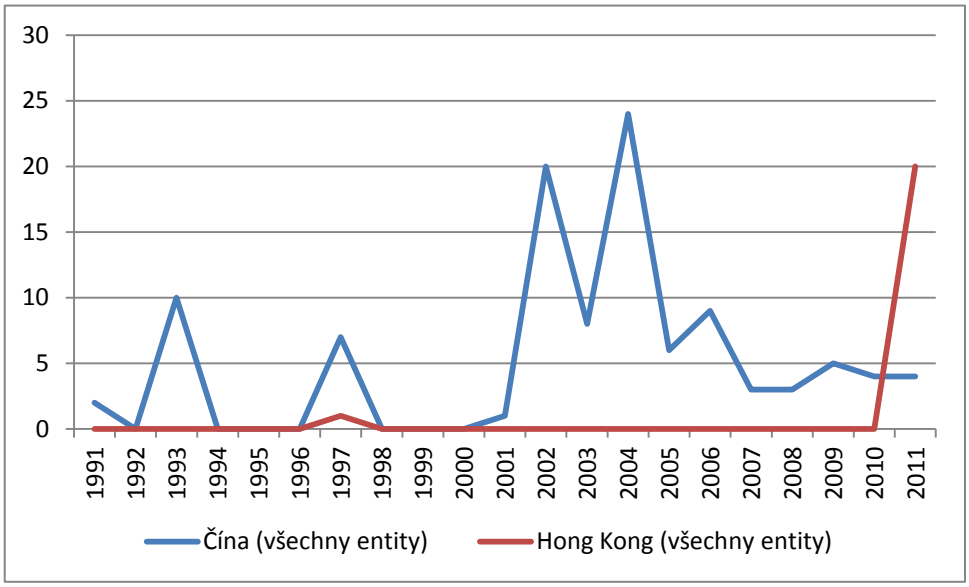

Zdroj dat: KAN, 9.11. 2011, s. 70-77.

Příloha č. 2: Relativní mezera mezi výdaji na nové nákupy pro námořnictvo a pro armádu (N-A) a mezi výdaji na nové nákupy pro námořnictvo a pro letectvo (N-L) (graf)

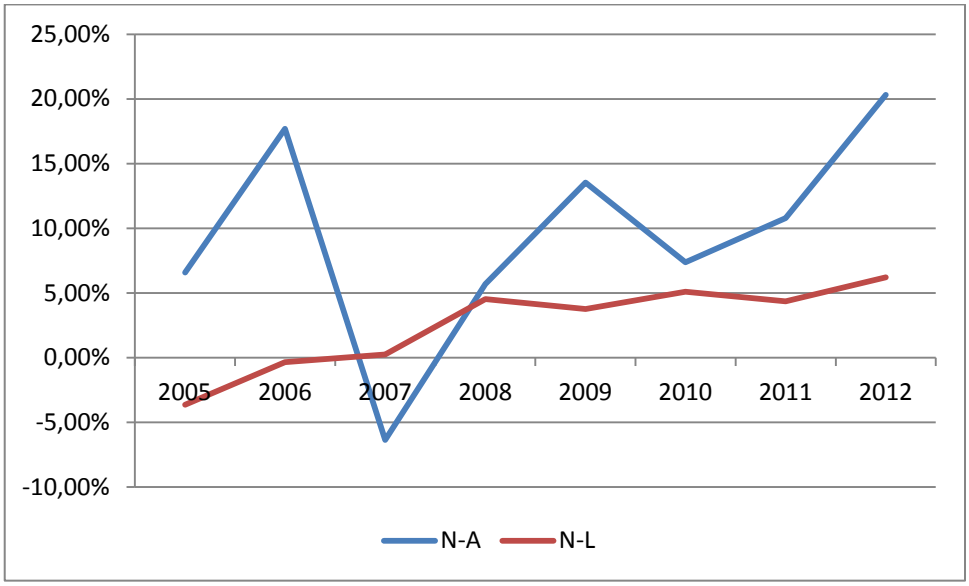

Podíl mezery na celkovém objemu nových nákupů. odhady rozpočtového úřadu odboru námořnictva Ministerstva obrany USA. (Zdroj: Fiscal Year 2006-2011 Budget Estimates)

Příloha č. 3: Mluvčí oficiálního diskurzu (tabulka)

Jméno	Funkce v administrativě	Anglický název	Období
ARMITAGE, Richard	Náměstek ministra zahraničí	Deputy Secretary of State	1/2003 - 2/2005
BADER, Jeffrey	Tajemník vládního zmocněnce pro obchod	Assistant United States Trade Representative	5/2001 - 5/2002
BOLTON, John	Náměstek ministra zahraničí pro kontrolu zbrojení a mezinárodní bezpečnost	Deputy Secretary of State for Arms Control and International Security	5/2001 - 7/2005
BRAINARD, Lael	Náměstkyně ministra financí pro mezinárodní záležitosti	Under Secretary of the Treasury for International Affairs	4/2010 -
BRONSON, Lisa	Náměstek tajemníka ministra obrany pro bezpečnostní politiku v oblasti technologií a kontraproliferaci	Deputy Under Secretary of Defense for Technology Security Policy and Counterproliferation	9/2001 - ?/2005
BURNS, William	Náměstek ministra zahraničí	Deputy Secretary of State	7/2011 -
BUSH, George W.	Prezident USA	President	1/2001 - 1/2009
CAMPBELL, Kurt	Tajemník ministra zahraničí pro záležitosti východní Asie a Pacifiku	Assistant Secretary of State for East-Asian and Pacific Affairs	6/2009 -
CLINTON, Hillary	Ministryně zahraničí	Secretary of State	1/2009 -
DeSUTTER, Paula	Tajemnice ministra zahraničí pro kontrolu dodržování mezinárodních závazků	Assistant Secretary of State for Verification and Compliance	8/2002 - 1/2009
ENGLAND, Gordon	Náměstek ministra obrany	Deputy Secretary of Defense	1/2006 - 2/2009
FORBES, Kristin	Poradkyně prezidenta pro ekonomiku	Economic Advisor of the White House	?/2003 - ?/2005
FREEMAN III, Charles	Tajemník vládního zmocněnce pro obchod	Assistant United States Trade Representative	3/2002 - 9/2005
GEITHNER, Timothy	Ministr financí	Secretary of the Treasury	1/2009 -
HAASS, Richard	Ředitel pro plánování politiky na ministerstvu zahraničí	Director of policy planning	1/2001 - 6/2003
HELVEY, David	Hlavní ředitel odboru ministerstva obrany pro politiku ve východní Asii	Principal Director for East Asia Policy, Office of the Secretary of Defense	5/2010 -
HILL, Christopher	Tajemník ministra zahraničí pro záležitosti východní Asie a Pacifiku	Assistant Secretary of State for East-Asian and Pacific Affairs	4/2005 - 4/2009
HORMATS, Robert	Náměstek ministra zahraničí pro záležitosti ekonomiky, energetiky a zemědělství	Deputy Secretary for Economic, Energy and Agricultural Affairs	9/2009 -
CHRISTENSEN, Thomas	Náměstek tajemníka ministra zahraničí pro záležitosti východní Asie a Pacifiku	Deputy Assistant Secretary of State for East Asian and Pacific Affairs	7/2006 - 7/2008
JOCHUM, James	Náměstek ministra obchodu	Assistant Secretary, Department of Commerce	?/2000 - ?/2005
KEITH, James	Náměstek tajemníka ministra zahraničí pro Čínu, Mongolsko, Tchaj-wan, Hong Kong a Macao	Deputy Assistant Secretary of State for China, Mongolia, Taiwan, Hong Kong and Macau	?/2005 - 8/2006
KELLY, James	Tajemník ministra zahraničí pro záležitosti východní Asie a Pacifiku	Assistant Secretary of State for East-Asian and Pacific Affairs	5/2001 - 1/2005
LASH III, Willam	Tajemník ministra obchodu pro přístup na trhy a dodržování závazků	Assistant Secretary of Commerce for Market Access and Compliance	?/2001 - ?/2005
LAWLESS, Richard	Náměstek tajemníka ministra obrany pro bezpečnost Asie a Pacifiku	Deputy Assisstant Secretary of Defense, Asian and Pacific Affairs	10/2002 - ?/2007
LOEVINGER, David	Koordinátor pro záležitosti Číny na ministerstvu financí	Senior Coordinator for China Affairs	6/2009 -
McNEARNEY, Patricia	První náměstkyně tajemníka ministra zahraničí pro mezinárodní bezpečnost a nonproliferaci	Principal Deputy Assistant Secretary of State for International Security and Nonproliferation	7/2007 -
NEGROPONTE, John	Náměstek ministra zahraničí	Deputy Secretary of State	2/2007 - 1/2009
OBAMA, Barack	Prezident USA	President	1/2009 -
PAULSON, Henry	Ministr financí	Secretary of the Treasury	7/2006 -

			1/2009
POWELL, Colin	Ministr zahraničí	Secretary of State	1/2001 - 1/2005
RADEMAKER, Stephen	Tajemník ministra zahraničí pro kontrolu zbrojení	Assistant Secretary of State for Arms Control	8/2002 -
RICE, Condoleezza	Ministryně zahraničí	Secretary of State	1/2005 - 1/2009
RODMAN, Peter	Tajemník ministra obrany pro mezinárodní bezpečnostní záležitosti	Assistant Secretary of Defense for International Security Affairs	7/2001 - 3/2007
RUMSFELD, Donald	Ministr obrany	Secretary of Defense	1/2001 - 12/2006
SEDNEY, David	Náměstek tajemníka ministra obrany pro východní Asii	Deputy Assistant Secretary of Defense for East Asia	?/2007 - ?/2009
SHEAR, David	Náměstek tajemníka ministra zahraničí pro záležitosti východní Asie a Pacifiku	Deputy Assistant Secretary of State for East Asian and Pacific Affairs	8/2009 - 2/2011
SHINER, Josette	Náměstkyně vládního zmocněnce pro obchod	Deputy U.S. Trade Representative	6/2003 - ?/2005
SCHIFFER, Michael	Náměstek tajemníka ministra obrany pro bezpečnost Asie a Pacifiku	Deputy Assisstant Secretary of Defense, Asian and Pacific Affairs	4/2009 -
SCHRIVER, Randall	Náměstek tajemníka ministra zahraničí pro záležitosti východní Asie a Pacifiku	Deputy Assistant Secretary of State for East Asian and Pacific Affairs	?/2003 - ?/2005
STEINBERG, James	Náměstek ministra zahraničí	Deputy Secretary of State	1/2009 - 7/2011
SULLIVAN, Daniel	Náměstek ministra zahraničí pro ekonomické, energetické a obchodní záležitosti	Assistant Secretary of State for Economic, Energy, and Business Affairs	6/2006 - 1/2009
TAYLOR, John	Náměstek ministra financí pro mezinárodní záležitosti	Under Secretary of the Treasury for International Affairs	?/2001 - ?/2005
WOLFOWITZ, Paul	Náměstek ministra obrany	Deputy Secretary of Defense	1/2001 - 6/2005
ZOELLICK, Robert	Náměstek ministra zahraničí	Deputy Secretary of State	2/2005 - 7/2006

Mluvčí oficiálního diskurzu, o nichž se práce zmiňuje. Funkce jsou uvedeny pro období, ze kdy pocházejí citace. U některých představitelů se nepodařilo zjistit přesný měsíc nástupu do funkce, popř. odchodu z ní.